

ÉLETJEL 1958—1967

Szerkesztő bizottság:
DEVAVARI ZOLTAN, LEVAY ENDRE, URBÁN JÁNOS

A kötéstervezés SZILÁGYI GÁBOR munkája

A karikatúrákat és a rajzokat
BALÁZS G. ARPAD, RADMILA RADOJEVIĆ, SZILÁGYI GÁBOR
készítette

Sajtó alá rendezte:
DEVAVARI ZOLTAN és LEVAY ENDRE

Stetjel

The image features a stylized logo. On the left, a quill pen is depicted in a dynamic, angled position, pointing towards the top right. The quill has a sharp, pointed nib and a textured, feathered appearance. To the right of the quill, the word "Stetjel" is written in a highly decorative, cursive script. The letters are outlined and have a slight shadow effect, giving them a three-dimensional appearance. The overall design is elegant and classic, typical of a brand logo for a stationery or writing instrument company.

Redakciós Bizottság:
FELVÁLLÁS, SZABÓ, SZÉNYI, KÖRÖSI, SZABÓ

A MUNKÁSI Pártjának Központi Bizottságának

A Munkásegyetemnek

ELNÖK: DR. SZABÓ PÁL

A SUBOTICAI MUNKÁSEGYESÜLET KIADÁSA
FORUM LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ NYOMÁSA — NOVI SAD

SZÁZEZER SZÉP SZÓ

Az Eletjelnek és Dévavári Zoltánnak ajánlom
(Utóbbinak barátsággal.)

*Vagyunk. Jelét az életünknek
szóval-szívvvel üzenjük, és már hallanak
a drága mezők, és a hegyek is már.
S köszöntjük őket hálás örömmel
a buzgó napokon, szép ünnepeken.*

*Százezer szép szó, millió betű
és mennyi hű vágy, mely innen felrepült,
és mennyi jó hit és mennyi muzsika,
s repeső szívvvel, piros tenyérrel
lelkesen tapsolunk a tapsolóknak.*

*Nektek, ti bátor, jó közönség,
nappal értünk is szívvvel dolgozók,
kiket a szépért vágyuk elhozott
velünk álmodni, velünk álmodozni,
múltba-jövőbe repülni velünk.*

*Ez hát a tíz év termése, közönség,
nem több, nem kevesebb, ennyi és ilyen;
mi földünk adta, mi egünk öntözte;
szántottuk, vetettük, learattuk,
s higgyétek el: nem éppen semmilyen!*

*Eletjelünk ez, egyetlen életünké,
mely itt fogant, nőtt, és hullik majd alá.
Terítsétek szét e szép kalász gyümölcsét
szeretettel és bizalommal a tenyeretekén:
ez van, ez termett, és mind nektek adtuk.*

*Tíz év, véges idő még: ennyi van mögöttünk;
de előttünk az álmok végtelenje;
talán el sem érjük, de megyünk, megyünk;
a ti szívetek a motor, drága közönség,
és nem is lesz olyan nagyon nehéz felrepülni.*

*Ime, indulunk. A mesék hamupogácsája
a tarisznyánkban — ti adtátok, köszönet érte.
Megyünk, mi költők, írók, muzsikusok,
megyünk, mi színészek, és ti, jó közönség,
megyünk az új tíz év, a végtelen elébe!*

GÁL László

T Í Z E S Z T E N D Ő

AZ ÉVFORDULÓ nemcsak ünnep, hanem mérleg is az érkezés és a továbbhaladás pillanatában. Ki mit végzett, annak eredménye szerint üli meg az ünnepet, ha ez az eredmény egyáltalán fölmérhető, s van hozzá magasabb szinten is olyan sajátos mérleg és serpenyő, melyre felhordhatja mindenki, aki munkában állt, műhelyének termékeit. Nálunk a szellemi munka számára sokáig ez a mérleg hiányzott, a fél kézzel dolgozók számára a teljes beérés idejéből is kevés jutott, s így bizony sok töredék — mint haszontalan — hullott le a serpenyő mellett terpeszkedő hulladékkosárba. De a munka nem állt meg, egy pillanatra sem, mert nem állhat meg az, aki ennek a földnek minden ízével érzi az életet, s ez a külön-külön, vagy együttes fölgyülő érzés indítja cselekvésre.

Amikor a lelkiismeret legmélyén latolgatom a kérdést, hogy „... hát most mit mérhetünk?“, egy egész halom kérdés tolakodik elő a merészebb ívelésű magaslatokról lefelé, hogy szinte megállítja kezemből a tollat.

Lehetséges-e ez, hogy az irodalmi szolgálat, a zajos, vagy csöndes, de fáradhatatlan munka az ajkbiggyesztéssel kísért „impresszáriói” foglalkozás, vagy „ügynöki” futkosás hírére felülemelkedjék, s azoknak a füléig is elhasson, akik az alkotók szentélyébe nehezen engedik be a házalót? Vagy ha beengedik, akkor azt csupán azért teszik, hogy a maguk számára teremtsenek nagyobb piacot? Vagy minden fékező gondolat nélkül — mely legtöbbször fölényből vagy számításból származik — a szolgálathoz híven (mert az alkotás is szolgálat!), belevetik magukat a szellemi élet zajlásába?

Az a fölfogás nem új, hogy „... az író, az írjon, a többi nem az ő dolga”, s az sem új, hogy „... az esztrádpódium nem nekem való, én nem tudok a nézőtérre ülök nyelven szólni”. Mi azt hittük, hogy az idő már elmosta ezeket a tévhiteket, és mégis sokan voltak, s akadnak még ma is, akik ha hangos szóval nem is, de hallgatással ehhez a fölfogáshoz tartják magukat.

„A kanóc parányi lángja is lehet tűz” — mondja Németh László Szörnyetege. Voltak, és vannak, akik ilyen parányi lángból olyan tüzet csiholnak, amely nem egy lámpánál messzebbre világít, s a tűzcsiholóknál nagyobbak is olykor meg-megállnak, mint ahogy meg szoktak állni a távolból jövők a tűznél, ha másra nem is, hát hogy szót váltsanak. És még valamiért: aki nagy utakat járt be, az tudja, hogy jó ez a meleg, emberi szívvel fölhevített kicsiny tűz, melynek fénye néhán elkalandozva messze jár, s megvilágít olyan arcokat, olyan életeket, amilyenekkel az ide érkező eddig nem találkozott.

„Szabadka nem volt Helikon” — hallottam nem egyszer, s olvastam nem épp ilyen tömör megfogalmazásban. Ha mondták is, de nem vették a falába, hogy „a műsák nem szerették ezt a várost”, mert tehetségei alig, hogy fölcseperedtek, elhagyták szürke köveit, s „csak az maradt itt, aki megbékélt a vidék igénytelenségével”, reprodukcióival, vagy a zsalugáterek mögötti másolgatás tintafogyasztó remetésségével.

Mennyi kétség, mennyi bizonytalanság kavargog még mindig e kérdés körül?! S minél jobban sokasodtak az évek, annál mélyebbre temette az emlékeket a feledés.

Nagyon kevesen tudták, s ma is elég kevesen tudják, hogy Vajda János, Ady nagy elődje és legkedveltebb költője mindig szívesen járt erre; nemcsak a Ludasi-tó partján és Palicson, hanem Szabadka zegzugos utcáiban is bolyongott, s nem egy költeményének gyűjtő élménye épp itt született...

Itt született?... Hát itt született Kosztolányi, aki az ugyancsak itt született Milkó Izidorban az első élő író is ismerhette meg. Itt élt Somlyó Zoltán, Gyóni Géza, s innen zuhant a tragikus halálba Csáth Géza... De a nem itt íródott műveik nem egy alakja mégis innen hajtott ki, s az alkotó álmában, vagy esténként hallott távoli vonatok távolodó kattogásával ide tért vissza soha nem is tudva, s a tájban, vagy e táj fölött lebegve, ujjongó örömmel, makacs tenniakarással vagy géniuszi tébolyában tovább élte itt életét. De mindez csendben történt, olykor csaknem ismeretlenül, visszhangtalanul, mert — bár buzdító érzés ma Csáth Géza zilált életére, kusza irodalmi hagyatékára visszatekinteni — mégis bántó és visszahozhatatlan veszteség, hogy hosszú esztendőkn, évtizedeken át hiányzott a kirobbanó erő és az önmagát soha nem kímélő kirobbantó erő. Mint a föl-földobott kő, visszazuhan minden a kisváros mozdulatlanságába, a sárga homokú szőlőskertek villáiba, ahol intarziás könyvszekrények üvegei mögé zárták a könyvet, a redőnyös ablakok mögé, és a város peremén egy szalmazsákon heverő, vergődő proletárköltők lázas lázadozásaiba, szenvedéseibe. A távolabbiak, Vas Gereben, elődei is és utódai is egészen Hunyadi Sándorig, csak a bácskai nábobot látták; a legjelesebb festők portréiról is sokáig csak ők tekintettek le a falakról, a paysage, a csendélet az ő világukat varázsolta a regényhősök, novellahősnők mögé: vagy víziókba omló álmot, vagy minden vereség elől és minden probléma elől az elefántcsonttoronyba menekvést, mert a visszhangtalanság az erejét vesztett ember előtt még azt is elnyelte, ami a valóságban élő alakjaival, megdöbbenő színeivel, különös életigenlést vagy élettagadást kikapogató ritmusával ott állt előtte.

Ebben a vergődésben és ebben a harcban, a visszavonultságban és a tettekre készülődésekben két nagy fordulat keverte össze az alkotó szellem már-már összerakott „építőköckáit”. Ez a két nagy fordulat a két világháború volt. Színek és szintek megváltoztak, egymásra omlottak, egymás alá vagy fölé kerültek a legnagyobb történelmi rendetlenségben, s az alkotó az első lélegzetvétel után ebből akarta elvesztett, vagy még meg nem lett életdarabjait kikaparni, fölszabadítani.

Ma már nem tudni (vagy még nem tudni!), egyszerre hány irányban indult el a keresés és a gyűjtés, az úttörő munka és a verejték-cseppekkel járó szervezés. Mondom, nem egy volt, mert ebben a napilapok, hetilapok és folyóiratok városában, festők, muzsikuskok, írók és színészek környezetében a szellemi élet legalább három vagy négy életjelére rá kell villantani a fényt, hogy az egy-két emberöltőnyi

idő mögé rejtett képek, bár csak töredékeikben is, megmaradt apró csontdarabjaikkal fölelevenedjenek, s az időben erősödve a két nép együttélésének sajátos jegyeire is rámutassanak.

Amikor a MINERVA Milkó Izidor, a már rég ismert, fémjelzett író tőlünk sokkal több figyelmet követelő és érdemlő műveit sajtó alá rendezte, Milivoj Knežević a KNJIŽEVNI SEVER c. folyóirat megszerzése körül dolgozott fáradhatatlanul, olyan lélekkel, mint az irodalom igazi megszállottja; Ivo Prčić és Balint Vujkov a bunyevác népmeséket és népdalokat gyűjtötték szállásról szállásra járva; ebben az időben a HÍD úgy született, mint egy mozgalom gyermeke; nem tőkés vállalkozás szülte, nem is az irodalom széplelkű és kövér erszényű mecénásai — mert ilyenek nálunk nemigen akadtak —, hanem egy maroknyi fiatal, akiket a munka, a szegénység, a tennivágyás és ennek bátor hajtása: a haladó szellem hozott egy fődél alá. A Nép kör gyűjtőhely volt, melynek falai között a HÍD elindulása idején az egykori echós szekér lelkes hívei is otthonra találtak, és a hittel átélt játék meggyőzte őket arról, hogy ezen az ugaron mozgalmasabb és igényesebb színházi életet is lehet teremteni. A kor egyre több feszültséggel telített levegője is termékenyített. És szélesedett, terebélyesedett a pár év előtt még alig látható kis kör a szellemi életnek ezen a pusztá sivárságot jelző térképén, amellyel Petőfi költészetében csak egyetlenegyszer találkozunk. Laták István mint házaló proletárköltő árulta verseskönyveit, de olvasókra talált. Gál László merész vállalkozással a GRIMASZ c. satirikus hetilap hasábjain sem volt magányos harcos a maga forró porondján, mert a humoristákkal együtt a lap köré gyűjtötte a legjobb karikatúristákat, köztük a ma is eredeti, bizarrul egyéni hangú Erdei Sándort. És lobbant a színes lobogó akkor — kissé romantikusan — bennünk minden előbbi képnél megrázóbban lobbanó erővel. Hangya Bandi, a „csillaghomlokú fűszeresinas” proletárképeivel a mi kis világunkban „üstökösként” jelentkezett: ő volt a kirobbanó erő. Nem tudom, hogy előtte és utána ki vert föl akkora port műveivel itt, s kinek a visszhangja rezgett szét oly sokrétűen a munkásotthontól az irodalmi és művészi körökig.

A művek izzása célt szült, s ennek ez volt az emberi imperativusa: az alkotó ne legyen magányos, a mű ne maradjon visszhangtalan, hanem törjön fel minden elkényelmesedett tespedt és tünődésekbe merülő némaságot. Akiket akkor ilyen hév fűtött, nem álltak meg a művek előtt katalógussal, tétlenül. Fölhevítették a hamu alól a tüzet, s az Ady-est egy hideg, hétköznapi estén olyan volt, mint egy tűzcsóva, nem a grófi szerűn, hanem egy táj tunyasága, idillikus hangulatokba merülő polgári zárközöttsége felett. Vörös este volt, melyen a nézőt szoborra változtatta a vers. Ez volt az első irodalmi est Szabadkán, amelyre az ember, ha idejekorán nem jelentkezett, nem kaphatott jegyet, mert a pénztár ablakába — ilyenekkel eddig itt még nem találkoztunk irodalmi esten — kikerült a tábla: „Minden jegy elkel.”

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ utáni esztendőekben a romeltakarítás csupasz kézzel keservesen haladt. A lerongyolódásban és a kifosztottságban előbb kevés, azután — ahogy szaporodtak a „tégla és barázdák” — mind több fény szűrődött be az alkotók ablakán. A felszabadult légkör éppen a maga teremtette lehetőségek alapján több munkát követelt mindenkitől: termelőtől, tervezőtől, alkotótól egyaránt. S ez a munka nem osztódott külön utakra úgy, mint húsz vagy harminc évvel ezelőtt. A testvériség tylene abban teljesedett ki, hogy ember emberközelbe került: nem a szétválasztó, hanem az összekötő elem, életérzés

került az előbbi társadalmi maradványok és romjaik fölé. A munkához való hozzáállás erősebb élniakarást jelentett a műhelyben éppúgy, mint a műteremben.

Pár évtized a fejlődés ilyen nagy lépteinek idején — amikor évszázados lemaradást kell behozni — kevés, nagyon kevés idő. Még ahhoz is kevés, hogy a látóhatár egyes szögletei teljesen kitisztuljanak, s kirajzolódjanak a körvonalak, hát még az alkotók lélegzetvételéhez. És mégis: az idő, a történelem parancsára lemaradt felépítményben e röpke idő alatt is kialakult egy sajátos arcú szellemi élet; írók, színészek, pedagógusok, képzőművészek, zenészek közreműködésével. Tehát így — a tanárok és a diákok segítségével — a műveknek már az alkotón kívül is akadt megszólaltatója, aki hatását befogadva élményként vitte tovább, utcáról utcára, házról házra, sőt: faluról falura...

Voltaképpen ezek voltak az ÉLETJEL indulásának évei. Elindítói — Urbán János, Dévavári Zoltán, Burkus Valéria, Galamb János — „pódiumnak” szánták, amely élőújság formájában hírt ad a szellemi élet minden mozzanatáról, melynek hangja itt kél, vagy idáig elhallik.

Az író hívására a képzőművész is jelentkezett. Festőművészeink soraiból Szilágyi Gábor volt az első, aki életet látott fölpillantani, s ennek indítására rajzolta meg az ÉLETJEL ezrek és ezrek előtt ismert fejlécét.

Amikor az első szám 1958. október 28-án a szabadkai Városi Könyvtár földszinti olvasótermében „megjelent”, bevezetőjében Urbán János ennek a vállalkozásnak a célját így jelölte meg: „Irodalmi élőújság jelenik meg Subotícán. A szerkesztőség azzal a tudattal kezdte meg munkáját, hogy a közvetítő, a tájékoztató és az útmutató szerepét vállalja magára. Közvetít a leírt irodalmi mű és az olvasó között, tájékoztatót ad az időszerű irodalmi eseményekről, a színházi életéről, a filmről, a képzőművészetről, a zenei életéről. Az élőújság hallgatósága megismerkedhet a hazai és külföldi írók alkotásaival, vitaírásokat hallhat, bepillantást nyerhet az irodalom és a művészet számottevő eseményeibe. Ha ezt a két szerepét betölti, akkor útmutató szerepének is eleget tehet. Előszóval kívánunk új olvasótábort toborozni az irodalomnak, népesebb közönséget a tárlatoknak, a hangversenyeknek, a színházi előadások népszerűsítése mellett kiemeljük a filmművészet értékes alkotásait, és értékeléseken keresztül rávilágítunk azokra a silány, semmitmondó, anyagi érdekeket szolgáló filmekre, amelyek félrenevelnek, visszahatnak.” A cél tehát az volt, hogy az ÉLETJEL olyan gyűjtőhely legyen, amely a maga termékeny talajának minden termé-

Dévavári Zoltán

Urbán János

Burkus Valéria

Lévay Endre

Debreczeni József

Majtényi Mihály

Gál László

Herceg János

kéből juttat valamit a hallgatónak, azt mindig szem előtt tartva, hogy kit mi érdekel.

A mélységek, a hétköznapi tettek és a felettük húzódó magasságok között a zsurnalisztika egyszerű, érthető hangja volt a közvetítő. A közlésnek ez a meglepően hatásos és eredményes formája ilyen összetételben — vezércikk, arcképcsarnok, ritmus és gondolat, mondat, vándortáska, kilátó, székfoglaló, porond, beszélő színpalak, görbe tükör, ecset és paletta, hullámozó hangjegyek, élő képek, könyvespolc, a munkásmozgalom műhatatlan és még földolgozatlan emlékei, köztük olyan kimagasló drámai alakok, mint Cseh Károlyé, aki nemcsak nevelője volt egy föllépő nemzedéknek, hanem író is, — sokkal nagyobb visszhangra talált, mint amennyire szerkesztői számítottak. Az előbbi irodalmi estekhez viszonyítva — 1950—54-re gondolok —, amikor anynyian, de olykor fele annyian ültek a nézőtéren, mint ahány előadó várt sorára a színpalak mögött, itt megtelt a nézőtér. De nem egyszer egy évben, hanem ha v o n t a (és ha ismétlésre került sor, kétszer is egy hónap alatt). És mögötte a törekvés nemcsak az volt, hogy visszacserezni minden elvesztett olvasót, hanem hogy ezek mögött, egyre többen, megjelenjenek az új, fiatal olvasók.

Igy néhány szám — vagy tán egy-két évfolyam — után kiderült, hogy ez a gyűjtőhely az irodalomnak nemcsak termékeny és termékenyítő, hanem t e r m é k e n y ű l ő talaja is, mert a közönséggel való tartós együttélés kölcsönhatásokat is szült: a közönség is hatott az ÉLETJEL-re, s nem egy esetben fokozottabb érdeklődésből fakadóan nekiszegte a kérdést: hová, merre tovább? És kezdtek szűkké válni a rovatokkal meghatározott, s tán kissé le is merevített keretek. A fejlődés napjai formai és minőségi változásokat követeltek, s nem elégedtek meg többé az élőlűtség pusztán időszerűséghez kötött tartalmával. A híradás, a hírszolgálat, a beharangozás, a röpké recenzió nem egy esetben a közlés szép szándékán kívül többet nemigen adott. Amikor a hangoknak és a színeknek már mind igazabbnak, pallérozottabbnak kellett volna lenniök, a közlés stílusértéke az esztrádműsor szintjén maradt, s alig emelkedett, vagy nem emelkedhetett följebb, mert nem volt hozzá sem erő, sem idő elég, amikor mindenki mindent ingyen, s bizony sokszor csak úgy „fél kézzel” cselekedett. Márpedig minél beljebb haladunk a munkába, annál inkább, s annál kíméletlenebbül teljes embert követel.

Az érés további ideje már minőségi változásokat hozott. Nemcsak a válfajokat bővítette, hanem a kiindulási pontokat is mélyebben megerősítette és a közlés formáit is csiszolta. A közönséggel való állandó kapcsolat a város mindennapjaiban élő emberekkel közelebb hozta a

múltat, melyben a már hagyománnyá ötvöződött kultúrtörténeti jelleg kezdtek lassan-lassan a felszínre kerülni. Írók és képzőművészek, újságírók és gyűjtők, irodalombarátok, színház- és zenebarátok megmetszakadó, de mégis akadályokat legyűrő munkájának eredményeként — tehát belső sugalmazásra — kultúrtörténeti mozgalom született. A nagy keresgélésben előbb csak egy-két ismeretlen kézirat vagy vázlat került elő, később már levelek, kötetek, relikviák, kották, apró kis szénrajzok, naplójegyzetek, vallomások, s ezek nyomán indult meg — az ÉLETJEL műhelyében — az irodalmi múlt föltérképezése. Az irodalmi hagyatékok legkisebb töredéke, tolvonása, emlékkönyve és üzenete is a gyűjtők tarsolyába került. Egy-egy előkerült régi adat, mű, műfordítás, dalgyűjtemény figyelmeztetett a munka ütemének gyorsítására, mert az emlékek hordozói már távozóban voltak, s nem volt annyi magnetofonszalag a szerkesztőség fiókjában, hogy minden röpke találkozásnál a fölbecsülhetetlen értékű elbeszéléseket fölvételezze. Aki följegyezte, annak viszont a jegyzetei töltötték meg lakása minden zugát, s megint majd olyan mélyen eltemetődött mind, mint amilyen mélyről feljött, amikor a megismerés felszínére került.

„A múlt normái azt szolgálják, hogy fölmérjük a jelent, arra is szolgálják, hogy fölepítsük” — mondja Alain Robbe-Grillet, amikor a holnap szellemi törekvésének egyik útját vázolja föl. „Maga az író, bármennyire függetlenségre tör is, adott szellemi civilizációban él, adott irodalomban; mindkettő szükségszerűen a múlté. Lehetetlen egyik napról a másikra megszabadulni a hagyománytól, mely szülte.”

A hagyomány egyszerűen van. De hol van, és ki ismeri, ki él vele? Két kérdés és még száz, mert a hagyományok mindig tele vannak és tele is lesznek ismeretlenekkel. Szálai messzire nyúlnak, kifutnak a város falai közül, másutt megrekednek, vagy visszakanyarodnak: hatnak és hatásokat közvetítenek, de valahol az időben, az idő szülte alakokban, eseményekben mégis megfoghatók. Buzdító ez és a buzdítás nyomán fölmerülő kérdés is: mi meddig nyúlhatunk vissza itt? Hiadorig? Vajda Jánosig? Kosztolányi Dezsőig, Csáthig? ... Addig lehet visszanyúlni, ahol a szellem élő és ható ereje már megfogható, jelenvaló: olyan hatóságára van, hogy már korszakot is teremt, vagy kort jelöl meg.

Legjobban megközelíthető anyagával, a mi kétnyelvű talajunkon a századforduló állt legközelebb, hiszen az itt együtt élő népek is kezdtek közelebb kerülni egymáshoz. Zmaj Jovan Jovanović a *Toldit* és a *János vitéz* fordította, Vajda János Zmaj és Branko Radičević verseit ültette át magyar nyelvre, s a zene, a népművészet művelői is megtalálták az egymáshoz vezető utat. Mindezek, s ami még munka közben felszínre került, életes, izgalmas anyagot kínáltak az induláshoz mind a magyar, mind a szerbhorvát írói körökben.

Az irodalmi múlt föltérképezésén ezek voltak az első pontok és az ilyen vagy olyan színnel berajzolt foltok, hogy azután mind több és erőteljesebb vonalak jelenjenek meg ezen az irodalmi térképnek szánt fehér papíron, melynek kerete voltképpen nincs is, mert e város határai nem szegik útját a szónak, az írott betűnek.

Az első est, amely — főleg az időközben felnőtt új nemzedék körében — a fölfedezés erejével hatott, a CSÁTH GÉZA-EMLEKSZÁM volt. Ez a rendkívül érzékeny lelkű és tragikus életérzésű alkotó úgy bontakozott ki, hogy a róla alkotott minden előbbi kép fölé magasodott. Hecceg János a vajdasági magyar irodalom előrsét ismerte föl benne, Lányi Viktor szerint az első jeles zenekritikusunk, mint szépró

olyan lélektani mélységek föltárója, akit ma nem egy esztéta és irodalmi kritikus Franz Kafka szellemi rokonának tart. Önéletrajzából arra is rálelünk, hogy milyen körülmények között élt, egész életműve miért maradt töredék, vagy rendkívüli képességeihez mérten a töredékeknek is csupán morzsája, s ki tudja, mennyi fáradhatatlan munka kell még, hogy ezekből a parányi csontdarabokból összeálljon ennek a fekete földből és sárga futóhomokból álló talajnak egyik legmagasabbra tört hajtása?

AZ ELETJEL KOSZTOLÁNYI-EMLEKSZAMA az előújság fejlődésének második jelentős állomása volt, de sem az egyik, sem a másik új utakat feltáró dimenzióival meg sem születhetett volna, ha a heverő értékek vonzása nem mozdít meg közöttünk egy embert, aki az irodalomkutató és irodalomtörténész megszállottságával és elszántságával élete legszebb éveinek egy részét a lázasan kereső, kutató munkára nem áldozza. Dévavári Zoltán munkáját, amely még távol áll a befejezettségtől, nem lehet hangzatos jelzőkkel fölmérni. Előttünk a hétköznapi prózaiságában úgy zajlik, mint minden a mi rohanó életünkben, de ő ebben a rohanásban fölfedezte az ismeretlen Csáth Gézát, fölkutatta Kosztolányi Dezső eleddig ismeretlen kézíratait, naplójegyzeteit, a Lányi család irodalmi vonatkozású emlékeit, relikviáit, s útközben ki tudja még mi mindent olyan buzgósággal és szeretettel, hogy az időben fogyó, és a hallgatás mély csöndjébe merülő Kosztolányi családnak szinte családtagja lett. S ennek köszönhető, hogy a költő öccse, dr. Kosztolányi Árpád és húga, a Pacsirta, amit Kosztolányi ifjú éveiből megőriztek, néki adták át, hogy őrizze meg és adja át az elkövetkező nemzedékeknek.

Az irodalmi előújság pódiumán nem egy Kosztolányi-est hangzott el, s nem egyet kellett megismételni az irodalom kedvelőinek, régi híveinek és fiatal rajongóinak kívánságára, hogy megismerjék és teljes szívvel átéljék azoknak az utcáknak, udvaroknak, kékeslila színű kapualjaknak tikkadt csöndjét, hangtalan lélegzetvételét, melyeknek szívverése nyomán a poéta ajkán fojtott keserőséggel buggyantak ki itt *A szegény kisgyermek panasza*it.

A VAJDASÁGI MAGYAR ÍRÓK első almanachja 1923-ban jelent meg Szabadkán, a Minerva kiadásában. Dettre Jánost és Radó Imrét, a könyv szerkesztőit az úttörők nemes szándéka vezette, amikor huszonhét író és költő művét és műfordítását (még csak naptár mellékleteként) könyv formájában az olvasó asztalára helyezték. Ady idézésével indultak:

„... Gyűjtatott lelkek vig mécsesének,
Ott, hol Sötét ül várost és falut...”

Az előszó a mécses fényinél több reményt csillantott: „Késő lenne, ha most adnánk programot, vagy most jelölnénk ki céljainkat. Mind ezen túl vagyunk már. Mi már könyvet adunk az olvasó kezébe s most már — habent sua fata libelli — nem a mi programunk, de a könyv programja lép a beteljesedés útjára. A könyv programja az olvasás örömein túl: demonstrálás, bizonyíték és küzdelem.” Demonstrálása, hogy van vajdasági irodalom és küzdelem mindannak megvalósulásáért, amit az életéért és jövőjéért vívódó nép számára a kultúra ki tud követelni.

Attól az esztendőtol, amikor először elhangzott és leíratott annak demonstrálása, hogy van vajdasági irodalom, több mint negyven esztendő telt el, de ugyancsak majdnem annyi időnek kellett eltelnie, mire az almanach íróinak műveiről az ÉLETJEL hív munkatársai le nem fújták a majd négy évtized porát, és ki nem kaparták könyveiket, naplójegyzeteiket a feledés hamuja alól.

A vajdasági irodalom létének, jelenvalóságának első bizonygatásától már a harmincas években, a KALANGYA és a HÍD idején, a fejlődés, a merészebb kibontakozás jegyeivel találkozhattunk. A lüktető, cselekvésre buzdító idő megszülte a maga úttörőjét; a fáradságot és álmatlanságot nem ismerő szervezőket, akik — bár alkotói hév fűtötte őket — mégis inkább az ugartörés hétköznapi tetteiben éltek, s keltették életre a lassan ébredő és nehezen magára találó irodalmi életet. Szenteleky Kornél vonzó egyénisége és Csuka Zoltán soha nem csüggedő lelkesedése nélkül nem is juthattunk volna el odáig, hogy a szépirodalmi alkotások a napilapok és hetilapok röpke időt élő hasábjairól már maradandó kötetekbe gyűjtve kapaszkodjanak meg a nehéz talajban, melynek irodaloméltető erejében emberöltőkön át még maga a betűvető sem bízott. Az igazi kiterelvényesedés a második világháború után következett be írók és költők, esszéisták és most már irodalomtörténészek számára is.

Mi soha nem voltunk jó kolportörök, soha nem tudtunk áruinknak megfelelő visszhangot teremteni. A vérszegény sajtórecenzió és a fanyar vagy fanyalgó kritika inkább taszította, mint vonzotta az olvasót. Íróink, költőink, kiadónházaink és zsurnalisztikánk Európától sok mindent megtanultak, csak egyet nem: hogyan kell a saját írójának visszhangot és népszerűséget teremteni. E föladat megoldásának latolgatásakor valahogy úgy esett, hogy ez is az író föladata: adja el a maga portékáját. Volt az ötvenes évek elején egy kísérlet, a KONYVBARÁ-TOK KÖRE, amely — bár minden terhe egyetlenegy ember vállára szakadt — eredményeket ért el, de aztán, mivel nem akadt az előbbi szervezőnek utódja, majd egy évtizedre elhallgatott.

Akkor vállalta a vajdasági irodalom, a vajdasági író könyvének népszerűsítő munkáját és szolgálatát az ÉLETJEL. Írók, színészek, zeneművészek, képzőművészek, pedagógusok és diákjaik vállalkoztak arra,

hogy a saját fegyvereikkel harcot indítanak a méla csöndbe burkolódzó elidegenülés ellen, s a szép szótól a fölbemászó melódiáig minden eszközt arra használtak fel, hogy megközelítsék a tévhittől szinte láthatatlanná vált „megközelíthetetlen”: a rokonszenvet, a befogadó rokonszenvét.

Ki kell hozni az író-t és művét, a festőt és alkotását, a zeneszerző-t és szerzeményét a „kalitkából”, és ki kell csalni a befogadót is a maga „kalitkájából”, melybe az eldologiasodás folyamán mint „szakbarbár” bezárkózott.

A szerzői estek egymást követték. Akadt — nem is egy — művészi tolmácsolója a versnek, a szépprózának, a képzőművészeti alkotásnak. Hívó szóra meleg szívvel az írók, költők is eljöttek: Herceg János újra átélve olvasta föl regényrészletét; Gál László teljes szívvel bevallotta, hogy régi városának, e kopott városának szerelmese; Majtényi Mihályt a szívderítő emlékek hozták vissza ide, Szirmai Károly — ez volt a legszebb — Szabadka kövein megfiatalodott; Laták István minden szabadkai magával sodró erővel emlékezett „Az árokpárti iskolára”; Ács Károly forró gyermeki szeretettel simult szülővárosához; Fehér Ferenc poétavallomásában mondta el, hogy itt érezte először azt, mi a „lélek-indulás”; Németh István elmondta a bácskai földek népének emberien őszinte üzenetét; a könyvismertetés, az ésszerű elemzés, az esszé magát a művet, a verset, a novellát, a regényt, s bennük a művészek műfogásait mérte: Juhász Géza és Bori Imre e finom mérleg serpenyőjén hozta közelebb a művet a műélvezőhöz, a még „szűz” olvasóhoz az avatott olvasó lelkiismeretével; Sulhóf Józsefet Szabadka egykori irodalmi életének és zeneművészeti hagyományainak vissza-visszatérő emlékei, talán édesanyjától hallott dalai hívogatták vissza szülővárosába; Saffer Pált a Halasi úti proletárnegyed képei tartották fogva, amikor az ÉLETJEL pódiumára lépett, Debreczeni József, bár nem járt itt nálunk, de elküldte drámai töltésű reminiscenciáinak egyik legszebbikét, mellyel megörökítette Ábrahám Pál embertelenségbe hulló életének utolsó éveit.

A „tragos”-ról szóltam, mert nem egy szám idézte nálunk ezt a több mint kétezer éves maszkot, ami nem is maszk, hanem a lélek legmélyebb és legigazibb hangja. Ha nem is látjuk, csupán csak halljuk, akkor is az. A Novi Sad-i Rádiószínház „nyilvános lehallgatása” olyan érzéseket támasztott bennünk, hogy ezt a műfajt is érteni és élvezni akarjuk, mert hanghullámokon át az Élet hiteles ritmusát dobantja szívünkbe — mint Brecht, Shisgall, Dürrenmatt, Lebović rádiójátékában —, hogy a hangjátékokból képek nélkül is belénk áradó villanásokban fölfedezzük azt, ami az élet kíméletlenül siető napjaiban emberien örök s örökké emberi, mert alkatában és alkatával él.

De lépünk most közelebb az ÉLETJEL műhelyéhez, csöpp szerkesztői szobájához, hogy úgy mondjam: „családi tűzhelyéhez”, ahol ahogy volt, úgy volt, s ahol ahogy erőnkől és családi tűzhelyünkől a magunk sovány pénzén tellett, úgy dolgoztunk és úgy melegedtünk. Voltak, akik eleitől fogva kitarítottak, de voltak, akik a munkavállalásból lemaradoztak. Tán azt hitték, hogy a visszhang értéke és heve tartósítható, vagy azt, hogy fiatalon, bohémen és vadul kevesebb munkával, jóval kevesebb verejéssel is föl lehet érni az Olümposzra. S ahhoz elsősorban a műre, az alkotásra, a művészi teljesítményre van szükség, nem az ÉLETJEL-re. Ami elsődleges, az kétségtelen a mű, de élhet-e a mű a közönség befogadása nélkül?

Vannak íróink és művészeink, akik „... olyannyira elmerülnek a dolgok mélységébe, hogy végül már észre sem veszik a dolgokat”. De akik megmaradtak a műhely olykor kissé lanyhuló tüze mellett — Dévavári Zoltán, Urbán János, Kvazimodo Braun István, Kocpeczky László, (még egészségével bírta) Zákány Antal, Burkus Valéria, Kolozsi Tibor, V. Lippai Etelka, Vujkov Géza, Szekeres László, Stadler Aurél, Márton Domokos és jómagammal még néhányan —, tovább vitték ennek a sokszor több áldozatot, mint örömet jelentő munkának a terhét azért, mert a szolgálat minden időben hűséget követel. A szolgálatnak ez a hűsége Csépe Imre és a már beteg Zákány Antal lelkében is maradéktalanul él, s közös dolgaink is szebben fejlődnének tovább, ha tanulnának tőlük az utánuk föllépő életerős fiatalok, akik dőre ténfergéseikben, és a klub- vagy kávéházi asztalokat körülgomolygó dohányfüstbe merülve azon tűnődnek, hogy minden áldott nap reggelén voltaképpen miért is kel föl a nap?! S így az abszurd kényelmes helyzetébe beülve hevenyészett szellemi fölényrel vállalkoznak szépen a semmittevésre.

A költő azt mondta, s tragikus éveiben ez volt számára a legbiztatóbb:

*„Ifjú szívekben élek,
Ifjú szívekben s mindig tovább...”*

Most nem élünk tragikus éveket, csak a roppant erőfeszítések éveit. De épp ezekben az években — az abszurdtól eltávolodón — jelentett igazán nagy lépést ezen a pódiumon, hogy a vajdasági irodalom az ifjú szívekhez közelebb került. Hallgatták, olvasták és szavalták a vajdasági írók műveit, nem egy ilyen számot — mint eddig még soha — vastaps köszöntött, s közben szépen, fokozatosan a könyvkiadó és a könyvkereskedések polcairól több mint ezer kötet az ifjú olvasók asztalára került, nem a vitrinbe, a vendégek előtt hivalkodó dekorumnak, hanem mindennapi olvasmánynak, mellyel ott találkozhattál az utcán, a veled szembejövő ifjú vagy leány-hóna alatt. És ezeknek birtokba vétele mélyebb és hitelesebb is, mert a befogadás módja nemcsak a magányos látás, hanem a kollektív haladás is, mint a drámájé, és az emberi szó a már készen adott átéléssel sokszor hihetetlen mélységekbe hatol: kettős transzot követel. Erről mondta Herceg János az ÉLETJEL által rendezett irodalmi esten a hozzá forduló kis riporternőnek: „Kedvesem, a műhelytitkokra vonatkozó kérdésére csak annyit mondhatok: az író szolgálata szép, de nehéz kenyér.”

Bogdánfi Sándor

Acs Károly

Laták István

Zákány Antal

Csépe Imre

Gulyás József

ARRÓL sem feledkezett meg ez a műhely, sőt irodalmi szolgálátának jelentős részét arra fordította, hogy a szerbhorvát irodalom igényesebb megismerésére alkalmat nyújtson hallgatóinak, s persze a munka hevében a közreműködő, közvetítő munkatársaknak is. Éppen az Időt és Tért tágító jugoszláv történelmi törekvéshez szegődve, hozzásimulva és beleolvadva azon fáradoztak, hogy áthidalják a nemzeti irodalmakat egymástól elválasztó nyelvhatárokat.

A kiadóházak politikájából tudjuk, hogy az ilyen vállalkozások sikeréhez a leggyorsabban a bestsellerek vezetnek. De itt nem a könnyű műfajok árán szerzett haszon volt a cél, hanem az, ami az irodalmi olcsóság felett van, hogy a szerkesztő, a műfordító, az előadó művészről a pódiumról a legértékesebb és legjellegzetesebb szerbhorvát alkotókat ismertesse meg a közönséggel. Közös irodalmi életünk gazdagítása volt az elsődleges követelmény. Az, hogy a Nobel-díjas Ivo Andrić életműve a maga igazi értékeivel szólaljon meg magyar nyelven, vagy egy visszapillantás Njegoš korára — műveinek tolmácsolásával — hiteles képet adjon a *Hegyek koszorújának* költőjéről, a Zeta, a Morača völgyéről, melynek minden sziklája, minden kolostora, minden viskója egy darab történelem. Műfordítóinknak — Herceg Jánosnak, Gál Lászlónak, Csuka Zoltánnak, Fehér Ferencnek, Ács Károlynak, Dudás Kálmánnak, előttük Kosztolányi Dezsőnek, Szenteleky Kornélnak, Debreczeni Józsefnek, s utánuk a fellépő tehetséges fiataloknak — köszönhetjük, hogy magyar nyelven is hiteles művészi formában élve a legjelesebb szerbhorvát, szlovén és macedón költőket és prózaírókat megszólaltathattuk.

A jugoszláv irodalom megújulásának nagy kora, minőségi forradalma — Miroslav Krleža oeuvre-jétől kezdve Ivan Goran Kovačić *Tömegsírján* át a háború és a forradalom tragikumából a küzdelmes és az életigenlő napok fényeit fölillantó mai alkotókig — minden életjelével hűssá és vérré vált bennünk. Ha nem is minden „dal” — hisz ehhez egy emberöltő sem elég —, de sok „dal” magyar librettóját átélhettük hallgatóinkkal és előadóinkkal együtt, s nem egy verssor, mint Gorané:

„Mint seb, kitépett szembogárom gyulladt,
S a tenyerebben szemeim kihunytak.”

... skandalva és mindig újabb zengéssel a fülünkben visszacseng.

De — mint fennebb említettem — soha, egy pillanatra sem feledkeztünk meg arról, hogy ennek a mi fekete, zsíros földünknek sárga futóhomokunknak a „homokfutói” olykor egymást beérve, olykor egy-

mást elhagyva, de legtöbbször együtt futottak. Itt a vajdasági — vagy az ELETJEL helyi követelményű pódiumára leszűkítve, a suboticiai — szerbhorvát írókra, költőkre, közös szellemi életünk fáradhatatlan műve-seire gondolok. Valljuk be, előttünk nem egyszer képzőművészeink — művésztelpeink — a vadludak, a darvak V-alakjába szökött madará-nak példáján mutatták az utat: az alkotók műhelye lehet közös, ha a vászonra nem is egy palettáról hordjuk föl a színeket. De mindkét lábunk egyazon talajon áll, s velünk szemben a föld és ember, egy-szintben lélegző föld és ember rokon. Megint Adyt idézzem, hogy találkozzunk?!

A költő csak látta, váteszi lelkével előre megsejtette ezt, mi már éljük a valóságban. Igaz, még sokkal-sokkal intenzívebben, eredménye-sebben is lehetne élni, de az is új gondolatokat fakasztó, és új csele-kedetekre indító eredmény, amit ezen a „kis” úton az ELETJEL meg-tett.

Megint (dicsérni nem győzöm!) a művésztelpek példáját hozom elő: műhelyünkben a szerbhorvát írókkal nem boroskancsó mellett, hanem közös föladatainkba merüve találkoztunk. Segítséget egyik is, másik is nyújtott. Feledhetetlen az a példa, hogy a RUKOVET és az OSVIT köré tömörülő szerbhorvát írók nem egy magyar író és költő művét juttatták el az olvasó asztalára. Az élőújság műveiket magyar átültetésben hozta közelebb és ismertette meg a magyar olvasóközön-séggel. Jaša Kopilović verseiből már évtizedek óta meleg testvéri szív dobogása árad felénk; Balint Vujkov népmeseiben életérzéseink leg-mélyebb rezdüléseit véljük fölfedezni, mintha édesanyánk mesélné újra népeink hétköznapijainak pislács mellett telt emberi kis történeteit, amikor az „... ember volt minden dolgok értelme”. Lazar Merkovićnak, a költőnek és prózaírónak éles szeme van ahhoz, hogy megjelje a műben a lényegét. Ez nemcsak költészetét, prózáját, de műfordításait is jellemzi, mert teljes habitusával az irodalomban él. A „homokfutók” krónikása, Josip Klarski, a küzdelem éveinek drámai napjait jegyezte fel; ott élt azok között, akik a történelem nagy napjaiban a „föld alatti bázis” bátor lelkű harcosai voltak. Novelláiban, melyeket mi is közvetítettünk, írómivoltának lényegét tömören, őszintén tárta föl. Matija Poljaković drámaírói énje olyan, mint egy vérbeli zeneszerzőé: az élet minden ritmusát ismeri és visszajátssza, de úgy, hogy olykor ámulunk az élő valóság, a megfogható anyagszerűség hitelén. Ivan Pančić a most föllépő fiatal nemzedék finom tollú poétája; a lélek mélyén jár, hisz hivatásos pszichológus, s ezekből a mélységekből ezer-nyi ritmusban vibráló életérzéseket, megsejtéseket, látomásokat hoz fel. Radovan Zdrale valahányszor írásaival (gondos ötvösként, nehéz veretű novelláival) elébünk lép, sejteti, hogy a szokványos elbeszélési forma-nyelvet elhagyva az élet olyan réseit keresi, melyeket előtte a mi külön világunkban még nem leltek meg.

Lám, az ELETJEL közvetlen közelségében is lépten-nyomon merő-ben új irodalom születik. Az új formakeresők láza — a „modernizmus” ki nem mondott jelszavával — fölvette a harcot a csöndvárosban meg-húzódó és a klasszicizmus falai mögé rejtőző világ ellen. De itt nem életre-halálra megy a harc, egyik se akar a másikra halálos csapást mérni, csak „... az erősebb...” jogán lép a pódiumra, a forró tégely-ben még minden forr, fortyog, habot ver, s az Idő majd elhozza a gulliveri kanalat, amely a fortyogó habok közül kiszedi azt, ami a mélyből a felszínre vetődve kikristályosodott...

De hol van még az az idő?

Addig is csüggedés nélkül, híven ehhez a földhöz és csodálatosan nyilvánzó népéhez híven is, makacsul is, letörve, de megint föltápáskodva dolgoznunk kell tovább... Igen, dolgoznunk kell, mert — lám — a homokórán egyre pereg le a homok, s a szemcsék nyomán új életek vannak indulóban. Bármilyen feneketlen legyen is a minket körülvevő mozdulatlanság, az élni akaró élet erőt vesz mindenben. Alig lépünk, új költő, új prózáiró, új előadóművész üzenetek közvetítőjeként lép elénk. Egyiknek is, másiknak is, hogy visszahozhatatlan veszteségünkre „niklai remeteként” idő előtt be ne csukódjék, hanem hogy szavát hallassa, pódiumot adtunk. Ezt megelőzően ki tudja, hány „Liliom” sirt pódiumért. S ma az „avantgardisták” között is van nem egy (bevallja, vagy nem vallja be?!), aki innen indult el, s ha nem is többet, de magával vitte a költészethez ragaszkodó melegségét. S innen nőtt ki egy olyan előadó, mint Horváth Emma, aki nem is olyan sokkal Keres Emil után teljes estét betöltő költői koszorúval arról vallott, a tájhoz hasonló szerénységgel és a tájbaolvadással, hogy a poézis az ember lelkét a legnehezebb napokban is az öröm magasába tudja emelni.

AZ ÍRÓ KEZDEMÉNYEZŐ. De bármennyire is lelkes, buzgó, vagy munkahevében akár tébolyult, terveivel és terhével nem maradhat magára, mert olyan, mint a csiga: vagy a saját házában pusztul visszavonulva, vagy tőle elszakadva a tér visszhangtalanságába beleveszik.

A kiutat a szellem műve mindig meglelte még. A történelem legnehezebb korszakában, a második világháború idején is, amikor a legkilátástalanabb és a legkeservesebb pillanatokban — e földgolyó minden pontján — a színész és a muzsikus állt az író mellé, hogy akár egy nagy fa alatt, akár egy kocsiszinben, segítse munkáját élete szeke-revel együtt előbbre lendíteni.

Itt most nem „jokulátorról” beszélek, aki énekmondó és vásári komédiás — bár nem egy falunkban a színművészt még ma is „komédiásnak” tekintik —, hanem a korunkban élő, velünk együtt dolgozó, alkotó, teremtő színművészről. Nélkülük el sem képzelhattünk volna tíz esztendő alatt olyan eredményeket, amelyek ezreket mozgattak meg, és kényelmes otthonukból, vagy épp a pódiumtól távoli otthonukból kimozdítva elhozták őket az este hét órákor még üresen tátongó széksorok közé.

Nagy szavakkal élni nagyon kockázatos dolog. Ha kimondom a szót: „hőskorszak”, s az utókor görcső alá veszi és kideríti róla, hogy nem is az volt, hanem csupán csak „hozzállás”, s mindenki azt tette, ami az adott körülmények között társadalmi kötelezettsége és szubjektív érdeke volt, lehullhat minden fény arról, amit a mellénk szegődött színészek és rendezők végeztek az ÉLETJEL pódiumán. De amit — az átélés pillanatában, a közönség előtt — nyújtottak, az sokkal több volt a szokványos, ímmel-ámmal végzett társadalmi munkánál, mert a munka lázában nemcsak „beugrott” segítőként, hanem egész emberként, az alkotás teljes átélésével együtt éltek velünk...

Ferenczi Ibolya színművésznő, aki már nincs közöttünk, amikor az ÉLETJEL fölkerlte, akár egy vers elszavalására, vagy a feledhetetlen Bardem-novella (A mellékutca) fölolvadására, szíve minden rezdülésével a művészi föladat teljes művészi megoldásának legmagasabb szintjére törekedett. Napokig, éjszakákon át a verssorok ritmusában, a novella alakjainak láthatatlan mozdulataiban élt, s amikor eljött az este, úgy vetítette elénk, olyan átszellemülten, olyan transzban, hogy vele együtt szoborrá váltunk a nézők előtt. Nemcsak a vers,

vagy a novella, regényrészlet előadása alatt, hanem hetek és hónapok múlva is, amikor a magányban, vagy kettesben esti fénynél, a kályha tüzenek duruzsolásánál, lámpaoltás előtt csak úgy megemlítettük:

„Emlékszel, amikor Rimbaud versét szavalta, vagy amikor egészen a pódium szélén állva szemünkbe nézett, és nem ‚mondta‘, hanem ‚élte‘ Lárát, dr. Zsivágó merengőszemű elérhetetlen és soha meg nem tartható szerelmét...”

Ő volt Szabadka Madame de Staëlje. Ki tudja, mennyi idő után az egyetlen vajdasági irodalmi szalon megteremtője, halk fészekrakója, mindenki érzését, lélegzését figyelő porcelánfigurája, csillogó fekete szemének fénye rajtunk vibrált, de tekintete messze járt, mint aki érzi és tudja, hogy nemsokára már nem lesz velünk... Egy este hangja egy árnyalattal mélyebb volt, de pillanatnyi boldogsággal, s annak teljességével teli. Megkapta Federico Garcia Lorca *Torreádorsiratóját*. „Olvasa föl — szóltam —, olvassa csak az *Andalúz dalokból a Gitárt*. S ő rám nézett, nem olvasta, hanem előbb halkán, azután mind mélyebben, mint aki csak magában sirdogál, lehelte felénk:

*„Lassú rívásba
kezd a gitár.
Széttörnek a reggel
kelyhei már.
Lassú rívásba
kezd a gitár.
Csitítani kár.
Hallgatni nem tud,
Zokog, ha fáj.
Egy hangra jár,
mint víz sirdogál,
mint hófúvásba
szél sírva száll.*

— — — — —
*Ó, szív, gitár!
Öt húrral, öt karddal
járt át a halál.”*

Zákány Antal, aki mindig hátul, a félhomályban Almási mögött ült, nem szívta, hanem rágta cigarettáját, s oly halkán, mint az imént a *Gitár* dalát hallottuk, kérte: „... tegye meg, olvassa el még egyszer!”

A műalkotás, a vers belső szépségei felé tört utat a költő, az író, a színész, a rendező. A költemény, a novella az egyszerűen szép elmondás helyett a pódiumon élő képpé változott, hogy az esztétikum befogadásán túl az érzék és gondolatok fölgomolygásával a hallgatót is alkotóvá változtassa, s Rimbaud *Részeg hajójában* a hullámok zajgását a maga énjével is élje át. Ez az a közelség, szinte érinthető közelség Pataki László versmondásában, amely annyira hideg, vagy annyira forró, hogy szinte belefagy, vagy beleolvad az ember. Amikor a *Tömegsír X.* énekét szavalta, olyan volt, mint egy élő szobor, mely „... dalol, és fényt ad az éjszakának”. Szabóné Cseh Mária mély áltja, jelenítő ereje a némaság és a túlfeszített húr hangja között hullámozott Majakovszkij *Felhőiben*, Zákány Antal költői mélységeiben, ahonnan úgy tekintett föl az arca, mint amikor az ember mély kútba néz. És élte és szenvedte a forradalom tüzét, amikor Gorkij lapjairól (mint *Anyá*) kilépett, és úzve is harcolt a fiáért. A mártírköltő Radnóti bori, cservenkai *Razglednicáit* Szilágyi László kegyetlenül fájó keserőséggel mondta el, Tóth Éva a kubai forradalmi költők verseivel egy kis nép Dávid és Góliát harcát zengte, kiáltotta, vijjongta, vagy mélyen duruzsolta, mint amikor a hangok egymást kergetve, jajgatva és ujjongva vissza-visszaverődnek a hegyek között.

A versmondás művészetének egy magasabb fokára érve a prózai szöveg is nemesebb veretet kapott. Garay Béla és Virágh Mihály nemes igényel, kemény és makacs kitartással csiszolták, ötvözték a „hanganyagot”, hogy a pódiumról elhangzott szó színében, ritmusában, muzsikájában a mondanivalóval összhangban legyen és ne veszítse erejét, amíg a befogadóig eljut. Az ÉLETJEL „színházi órái”, a bemutatott részletek jelentős lépéssel közelebb hozták és lüktetőbbé tették a színházi életet. Egy-egy pillantás volt ez a rendező műhelyébe, az alakot megformáló, arcát, lényét magába olvasztó színész küszködő munkájába. Ilyen igényes művé formálódó vázlat volt Fejes György öregembere Obrenović *Rondójából*, Fazekas Piri bájosan naiv Édes Annája, Szabó István és Juhász Anna feledhetetlen öreg emberpárja Munk Artúr *Tücsök* című színpadi jelenetében, melyből a tájunk emberéhez való hűség árad. Baráczius Zoltán *Davičo Dalában*, Czehe Gusztáv Örsi *Fekete ventillátorában*, Kunyi Mihály Bogdánfi Sándor *Halottak a színpad fölött* című szatirikus színpadi játékában élte át azt a transzot, amely az ábrázoló művészet minőségi szintjének egyetlen éltető ereje.

Bármennyire minőséget tagadó a „Panem et circenses”, a közönség lelkében olykor mégis fölszakadnak az ilyen „kitombolást” visszaszorító zsillipek, s ahogy Bergson mondja: „... az ember kacagni akar és szeret, mert a boldogságának egy darabja ez”.

Ezért került — megalkuvással tán?! — de nem! — a műsorra az opecrett és a kabaré esztrádműsorra leszűkített irodalmi kiadása. Ahogy Ungvári Tamás szabadkai fellépésének idején mondotta: „... ha kell, hát leszek, s így lettem „táncoskomikus!” S az esztéta szavával élve, mint Brecht is mondta, olykor a dal, a tánc, a recitativo a legmegrázóbb közvetítő, akár a háztetőről éneklő leány dala a *Kurázi mamában*. Számunkra ezt a valóban „koldusoperai” drámát a mi földünkről elszármazott, és a legembertelenebb amerikai tébolydákban szenvedett Ábrahám Pál és a forradalmi lázokat átélő, lecsendesett világban élt Eisemann Mihály jelentette. A Bácskából elszármazott két nagy opecrettszerzőt műveiben az ÉLETJEL hozta haza. Eisemann Mihálynak életében ez volt talán az utolsó nagy szerzői estje, amikor Petz Marika, Verseghi József, Heck Paula, Albert János, Kunyi Mihály és a töb-

Czehe Gusztáv

Pataki László

Heck Paula

Sz. Cseh Mária

biek az örömben és szenvedésekben szerzett dalait énekeltek, s az ezerfönyi hallgatóság, mintha a dalszövegre hallgatott volna, nem emelkedett föl ülőhelyéről, ott maradt, mintha odatapasztották volna, és Eisemannal, Petz Marikával, Verseghi Józseffel együtt az egész színház egyetlen kórusban közösen és lelkesen énekelte: „Hosszú az éjszaka, Ne menjen még haza, Maradjon egy kicsikét!”

Mélyen bizarr és tragikus volt ez a szólítás, a szörnyűségekben és embertelenségben eltávozott Ábrahám Pál felé, és a köztünk levő, forró kézfogással búcsúzó Eisemann Mihály felé, akinek földi maradványait pár hónap múlva Budapesten ezrek kísérték utolsó útjára. Ennek csak a híre jutott el hozzánk, de az Életjel még a gyászév elején legszebb zászlóhajtásként bemutatta a „melódia atyjá”-nak ismeretlen szerzeményeit.

Két emlékest és néhány kabaréest után — amikor Nagy Endrétől maig a magyar kabaré története ebben a „színpadi, pódiumi olvasókönyvben” sorra került — a bizarrság és a bergsoni kacaj nem egy remek humoristát szólaltatott meg a mieink közül. Gál László, Kopeczky László, Kvazimodó Braun István, Bogdánfi Sándor, Vukovics Géza, Muhi János nem idegen, hanem a mi életünkben váratlanul és megdöbbentően kiugró dolgokból, jelenségekből, alakokból, hitekből és tévhitekből írtak humoreszket, röpke jelenetet, vagy marólúgként ható paródiát. Kár, hogy dalszerzőink olykor messzire mögöttük maradtak, s az édeskésen érzelmes szerelmi dalok helyett nem ezeket a mi valóságunkhoz olyan közelálló rigmusokat, a valósághoz vitathatatlanul legközelebb álló paródiákat zenésítették meg.

Nehézkések a lépteink. Ha megszólaltatni akarunk, egyszerre mindenkit — művészt és dilettánst egyszerre — megszólaltatunk, s úgy állítjuk egymás mellé őket, mintha mindig egymás mellett haladtak volna, mert se időnk, se erőnk, se pénzünk nincs ahhoz, hogy időben és pódiumonként különválasszuk őket, ahogy ezt már az adott érték külön a rendezőtől, külön a közreműködőtől megköveteli. A „könnyű műfaj” sok-sok kötelezettség alól feloldja a rendezőt. S ma már a rendező lelkiismeretének serpenyőiben is — a művészi követelményekkel ellentétben — a másik oldalon a pénz jelenti a nehezebb (és persze megfoghatóbb) súlyt az esztrádműsor és a műsor szereplőinek összefogása idején.

Megint csak — bizarrul — visszakanyarodtunk ahhoz, hogy a „Panem et circenses” nem kerülhet háttérbe pénztáraink előtt. Mert a pénzt a szórakoztató műsorban a szemfényvesztő látszatok, a konven-

cionális számok, a kacajt kiváltó helyi rögtönzések hozzák, a költő, a művész, az alkotó valahol ezek mögött marad, s egy pillanatra úgy rémlik, hogy a művészet az esztrádműsorok pénzéből él. Pedig nem! A művészet önmagában, a saját hajtásaiból, a saját termékeiből él, csupán az Időben annyi elmozdulás történt, hogy mind a kettő egyszerre egy piacon akarja értékesíteni portékáját, s a vevő még sem ide, sem oda nem igazodott. Ez a nem éppen vigasztaló tény — a szívélyes mosolyok mellett is — lakásának faláról és könyvespolcairól leolvasható.

AZT MONDJÁK: egy kicsit vakard meg a város falait, évszázados zenei hagyományokra lelsz. Ez a buzdítás több üresen csengő szólamnál, mert amikor cselekvésre hív, követendő példákra mutat, melyek e város zenei életének történetében élnek. Hajtásuk nem mai keletű, hanem száz év előtti, s egy évszázad nemcsak eredményeivel, hanem csontjaival is az utódokat hűségre kötelezi. A múltból intő parancs és cselekvésre hívás így szól: „Kutassátok fel az elődök műveit, albumokban vagy elfeledett szabadkai kamrák, pincék papírhulladékai között, mert az itt egy-két almanachban vagy énekeskönyvben' közölt szerzeményen kívül ezeknek a műveknek a kiadásával soha senki nem foglalkozott.” Hát így e hézag pótlására vállalkozott az irodalmi élőújság, hogy a fölkutatott kották apró hangjegyeit az almanachokból, a Modern Könyvtárból, az albumokból ismét megszólaltassa, s felhívja a figyelmet arra, hogy zeneszerzéssel és zeneirodalommal ennek a városnak a falai között is neves szerzők, írók, zenekritikusok foglalkoztak.

Az irodalomban Vajda Jánost említettük mint Ady elődjét, így a zenetörténeti kutatás és alkotói tevékenység terén Gaál Ferenc műveinek életrekelteése a múlt föltérképezésének főladatai közé tartozott. A Zenei Lexikon sokkal kevesebbet említ róla, mint amennyit ezen a téren e város falai között alkotott; S. Révai Gabriella sokirányú adatgyűjtő munkájának köszönhető, hogy föltárta zeneszerzői és dalgyűjtői értékeit.

A szerkesztői gondosság arra irányult, hogy a lexikális szűkszavúságba szorított alkotókat a keze ügyében levő, vagy a kezébe kerülő nyomtatott vagy kéziratot anyag föltárásával kiemelje a pusztán regisztráló értékrendből, s a maga teljes alkotói értékeiben és mére-

Bada Irén

Albert János

Szabó István

Karna Margit

teiben mutassa be. Gaál Ferenc számunkra több volt, mint „... könnyű szalondarabok szerzője”, mert úttörőként jelentkezett a délszláv népdalok és népballadák gyűjtése terén, s ezzel a munkájával olyan dalkoszorút adott, amely ma is kiindulópontot jelenthet egy igényesebb népdalgyűjtő számára.

A másik ilyen törekvés Lányi Ernő bemutatására irányult. Az ÉLETJEL előtt már a HÍD is foglalkozott vele, előtte meg a KALANGYA, s nem egy lap irodalmi-művészeti melléklete, de ismert és ismeretlen műveinek bemutatásával, a Lányi család hagyatékainak felkutatásával az ÉLETJEL vállalkozott arra, hogy a város zenei életének nagy alakját alkotói és szervezői, zenepedagógiai tevékenységének méltó szintjére emelje. Nem egy ismeretlen szerzeménye — évtizedek után — így került a hallgatóság elé, s nem egy ma is élő tanítványa a kórusirodalom olyan maradó anyagából él, amelyet a szabadkai dalosok segítségével alkotott meg, s amely a kórusirodalomban még ma is él. Nem véletlen, hogy az „... új idők új dalai” őt is megigézték; Várad után Ady költészetének első merész értékelése Szabadkán jelent meg: verseit elsőnek Lányi Ernő zenésítette meg; s az Ady-dalokat kevéssel később a Kosztolányi-dalok követték. A hagyományos, lassan múltba vesző dalárdastílus helyett egy új zenei iránynak nyitott utat, amely éppen Ady és Kosztolányi költészetével párhuzamosan a kórusirodalomban is megdöngötte a „... kaput, falat”. Ezeknek a daloknak a hangja itt is vibrált, a csöndváros falai között, ahol egy halk szavú gimnáziumi tanár, Loósz István, Ady líráját a forradalmi költő új tüzeinek fényében mutatta be. És nem visszhangtalanul, mert már a gimnazista Csáth Gézában is röszelángxént égtek ezek a dalok, és meg is elevenedtek keze nyomán a kottapapíron, tán első lépésként, hogy élete nagy vágya teljesüljön: zeneszerző legyen. Derékba tört fa volt élete, az íróié, a zeneszerzőé, de szerzeményei — nagy zeneköltőket megelőzve — új érzésvilágot derítettek föl a muzsikában. És ezek az ismeretlen Csáth-művek is itt hangzottak föl először, ezen a tenyérnyi pódiumon.

A zeneművészet szolgálata nemcsak a gyűjtő szolgálata, hanem a hallgató mellé szegődő kalauz é is, aki a legrejtettebb részletek föl-tárásával bevezeti a hallgatót a zeneművészet csodálatos világába, s úgy viszi magával lépcsőfokról lépcsőfokra, mint Vergilius Dandét, akihez, fölismerve bizonytalanságát, tépelődéseit, így szólt:

„Tenéked másik úton kell ma járni,
ha nem akarsz e vad helyen megállni.”

„Fülünk hiába hall: mindezzel semmi se megyünk. Nyomorultak leszünk gazdagságunk közepén, mely nyomban füstbe megy, mihelyt meg akarjuk ragadni, új Tantaluszként mindaddig, amíg módját nem találjuk, hogy értesüléseink (élményeink) halmozát elrendezzük.”

Abhoz, hogy a zene sejtelmes világát, kifejezőmódjának rejtekeit megismerjük, ki tudja hányszor újra kell hallgatnunk Bach toccatáját és fúgáját, Chopin Impromptujét, Debussy és Mallarmé Faunjának délutánját, hogy bennünk is fölbuzogjon, mint a költőben a vágy:

„E Nimfákat tovább akarom élni.”

Nem tudom, ki mondta ezt szebben a költészetben, a muzsikában, de csak így, a vágnak ilyen földidézésével mérhetjük fel igazán azt a szolgálatot, amelyet a szabadkai zeneiskola áldozatos művészei és zene-

pedagógusai nyújtottak, amikor kézen fogva vezettek bennünket az öt vonal közé szorított apró, fekete pontok megfoghatatlan, illanó, de érezhető és lélekrezdüléssel átélhető birodalmába. A zenehallgatót nehezebb meghódítani, mint az olvasót, de hívebb lesz az olvasó, és gazdagabb is, ha a zenéből érzi kicsengeni a költő hangját, és a muzsika a poéta alakját hozza szívéhez közelebb. Milkó Cora művészi zongorajátékát hallva, finom ujjainak nyomán a felzengő akkordokból a költő szava is kicsengett:

MESELJ:

„Hogy üres nádakat szedtem, miken zenél
művészetem, mikor a vitzükörre lágyan
hajló lonc messzi zöld szivárvány-aranyában
hullámot pihenő testek fehérje vet;
s hogy sipszavam szülő dallelke fölmereng.”

Kevés olyan hív lelket ismertem, aki a zenei szolgálatot és a zenei kalauz szerepét olyan önpazarlón töltötte be, mint S. Révai Gabriella, amikor Csajkovszkijt, Ravelt, Dvorákot a dallam minden ízével átadta nekünk; hányszor szeretttük volna újra hallani Segedinčevné Ullreich Irént, akit forró Chopin-szerelmével szeretttünk meg, Bordás Lajos zenében élő lelkét, ujjában szinte madárként röpködő technikáját mindig új ajándékként fogtuk be, mint akiben nem tud csitulni a zenéből áradó melegség nyomán támadt szomjúság.

A népdal szájról szájra száll, a balladák útján évszázadok után nagyon nehéz követni, pedig visszhangjuk itt, a mi falaink között is megrekedtek. Visszaverődésüket kellett lejegyezni, s elindulni a hangok nyomán. Nehéz utakat járva dr. Kiss Lajos az Idő múlását megállítva hozta vissza a kupuzsinai, gombosi, horgosi népdalokat, s útjába szegődve a még felderítetlen zugokban Király Ernő és munkatársai — a dalosok — fölbecsülhetetlen értékű teljes művekre és töredékekre leltek az előbbi csapásokon és városunk határában is.

Ki tudja, mennyi ideje már, hogy nem kerültünk ilyen közel egymáshoz: zeneművész és hallgató. S köztük, a pódiumon is, a nézőtérben is, mennyi fiatal, s talán nem is tartottuk eléggé számon, hogy mennyi, fiatal tehetség, aki az irodalomnak is oly hűséges barátja lett és

kis művelője a zenének, mely éppen itt, e város falai között élet-pályája lett.

Arról is szoltunk, hogy kik indultak el innen, az ország és Európa legnevesebb zenepódiumai felé, s arról is, hogy Krombholz Károly után két olyan fiatal tehetség hajtott ki ebből a különös televényű talajból, mint Megyeri Lajos és Molcer Mátyás, akik merészen és bizarrul új formanyelvet választottak az új ihlet zenei elbeszéléséhez. Igaz, szerzeményük még kéziratban van, mint itt nálunk még megannyi szerzemény, de fiatal éveik nem hagyják kialudni bennük azt a kis tüzet, amely estéinken és Megyeri Lajos merengésre készítő házi hangversenyein bennük is, bennünk is lángra kapott. És lángra kapott a köztünk élő legkisebb hallgatóban is, s arca a miénknél is jobban kipirult.

TÖBB mint egy évtizeden át — akkor még a húszas éveket és a harmincas évek elejét írták — Szabadkán a Balogh Lina műkereskedés kirakata volt az egyetlen kiállítóhely, vagy inkább piciny szöglet, ahol a festmények színharmonijára szomjas néző egy-két képpel találkozhatott. A város nagy magányosa, Oláh Sándor néha bejutott ide egy-egy csendéletével, a fuvalomnál is halkabb palicsi tájképeivel, Balázs G. Árpád szenvedő kubikusaival, Hangya Bandi a munka után elaléltan ágyára zuhanó proletárjával, Farkas Béla, az ámokfutó, ámokfutókat ábrázoló sejtelmes pasztelleivel, melyeket — akár Modigliani Párizsban — kocsmáról kocsmára járva, vagy a Vass Ádámnál két deci rum áráért eladott, hogy végül is egy palicsi téli éjszakán égő gyertyacsonkkal a kezében, József Attila utolsó útját megismételve, vesse magát a sínek közé...

Hála a művésztelepek, s a művésztelepek lelkes szervezőinek, hogy képzőművészetünk hajóroncsa a nyomorúság e vad tengeréből kivergődve mégis partot ért, s följutott olyan magas szintre, ahonnan az alkotásra buzdító hang bátorító biztatással szólhat:

*„Szobrász, gonddal keresd, önkivültre várva,
remek márványodat, hogy szép legyen a váza;
formáját mérd soká...”*

Ki ne szegődött volna az ilyen virulón reneszánszát élő művészet mellé?

Az ELETJEL a népszerűsítő, a közvetítő sorába állt. Az *Ecset és paletta* rovatával nyomon követte az alkotókat, olyannyira, hogy a műtermek ismeretlen titkait a művel és alkotóval együtt állította közönsége elé. Megint az élőszó erejével léptünk közelebb az alkotás-

Dóró Emma

Majoros Katica

Godányi Zoltán

hoz, s az élményt befogadó így kapott lépcsőt a nehezebb emelkedőkön, hogy a fölfelé ívelőt követni tudja. Szilágyi Gábor, Dévics Imre, Almási Gábor, Vinkler Imre, Ács József adott hírt arról, ami a képzőművészek új, úttalan útjain úgy kezdett kinyílni, mint a hosszú becsukódásra vadított és ijesztett, lassan kinyíló mimikri. Miodrag Protić a „búzamezők szerelmesé”-re, a vajdasági festészet „oroszlánjára”, Milan Konjovićra hívta föl a tünődésekbe merülő néző figyelmét; hogy a titáni erő a képről az előtte álló emberre rásugárzott, ahhoz a dimenziókat földelítő szó is hozzásegített, s új műpártolókkal, új rajongókkal népesítette be a tárlatok csarnokát. Ebben a szárnyakat bontogató munkában a botjával topogó Vass Kálmán bácsi, a festészet nagy szerelmese szíve utolsó dobbanásáig annyit végzett, amennyit előtte senki más. Palics nádasainak csöndje az ő pasztellképein, de legjobban kiművelt akvarelljein titokban, észrevétlenül az ember lelkére ült. Mindenkinek festett, és senkinek sem festett. Voltak képei, melyeket barátain kívül soha senki nem látott. Első — és élete egyetlen kiállítását — az ÉLETJEL rendezte meg.

Művészetünk történetében két tárlat az élőújság nevéhez fűződik. A hallását és már-már szeme világát veszített Oláh Sándor úgy élt közöttünk, mint egy remete. Nem hallotta és már nem is látta, hogy körötte „moccanás sincs, izzik, ég a rőt lég”, s benne képei, melyeknek első önálló kiállítását akkor érthette meg, amikor élete már lealkonyodóban volt. Nem is tárlat volt a szó puszta értelmében, hanem dráma a kiállítási csarnokban, ahol képei és tanítványai előtt a Mester könynyekre fakadva majdnem összeomlott.

A másik kiállítás az éjszakákat járó és szinte tébolyult víziókban élő Farkas Béla összegyűjtött pasztellképeinek bemutatója volt. Ez előbbi dráma után az Ő tragikus színforgataga következett, olyan némán, amikor levelet a fán szél se rebbent, csak szívünkben rezzen meg egy érzés: mennyivel és még mennyivel tartozunk a múltnak, ha az tegnapunktól még nem is esett olyan messzire.

AZ ÉRÉS új hangvételt és új, már mozgalmasabb, izgalmasabb közlési formákat hozott nálunk éppúgy, mint a világban. Nekiszégezni a hallgatóságnak a kérdést, hogy ne legyen többé passzív hallgató, hanem a mű vagy a hős életének részeseként együtt éljen, együtt szenvedjen és együtt örüljön az előadóval. A tribün és a közönség között egy közlekedési híd épült ki: a vetélkedés hídja. Itt nem

az mozgósított, hogy a „tisztesüges úriemberről” vagy a „tisztesügetudó utcalányról” van szó, hanem a szellemi, a művészi élet rejteke. Minél beljebb hatolni, minél mélyebbre az ismeretlen felé, hogy ne csak azt tudjuk meg Flaubert-ről, amit minden igazi olvasó egyből kivág: „A Bovaryné az én vagyok!”, hanem jelzéseket, életmozzanatok is, amelyekkel — mint Illyés a Petőfiben — egy költő részleteiben ismeretlen életjegyeivel egy egész világot fölfedezett.

Az irodalmi, zenei, szellemi vetélkedő részvevőjeként elkezdett mindenki elmélkedni az alkotóról, a művéről, s mi több: önmagáról, mint befogadóról is. Szellemi párbajban születik a szellemi érés, a minőség forradalma, amikor már nem elégszünk meg a szöveg, a vers, a dal pusztá (de természetesen művészi igényű!) előadásával, hanem azt kutatjuk, ami a szó, a strófa, a zenei szerzemény ellenpontjai mögött van, csak meg kell lelni, hogy az élmény öröme tiszteresére, százsorosára emelkedjék.

Az ilyen irodalmi vagy szellemi találkozáson minél többen vannak, az összeverődött sokaságban annál többen bátorítanak. Így a vetélkedők értékszintje hónapról hónapra, évről évre följebb emelkedett, s elnyelte a közönség némaságát. Megszólalt a közönség, soraiban száz és száz fiatal hunyorgó, csillogó szemű ifjú és leány, s pár este után olyan irodalmi és zenei tájékozottságról vallottak, szemlesütve árulkodtak, hogy olykor a zsűrinek — bár a föladvott kérdést megfejtő „kulcs” a kezében volt — elakadt a lélegzete. A magas síkú „társaságban” kiderült, hogy a fiatalok között akad olyan is, aki Vajda János ludasi bolyongásainak részleteit jobban ismeri, mint az, aki a kérdést fölvetette, s még a buktató kérdéseken is átveri magát, hogy megjelje azt a szót, amit abban a pillanatban százan is kerestek.

Keresnek, kutatnak és keresnek. És a szabadkai könyvtárak, könyvkereskedések, ismert és ismeretlen könyvtárak polcairól (sebtében leporolva) a könyvek ezrei kerültek az olvasó kezébe, olyan verseskötetek, antológiák, énekeskönyvek, naptárak és naplójegyzetek, amelyek három vagy tán még több évtized óta senki a kezébe nem vett, s föllapozásukkor derült ki, hogy e város falai között milyen sokféle övezetben lejátszódó, és milyen őszintén termékenyítésre szánt szellemi élet volt.

A KERESÉST a meglett eredmények biztató és hivatató visszhangjában követte a közeledés, és a közeledést a már európai szintű értékek találkozása a szabadkai pódiumon.

Braun István

Kolozsi Tibor

Börcsök Erzsébet

Szirmai Károly

Fehér Ferenc

Németh István

Kopeczky László

Sulhóf József

A népünk történelmi útjával járó s azt kísérő rokonszenv nyitott kaput a tőlünk kissé távolabb, a szomszédos Magyarországon élő írók és művészek előtt. Így a Népszínház színpada mellett az ELETJEL pódiumának szín- és értékskálája is gazdagodott. E találkozásban a formák és dimenziók összehasonlítása is termékenyítést jelentett, s ennél is többet, nagyobb erőfeszítésekre buzdítót az előadóművész teljes estét betöltő költői monológja. A színpadra lépő egy arc nem egy „arc” volt, s nem egy költő egyetlen nagy versének életre keltője, hanem annyi arc és annyi szív, ahány költőben panasszal, váddal, könnyel vagy örömmel korunk redőkkel teli arca fordul felénk.

Sütő Irén a bori rézbánya kráterjéből, a háború dantei poklából álmában hazavágyó, s asszonyát maga mellé álmodó Radnótit a hangszínek viharos csapongásaival úgy mutatta be, hogy — akármilyen hangot adott, vagy strófát, hexamétert skandált suttogva fülünkbe — mindenkiből a költő lelke szólt.

Lányi Sarolta — kinek egyik énje még mindig e város falai között él — azt mondta el halkán, egészen közvetlenül, hogy a forradalom költőnöje, mint forradalmár is, mint asszony is, mint alkotó is, mint ember is, hogyan élte át élete két forradalmát, amíg csituló lelkében az annyiszor ellűzött, de végül is híven visszatért nyugalom elcsendesíti a régi hullámokat, s ennek a boldog átélésével még mindig szép arca régi emlékeket idézőn, lágyan kisimul.

Neményi Lili estjén a művésznőnek nem számai, hanem jelenetei voltak. Akárha egy dalt, egy kis verset, vagy francia sanzont adott elő, a pódiumon egy pillanat alatt teljesen átalakult, nem lettük őt, hanem a párizsi lányt, a pesti divát vagy a Pillangókisasszonyt láttuk olyan eredeti ragyogásában, ahogy akkor, amikor játszott, a színpadon élt. Csak a szám után, s egy mély lélegzetvétel után találkozhattunk ismét Neményi Lili csodálatos melegséget sugárzó mosolyával.

Keres Emil valahogy úgy látjuk mindig, mint akkor, amikor a Thália Színházban József Attilát alakította. Borús tekintete József Attilaé, szenvedése is az, díszítőelemek nélkül az emberi szó tiszta hangján mondta el a magyar irodalom legnagyobb proletárvallásának életét, úgy, ahogy a költő vallotta a *Mamában*, az *Altatóban*, a város peremén, a balladákban, és amikor kitárt karokkal azt kérdezte: „Mondd, mit érlel annak a sorsa...”

Ungvári Tamás az évszázadok magyar költészetébe vitt el bennünket, trillázó sziporkázással, mint aki a költemény minden szavában, minden ütemében „kotta nélkül” a muzsikus ki tudja, hogy abban a

pillanatban honnan fölbukkanó megérezésével a költőt magát éli, akár Balassiról, akár Berzsenyiről, akár Vörösmartyról vagy Petőfiről beszél. A szellemi játék ma még kimondhatatlan artistikuma ez, a költői jelenítés csúcsa, még ha a kép olyan niklai távolságból jön is felénk szellemi sugarak vetítésével, mint Berzsenyié:

*„Láttam a mosolygó tavaszt,
Láttam az égő nyárt,
Láttam minden időszakaszt
S minden földi láthatárt:
Ha örök időket élnék,
Ezeknél többet nem érnék.”*

Es e költői fényeknél földereng a Tiszatáj. Tömörkényi valóságában és valóságot tükröző irodalmában. Én nem tudom, hogy ennél szebbet álmodhatott volna Kálmány Lajos, vagy a tiszai gátakon bolyongó Móra, aki egymagában hallgatta a búzamezők énekét. De mi — nem is olyan kései utódok — Móra Ferencsel és Veljko Petrović-tal a már meglelt testvéri találkahelyen egymásra ismertünk, érzéshullámainkkal egymáshoz simultunk, s talán ez az a megpillantott ösvény a folyó mindkét partján, amelyen haladnunk kellene a közös holnapunk felé, mert a mi két irodalmunk mégis egy világ, amiként népeink is az egyik és a másik végről egy irányba haladnak, hogy a napok, hetek, évek életszintje mindnyájunk számára jobb legyen, mert ezt a Múza is, az Idő is, az Ember is így akarja.

A századik szám önmagában egy kis jubileum. És az volt: munkánk, irodalmunk kettős találkozója, amelyen Csuka Zoltán, a vajdasági irodalom fáradhatatlanul és ma is fiatalos hévvel dolgozó fészekrakója, a költő és műfordító és horvát költőtársa, kenyeres pajtása, Gustav Krklec együtt látogatott el hozzánk, hogy az ELETJEL pódiumán mindketten elmondják költői vallomásukat. Magyar és horvát versek hangzottak el, szép íveléssel egymáshoz közeledőn: Krklec verseit mindjárt hallhattuk magyar átköltésben, s a horvát költő épp a testvéri találkozásról beszélt. A horvát vers eredetiben éppúgy zengett, mint a műfordításban: a kettő egyé forrt egy este, mint ahogy hömpölygőn a szellem örök alkotásai, akárcsak a hegyekről lecsörgedező kis patakok, végül is találkozhatnak „S befutnak a nagy, szent Óceánba”.

A SZÁMADÁS nemcsak mérleg, hanem üzenet is a kortársnak és az elkövetkező nemzedéknek. Egy maroknyi kis sereg, egész piciny, tíz esztendő alatt száznégy estén találkozott a közönséggel. Ezen a 104 estén több mint ezer előadó több mint huszonötezer hallgatóval találkozott. Lehet, hogy az indulás napjaiban ez csak egy alig látható, s észre sem vett parányi „kanócláng” volt, de tíz év óta ég és világít, és sokan ennek a kis lángnak köszönhetjük, hogy bevilágította már-már feledésbe merült szellemi múltunkat, hitelességre törekedve a közvetítő szerepét vállalta a mában, s a holnap felé is szólt, mint őrző és hívogató, hogy akár az európai vándormadarak — mint az ornitológusok gyűrűjéről leolvashatjuk —, ma is találkozzanak a Ludasi-tavon.

S z a b a d k a , 1967 szeptember végén.

L é v a y E n d r e

AZ ÉLETJEL VISSZHANGJA

BEVEZETŐ HELYETT

Azt mondják, a kiejtett szó, az elmondott mondat sem kötelez, legalább is nem annyira, mint a fehéren fekete, vagyis a leírt szó. A nyomtatott betű, a vers, az elbeszélés, a regény önmagáért tanúskodik. A nyomtatott könyv, a folyóiratban megjelent írás maradandóbb.

De így van-e ez minden esetben?

A népmesék, a népdalok minden írott betű nélkül is ránk maradtak. A színpadon tolmácsolásra kerülő írói mű is erőteljesebben hat, mint az írott betű. Az irodalom jelesei közül mindig voltak, akik rámutattak az újságok, folyóiratok, írásművek nagyon is rövid életére, csak azért, mert ezek az írások nem adtak feleletet számtalan olyan kérdésre, amire a kor embere választ várt.

Ezek után természetes és érthető, hogy nem a kifejezési mód, az eszköz a lényeg, hanem az időszéri megnyilvánulás az alapvető, a döntő. Az előszó éppen úgy kötelez, mint a leírt szó. Különösen akkor, ha az előszó, az időszériesség felelősségérzetével a leírt szavakat kelti életre; nem a szemem, hanem a fülöm át hat a tudatig.

Ma jelenik meg az *Életjel* irodalmi élőújság első száma. A szerkesztőség azzal a tudattal kezdte meg munkáját, hogy az irodalomban, a művészet minden ágában, a közművelődésben a közvetítő, a tájékoztató és az útmutató szerepét vállalja magára.

Közvetít az író és az olvasó között. Tájékoztatója a művészet pártolóit a legújabb irodalmi eseményekről, a színházi életéről, a filmművészet, a képzőművészet, a zenei élet eseményeiről. Az irodalmi újság hallgatósága megismerkedhet a hazai és külföldi írók, művészek alkotásaival. Vitairásokat hallhat, továbbá tájékoztatást kaphat az irodalom és a művészet számottevő eseményeiről. Ha az irodalmi újság ezt a két komoly feladatát betölti, akkor az útmutatás szerepének is eleget tehet, mivel napjaink jelentősebb irodalmi, művészeti megnyilvánulásait tárja az érdekeltek elé.

Előszóval kívánunk olvasótáborot toborozni az irodalomnak, népesebb közönséget a tárlatoknak. A tömegesebb hangversenyrendezvények és színházi előadások előmozdítása mellett komolyan rá akarunk világítani a filmművészet értékes alkotásaira és értékelések által azokra a silány, semmitmondó, anyagi érdeket szolgáló filmekre, amelyek félrenevelnek, károsan hatnak.

Az elgondolások megvalósításához azonban nem elég csak a szerkesztői törekvés. Mindaz, amit az irodalmi élőújság keretében megjelentetünk, elmondunk, csak akkor éri el igazi célját, ha a hallgatóság figyelemmel kíséri törekvéseinket, és ha maga is bekapcsolódik a munkába vitairással, hozzászólásával.

Az irodalmi újság szerkesztősége minden számát közvetlenné kívánja tenni. Ugy véljük, előadásaink élményszerűbbek lesznek, ha például a zenéről szóló felolvasást zeneművekkel gazdagítjuk. Ha képzőművészeti irányokról, vagy egy képzőművész alkotásáról beszélünk, mindenképpen érdeklődésre tarthat számot néhány kép, vagy szobor bemutatása. Bizonyára hasznos törekvésnek tekinthető az is, ha mondjuk egy, kulturális-művészeti életünk

Az Életjel első estéjén Ferencz Ibi fölolvassa Bardem „Főutca” c. novelláját.

gazdagítását szolgáló film megtekintése után nyúlunk a filmművészet kérdéseihez. Vitán felüli, hogy a művészet tolmácsolására, közvetítésére újabb lehetőség nyílik a televíziós adások műsorba iktatásával. Kultúrpolitikánk szempontjából nagy érdeklődésre tarthat számot egy-egy beszámoló, tájékoztató írás, értékelés a televízió adásairól.

Az irodalmi újság szerkesztősége olyan irodalmi, művészi igénnyel megírt írásművek megjelenésének előkészítésén fáradozik, amelyek közkedveltté, a művészetpártolók számára érdekessé teszik ezeket az esteket, — irodalmi újságunk megjelenésének óráit.

Nem véletlenül, hanem tudatosan kapta irodalmi újságunk az Életjel címet. Tudatosan, mert időről időre életjelet kívánunk adni kulturális, közművelődési és művészeti életünk megannyi megnyilvánulásáról.

URBÁN János

(Elhangzott az Életjel első számán,
1958. október 28-án.)

KÖSZÖNTŐ

Ma esti előadásunkkal ünnepli az Életjel irodalmi élőlítség megjelenésének ötödik évfordulóját. Öt évfolyam a nyomtatásban megjelenő folyóiratok életében is jelentős esemény. Hónapról hónapra éveken át rendszeresen megjelenni, előadást tartani, rendezvényeket és kiállításokat szervezni, nem egyszerű feladat. Nem egyszerű azért, mert az Életjel nem hivatásos intézmény. Elmondható, hogy az Életjel minden egyes számát az irodalom, a színművészet, a képzőművészet, a zeneművészet szeretete, az alkotási készség és a haladó szellemű kulturális nézet hozta létre.

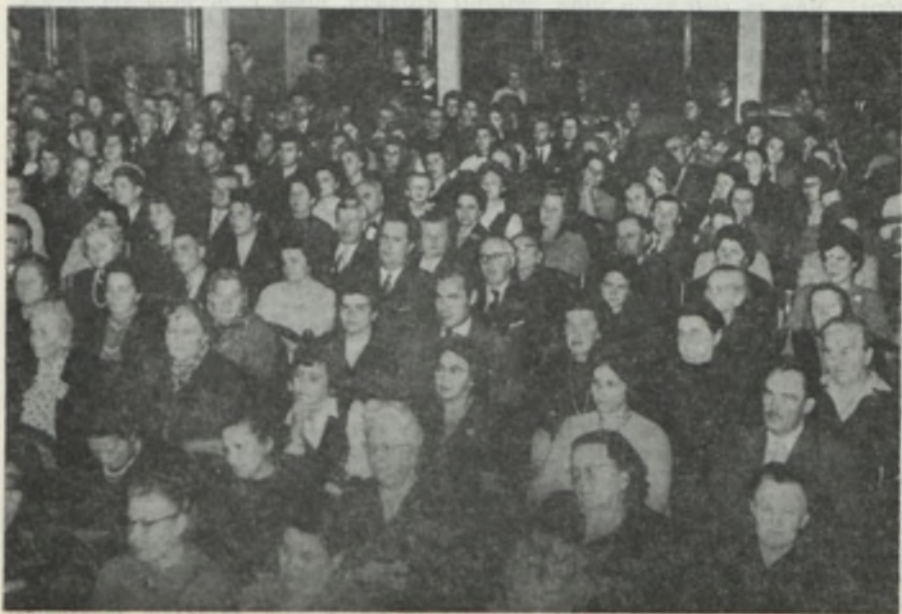
Ma este, amikor a hatodik évfolyam küszöbén állunk, jubileumi számról beszélünk. Ünnepe ez, a közönség, az előadóművészek, az írók és a szerkesztőség ünnepe. Ilyenkor méltatni szokás a fáradhatatlan tevékenységet, és talán a köszönetnyilvánítás is helyet kaphatna. Igen, ilyenkor, amikor ünnepről beszélünk, visszaemlékezünk a fáradhatatlan munkára, a közönség párt-

fogására, az Életjel előadóinak és a közönségnek annyi kedves, szép találkozására, amiről számos újságcikk, folyóiratszemle, rádióközvetítés, csaknem ezer, előadásainkon készült fénykép és más mozzanat emléke tanúskodik.

Kinek is mondjunk ma köszönetet mindazért, ami az Életjel megjelenését lehetővé tette és továbbra is elősegíti? Az elmúlt időszakban folyóiratunk 47-szer jelent meg. Számos világirodalmi, képzőművészeti, színművészeti esemény, zenei ismertető mellett majdnem minden vajdasági magyar író, továbbá más nemzetiségű szerző bemutatkozott közönségünknek. De nemcsak a művészek és előadók, hanem a társadalmi és a közeleti személyiségek is tartottak előadásokat a legidőszerűbb eseményekről. Összesen 402 előadó, író, festőművész, színművész, zeneszerző szerepelt előadásainkon. A Belgrádban, Zágrádban, Szarajevóban és az ország számos más városában élő írók, szerzők műveit tolmácsoltuk. Talán éppen abban értünk el legszébb eredményt, hogy hazánk neves íróival ismerkedhettünk meg és a világban előforduló fejérhetetlenül sok eseményből azt választottuk ki, ami legjobban érdeklő dolgozóinkat.

Kinek is mondjunk hát külön is köszönetet ezen az előadáson? A szerkesztőség, a munkatársak, az előadók törekvése köszönetet érdemel. És a közönség? Subotica és a környékbeli városok dolgozói, az iskolák tanulói, a művészet lelkes pártolói mivel is járultak hozzá az Életjel megjelenéséhez? Szerény számítások szerint előadásainkon több mint 15 000-en vettek részt és több százan mondták el szóban, levélben, vagy éppen véleménykutatásunk során észrevételeiket, indítványait. A közönség, amely egy-egy esténkre eljön, hogy kulturális igényét kielégítse, vajon közvetlen részese-e az Életjel megjelenésének? Igen.

Ma már nem vitás, hogy élőlátszágunk éppen azért jelenhetett meg rendszeresen ennyi időn át, mert szükségletté vált, mert az írók, az előadóművészek összefogása hozta létre, és mert közönségünk érdeklődése tartja fenn. Kinek is mondjunk hát köszönetet? Ha mindehhez hozzáadjuk, hogy azelőtt a közművelődési közösség nyújtott, az utóbbi időben pedig a munkásegyletem nyújt anyagi és más téren hathatós segítséget, akkor igazán megállapítható,

Az ötvenes jubileumi est közönsége.

hogy az Életjel mindannyiunk által teremtett kultúrmozgalommá vált. A köszönet, az elismerés tehát mindenkit illet és mindenkinek szól, aki bármilyen szerepben közreműködött és elősegítette irodalmi élőújtságunk megjelenését.

Ma este tehát köszöntsük az Életjel közönségét és előadóit azzal a meggyőződéssel, hogy még számos rendezvényt, találkozóval gazdagíthatjuk szocialista kultúránkat, művészeti életünket.

URBÁN János

(Elhangzott az „Őszi verőfény” című jubileumi esten 1962. október 22-én.)

ÉLETJEL

Néhány hónappal ezelőtt, a múlt év októberében szokatlan plakátok jelentek meg Subotica utcai hirdetőabláin, a város egyes üzemeiben és iskoláiban. Életjel — hirdették a messze harsogó betűk, s a kíváncsiak, akik szívesen megállnak a hirdetések előtt, közelebb lépve, elolvashatták, hogy a suboticei írók kis csoportja ad életjelt magáról, bejelentvén, hogy a Városi Könyvtár olvasótermében megtartja irodalmi élőújtságának első számát. A szerkesztő bizottság azonban nem elégedett meg pusztán a plakátok vonzóerejével. Adatokat gyűjtött arra vonatkozóan, hogy kik tartoznak a város legismertebb művészetbarátai sorába, kiket lehet rendszeresen ott látni a színházban, hangversenyeken, irodalmi esteken, kik vásárolnak rendszeresen könyveket, egyszóval hogy kikre számíthat ezúttal is mint hallgatókra az induló Életjel. Az összegyűjtött adatok és címek alapján azután szétküldték a meghívókat is, s hála a beharangozásnak, a kitűzött időre több mint száz ember gyűlt össze a Városi Könyvtár nagytermébe, hogy meghallgassa az írókat, akik szűknek érzik a lapok hasábjait, esetleg a könyvek oldalait is, nagyobb térre vágyanak, közelebb akarnak kerülni az olvasóhoz.

Igy indult tehát néhány hónappal ezelőtt az Életjel, a suboticei írócsoport élőújtsága. Eleinte csak egészen szűk térre szorított az elgondolás. A cél: élő szóval is szépirodalmat adni, közelebről megismerkedni az olvasóval. Már az első szám után kiderült azonban, hogy ez a program meglehetősen szűkre szabott, és bizony egy kicsit fényűzősszámba megy pusztán szépirodalommal lépni pódiumra. Ha a toll embere közelebb akar kerülni a közönséghez, nem zárkozhat be egy szűkebb értelemben vett szépirodalmi élőújtság korlátai közé, mert az ilyen rendezvény elgyaldalúvá, s ennél fogva esetleg unalmassá válik. Föl kell hát szakítani a korlátokat, teret engedni a terebélyesedő, egyre bontakozó életnek, színesebbé, többoldalúvá tenni a műsort, hogy mindenki megtalálja benne azt, ami legjobban érdekli.

A szépirodalom, a versek, elbeszélések mellett így kapot helyet a műsorban a zsurnalisztika, a riport, a közvetlen hangú esszé, bekapcsolódott a művészet többi ága, a zene, a színtjátékszűk, a képzőművészet, s ennek megfelelően bővült azoknak a sora is, akik az élőújtság lepergő számain át életjelt adnak magukról. Már nemcsak az írók és esetleg az újságírók állnak ki a közönség elé, hanem megjelennek a pódiumon — immár nem a Városi Könyvtárban, hanem a zenekola tágasabb hangversenytermében — a színészek, a zene művészei, zenekolai tanárok és tanulók, a képzőművészek és a város más kultúrmunkásai is.

Mindjárt itt el kell mondani azt is, hogy ez a terebélyesedés nemcsak a sokoldalúság irányában indult meg, hanem ugyanakkor a szűkebb helyi elzárkózottság is fölengedett. Az Életjel ma már nemcsak a suboticeiak élőújtsága — csak itt jelenik meg —, de vannak munkatársai más helységekből, azonfelül kitarul a látóhatár a jugoszláv irodalom és ezen túl a világirodalom felé is.

Amit eddig mondtam, túlnyomórészt az irodalmi részre vonatkozik. Itt kell még megemlékezni arról is, hogy a szerkesztő bizottság az eddig megjelent nyolc szám közül egyet Csáth Géza emlékének szentelt, egy másik számban pedig megemlékezett Somogyi Pálról, a régi vajdasági forradalmi költőről. A Csáth-est voltaképpen már az irodalmon túl a zene világába is

belenyúlt, hiszen amellet, hogy felolvasták Csáth Géza tanulmányát Chopin-ről, másorra került egy zeneszerzeménye is, a Pastorale. Itt tehát eljutottunk az Életjel egy másik területéig, a zenéig.

A zene kétségtelenül népszerű a nagyközönség körében, tehát feltétlenül hozzájárul ahhoz, hogy vonzóbbá tegye az Életjel számait, másrészt meg kell állapítani azt is, hogy a hatás kölcsönös, mert a rendszeresített irodalmi élőűjság műsora is hozzájárul ahhoz, hogy népszerűsítse a nagyközönség körében a komoly zenét. Korlátoltabb lehetőségekkel ugyan, de hasonló szerepet kell betöltenie az Életjelnek a képzőművészet népszerűsítése és ismertetése terén is. Ma, amikor a nagyközönség jó része sokszor érthetetlenül tekint egyes modern művészek alkotásaira, feltétlenül ez az élőűjság is olyan fórum lehet, amely hozzájárul a fogalmak tisztázásához, az egyes művészeti irányok, törekvések és kifejezési módok megmagyarázásához. Ezen a téren is tág lehetőségek nyílnak még a szerkesztő bizottság előtt, bár kétségtelen, hogy ebben az irányban is megtörténtek már az első lépések, például a Milan Konjović jubileumáról való megemlékezéssel, Almási Gábor előadásával a képzőművészet időszerű kérdéseiről, s ide sorolhatjuk Vass Kálmán visszaemlékezését is Farkas Bélára. Ez azonban még csak az első tapogatózás, és a jövőben föltétlenül rendszeresebben, képzőművészeink fokozottabb bevonásával kell foglalkozni ezekkel a kérdésekkel.

A színművészet inkább gyakorlati, mintsem elméleti téren kapott helyet az Életjel képzeletbeli hasábjain. Elhangzott ugyan egy ismertető a színjátás és a színház időszerű kérdéseiről, két színházi bemutatóról is volt rövid recenzió, sőt a topolyai járási népszínház jubileumáról is megemlékezett a szerkesztőség, valamint egy kis bemutatófelfelítő is volt Vujkovné-Lippai Etelka A veszély nem múlt el című háborús drámájából, az utolsó jelenet színrerhozásával, Virágh Mihály rendezésében, de a színház és az írók szorosabb együttműködését mégiscsak az jelentette, hogy a Suboticei Népszínház tagjai közül minden számban felleptek néhányan, hogy tolmácsolják a műsorra kerülő verseket, vagy felolvassanak egyes írásokat.

Ferenczi Ibi (középen) utoljára közöttünk.
(Juhász Anna, S. Réval Gabriella, Tóth Eva)

Az irodalmi élőlűjság műsorából természetesen nem maradhatnak el a könyvismertetések sem. Elsősorban egy összefoglaló előadás hangzott el a múlt évi jugoszláviai magyar könyvkiadásról, de ezenfelül Debreczeni József, Gál László és Herceg János legutóbb megjelent művét is méltatta egy-egy írás. Most, hogy újra terebélyesedni kezdett könyvkiadásunk, még fokozottabb szerep vár erre a rovatra, s a szerkesztőségnek rendszeresen figyelemmel kell kísérnie az újonnan megjelenő könyveket. Hasznos kezdeményezés ezzel kapcsolatban, hogy egy-egy könyv ismertetése alkalmával az élőlűjság szünetében árusítják is az ismertetett könyvet. Gál László és Herceg János például maga is jelen volt és dedikációkat adott. Mindkettőjük könyvéből jó néhány példány elkelt, tehát az Életjel — bár szerény keretek között — hozzájárult nemcsak az új könyvek népszerűsítéséhez, hanem terjesztéséhez is.

Bevezetőben azt mondtam, hogy az Életjel indulása óta kiterbélyesedett, többoldalúvá vált, közelebb került a változatos élethez. S mint ilyen, természetszerűen időszerte is váltik bizonyos tekintetben, ha nem is olyan mértékben, mint mondjuk egy napi vagy hetilap. Ez az időszerte elsősorban a vezércikkekben nyilvánult meg. Újév, március 8, a nők napja, május elseje, a JKP és a SKOJ érfordulója, május 25-e, az ifjúság napja egyaránt felcsendült az ünnepi vezércikkekben vagy elmefuttatásokban. S ide, az időszerte tükröző témák közé sorolhatjuk például az írószövetség kongresszusáról elhangzott ismertető beszámolót is.

Mindebből látszik, hogy valóban szerteágazó és sokszínű az Életjel műsora, minden esetleges eddigi fogyatéksága ellenére is. Ilyen szerteágazó munkát néhány ember nem végezhet el. Az előbbieken felsorolt nevek már tanúsították, hogy az Életjel megírásában és előadásában valóban sokan vesznek részt. Ez a létszám azonban még korántsem teljes, hiszen eddig egy szót sem szölkünk azokról a subotícai írókról, újságírókról és más kultúr-munkásokról, akik írásaikkal részt vettek az eddigi számokban. Pedig hát ezeknek a száma sem lebecsülendő. Ime: Bori Imre, Brenner János, Burkus Valéria, Csépe Imre, Mér Zoltán, Dési Ábel, Galamb János, Garay Béla, Kolozsi Tibor, Kopeczky László, Kúti Gyula, Kvazimodo Braun István, Lévay Endre, Márton Domokos, Mészáros, Zakariás, Petkovics Kálmán, Szegedi Jenő, Szegedi Mária, Urbán János, Vass Kálmán és Zákány Antal. Az Életjel szerkesztősége ezentúl feladatul tűzte ki maga elé, hogy a fiatalokkal is rendszeresen foglalkozik, bemutatja őket is a közönségnek. Az eddigi számokban például a fiatalok közül Bati Zsuzsa, Berta Katalin, Dóró Sándor, Fekete Mária, Francz Mihály, Gulyás József, Kis Erzsébet, Kis Magda, Matijevics Lajos és Roncsák Zsuzsa léptek a közönség elé.

A munkatársak tábora tehát eléggé kiterjedt. Ezzel kapcsolatban azonban természetszerűen felmerül még egy kérdés: hát a közönség? Régi keserű tapasztalat, hogy az írók sokszor csak egymásnak írtak, hogy esetleges irodalmi estjeiken is alig-alig verődött össze néhány ember. Vajon most nem áll elő ugyanez az eset? Vajon ez a sok író, újságíró, zenész, színész, képzőművész és más kultúr-munkás nem fecsérli-e hiába erejét — kellő visszhang nélkül?

Említettem már, hogy az élőlűjság első számát több mint százan hallgatták végig. A hallgatók száma aztán egészen a legutóbbi számokig egyre gyarapodott, és amikor meghaladta a kétszázat is, úgyhogy a zeneiskola hangversenytérme teljesen megtelt, sokaknak már ülőhely sem jutott. Nem kell hát félni a sokat emlegetett közönytől, nem kell félni attól, hogy az elhangzott szó visszhang nélkül marad. De mindenesetre érdekes egy pillantást vetni arra is, hogy honnan regrutálódik ez a szépszámu közönség. A régi művésztáborok, az állandó színház- és hangversenylátogatók, a könyvbarátok kitartanak, s mellettük különösen nagy számban hallgatják végig az élőlűjság számait a középiskolás diákok. Ez a két csoport alkotja a rendszeres látogatóknak mintegy 85 százalékát, s csak a maradék körülbelül 15 százalék kerül ki a munkások és munkásifjak soraiból. Ez az arány természetesen nem éppen megfelelő, és mindenképpen változtatni is kellene rajta azért, hogy nagyobb számban kellene bevonni a hallgatók közé a munkásokat is. A plakátok, meghívók hoztak ugyan némi eredményt, de ez még semmi esetre sem elegendő. Mit lehet hát tenni? A terv már kész rá. Az elmúlt

időszakban már volt egy kezdeményezés, amely utat mutat erre is. A Csáth-
emlékestet ugyanis nemcsak a zeneiskola nagytermében rendezték meg, ha-
nem az előújságnak ez a száma második kiadást is megért — a gimnázium-
ban. Ezeket a második kiadásokat a jövőben mind gyakoribbá kívánja tenni
a szerkesztő bizottság, éspedig nemcsak az iskolákban, hanem az üzemek-
ben, gyárakban is. Ez az út minden bizonnyal hozzájárul ahhoz, hogy az
Életjel tovább terebélyesítse táborát, és még szorosabb, még gyümölcsözőbb
kapcsolatot teremtsen az író, a művész és közönsége között.

KOLOZSI Tibor

(HÍD, 1959 július—augusztus)

AZ ÉLETJEL EMLÉKESTJEI

Egy-egy emlékest arra is jó, hogy szétnézzünk berkeinkben. Mi az a
szellemi hagyaték, amely földolgozásra vár, és milyen erők vállalkozhatnak
ennek a hagyatéknek a földolgozására. Mert egy emlékest nemcsak zászlóhaj-
tás, nem csupán tiszteletadás, hogy egy szellem alkotására és az időben való
jelenuválságra emlékezzünk, hanem egyben értékelés is, — fölmérése an-
nak a hagyatéknek, amely az innen eltávozott szellem után maradt és még
ma is termékenyítően hat, vagy megmaradt csupán emlékeknek, mint egy féltve
őrzött portré régi keretben, amely sokaknak kedves és sokaknak a szívével
összenőtt...

Irodalmi előújságunk, az ÉLETJEL a Suboticán élt, született vagy innen
elszármazott alkotók életéből eddig három ilyen visszapillantó emlékestet
adott. Nem véletlen, hogy ez a három szellemben is, vérségileg is, családi
egyenes- vagy oldalágon is rokon: Csáth, Lányi, Kosztolányi...

Mind a három a századforduló érzelmes és tragikus válságokba hulló
polgári kultúrdjának kifejezője és megszóltatója volt. Mind a három küzdött

Kosztolányi Mariska, a Pacsirta, az emlékestén.

azért, hogy fészket teremtsen egy emelkedettebb és kifinomultabb kultúrának ott, ahol ennek eddig nyomát, új hajtását alig találhattuk. Ha visszapillantunk hagyatékukra, novellákra, versekre és apró zeneművekre, akkor ennek a törekvésnek a maradandó értéke valahol itt kereshető.

Csáth Géza és Lányi Ernő emlékestje után az ÉLETJEL szerkesztősége most arra vállalkozott, hogy a Szabadkán született Kosztolányi Dezső életművének emléket állítson szülővárosában. A szerkesztőség szándékát az évforduló érlelte meg, s ez alkalom volt arra, hogy egy teljes estet betöltő programmal idézzék a költőt, a prózairót, a műfordítót, a „homo aestheticus”-t, aki életének legnagyobb részét és alkotóképességének legfőbb erőt a kifejező eszközök tökéletesítésének áldozta. Kosztolányit nem a téma izgatta, hanem az: hogyan lehet valamit, akár egy alkonyatot, akár egy tóparti élményt hívebben, élményszerűbben és elbűvölőbben kifejezni. Ilyenkor anynyira elragadtatta magát, hogy a Palicsi-tó vizét kékeknek látta, és az alföld tikkasztó hőségétől eltompult színeiben — mint egy impresszionista — tündéri szépségeket vélt látni...

Ez a lírai rajongás jellemzi Kosztolányi költészetét, életművét, és a higadtabb, tárgyilagosabb és józanabb értékelés helyett az emlékest egyes számaiból és összekötő szövegeiből inkább a rajongás hangja tükröződött vissza és a művek helyett Babits Mihály, József Attila, Radnóti Miklós, Szerb Antal szavaival igyekezett bennünket meggyőzni a költő és műfordító igazi értékeiről. Itt nem arról van szó, hogy a kortárs följegyzéseit nem kell megemlíteni (drámai volt az a kis részlet, amit Munk Artur följegyzéseiből kaptunk), — de úgy vélem, ennek az estnek az élére egy mai irodalmi-esztétikai tanulmány kellett volna, amely a reminiszcenciák helyett megjelöli a költő helyét és szerepét az irodalomban.

Közel kilencszáz ember hallgatta végig ezt az emlékestet, amelynek nem egy száma kitérőhöz képest az emberek emlékezetében marad, de a jelen esetben nemcsak erről az emlékestről akarunk beszélni.

Az ÉLETJEL immár három esztende áll a város falai között az irodalom szolgálatában. Három esztendő a maga gyakorlatában és eredményeiben sok-sok új arcot, új értéket, új tehetséget ismertetett meg velünk a zeneiskola meghitt pódiumán, a Népkör színpadán — és most a Népszínház nagyszínpadán. Az irodalmi élőlámpa szerkesztősége ebben a sok erőfeszítést igénylő munkában nem maradt magára, nem zuhant néhány lelkes író nyakába a munka minden terhe, mert az irodalmi nevelés szolgálatát önzetlenül vállalták a Suboticei Népszínház színészei és középiskolánk irodalomkedvelő diákjai is...

Meg kell mondanunk: az ÉLETJEL-nek három esztendő alatt nem volt egyetlen estje sem, amikor lézengtek volna a nézők, hallgatók az üres széksorok között, több volt a telt ház, a zsúfolt ház, mint a háromnegyed ház, s ez is egy komoly dokumentuma annak, hogy az irodalom népszerűsítése és megkedveltetése terén ennek az új közlési formának van közönsége s vannak ígéretes fejlődési távalatai is...

(7 NAP, 1960. április 3.)

IGÉNYES OPERETTEST

Nagy sikert aratott hétfőn este az ÉLETJEL. Ábrahám-emlékszáma. Az elmúlt két év során jó néhány sikeres estje volt az irodalmi élőlámpának, egyik-másik emlékszámat — mint például a Lányi- és a Csáth-emlékszámat — kétszer-háromszor is meg kellett ismételnie, de a hétfő esti megemlékezés mindegyiknél látványosabb, újszerűbb, frissebb és vonzóbb volt. Régen nem csendült föl olyan sokszor a színház nagytermében a nyíltszíni taps, mint akkor este, amikor a szép számú közönségnek alkalmá nyílt megismerkednie a magyar operettzene egyik legkiemelkedőbb képviselőjével és munkásságával. A népszerű „Hawai rózsája” „Bál a Savoyban”, „Viktória”, „Az utolsó Verebély-lány”, „Júlia”, „Mai lányok” című operettek és a „Hotel Kikelet”, valamint „Lila akác” című hangosfilmek legszebb melódiai csendültek föl

Heck Paula, Petz Marika, Tóth Éva, Verseghi József és Kunyi Mihály ajkán, akiket a közönség nem egyszer szünni nem akaró tapssal jutalmazott. Világ-sikereket idézett Sulhó József az operett fejlődését vázoló írásában és Dévavári Zoltán összekötő szövegében, egy markáns művész emberi tragédiája elevenedett meg Debreczeni József bevezetőjében, amelyet Pataki László olvasott föl nagyon szépen, és Márton Domokos megkapó apatini riportjában, amelyet Szilágyi László tolmácsolt meghatóan. A zenszámok kiválasztása, betanítása és magabiztos zongorakísérete Vadné Dorman Mancsi nevéhez fűződik, a műsor rendezése pedig Kunyi Mihály ízlését dicséri. Eibensüzt Rózsinak is nem kis érdeme van abban, hogy a közönség hosszú időre felejthetetlen est emlékével távozott hétfő este a színház nagyterméből.

(7 NAP, 1960. december 16.)

EMLEKEZÉS SZENTELEKYRE

HARMADIK ESZTEDEJE már, hogy a suboticei írók irodalmi élőújsága, az **ELETJEL** havonta megjelenik, tájékoztatja, ismeretekben gazdagítja, emlékeiben fölfrissíti és igényes kísérőszámmal szórakoztatja a közönséget. Ez a meg-megismétlődő találkozás már állandósult, állandó közönséget toborzott magának és élménynyújtó az az este, amikor a zeneiskola kamaratermében — vagy a Népszínház nagytermében, vagy a Népkör falai között — találkoznak az írók, a színészek, a muzsikások, a képzőművészek, közéleti munkások a hallgatokkal. Teljesebb és átfogóbb a kép, mint amit az **ELETJEL** előtti hasonló estéken kaptunk, érettebb, korszerűbb az előadási forma.

Jelentős mértékben ennek köszönhető, hogy az irodalmi élőújság egyre népszerűbbé vált emlékszámai olyan visszhangot keltettek, hogy székhelyén kívül nem egy város és község vendégszereplésre hívja az **ELETJEL** együttesét, hogy az annyi fáradsággal és műgonddal kidolgozott számokat másutt is megismerje, végighallgathassa a közönség...

Az irodalmi élőújság negyedik évfolyamának kiemelkedő száma a **Szenteleky-emlékszám** volt.

Több mint két évtized után ez volt az első irodalmi est, amelyet a vajdasági magyar irodalom úttörőjének, fáradhatatlan szerzőjének, a kivételes fölkészültségű kultúrmunkásnak és finom tollú alkotónak szenteltek. Az emlékezés több volt, mint az író alakjának idézése, több volt, mint zászlóhajtás néhány vers és néhány prózai munka fölolvasásával — mert nem ünnepi tiszteletadás volt a célja, nem egy képzelt babérkoszorú elhelyezése Szenteleky Kornél szíváci sírján és nem a dicshimnuszok áradata.

Ha valaki ismerte Szenteleky életét, belelapozott írói hagyatékába és olvasgatta a csöndes bácskai falu orvosi szobájából a szélrózsa minden irányába szétküldött szervező, buzdító, nevelő, mozgósító és lelkesítő leveleit, akkor nem egyszer találkozott ilyen sorokkal is:

...én nem szeretem a nyilvános szereplést, az nem nekem való..."

Nyilvánosan alig lépett föl, akkor ment el hívásra Becskerekre, amikor átadták neki első elismerésként az Ezüst Tulipánt.

Az **ELETJEL** emlékszáma is ilyen hangszerezésű volt. Munkatársai: Herceg János, Majtényi Mihály, Szirmai Károly, Börcsök Erzsébet és Laták István emlékezéseikkel a mába hozták azt az életművet, amelytől már közel harminc esztendő választ el bennünket. s amelynek maradandó értéke a mában is él. Mert az irodalomszervező, aki olyan szerelmese volt ennek a tájnak, és olyan rajongója a vajdasági földeknek, mezőknek, mint festészetünkben Milan Konjović, Debreczeni Józseffel együtt az első volt azok között, akik őszinte szeretettel fordultak a szerbhorvát irodalom felé és együttműködést sürgettek a szerbhorvát és a magyar írók között.

A modern szerb költők antológiájában, a **BAZSALIKOM** bevezetőjében azt írta:

...hiszünk, hogy közelebb hoztuk a magyar olvasó lelkéhez a szerb lelkek rezzenését, a testvéri vágyak röpiülését, a bazsalikomos szerb mezők egyszerű báját és finom illatát..."

Ezt 1928-ban írta, és az emlékest az irodalomszervezőnek, az alkotónak és műfordítónak ezt, az emberi és művészi teljességre igényt tartó arcát idézte a közönség elé.

(7 NAP, 1961. március 31.)

TALÁLKOZÁS PALICS PARTJÁN FARKAS BÉLA EMLÉKÉVEL

Az induláskor, négy esztendővel ezelőtt az Életjel szerkesztősége arra vállalkozott, hogy földolgozza és bemutassa közönségünknek kultúréletünk emlékeit, értékeit, amelyeket összegyűjtve eddig jóformán senki nem tárt föl s nem tett határozottabb lépést arra, hogy veszendőbe ne menjenek.

Ez a törekvés külön elismerésre méltó, és nem múló értékű, nemcsak addig él, amíg az előadóterem pódiumán égnek s kialszanak a fények, hanem tovább, mert új nemzedékek ismerkednek meg az előttük járók törekvéseivel s ismeretükben ezeket magukkal viszik tovább...

Az irodalmi élőjság októberi estjén két olyan élményben volt részünk, amely visszhangjában — reméljük — olyan lépéseket, tetteket szül, amelyek maradandóvá és mások számára is hozzáférhetővé teszik az ott elhangzottakat.

Lovászi Géza Palics történetéről beszélt. Sok apró hiteles és legendászerű töredékből alkotott egy teljes egészet, a valóságot meglepően megközelítő képet. Valljuk be, mi, akik itt születtünk, itt élünk, Palics történetét ilyen alapos és gondos földolgozásban még nem ismertük. Izeltőnek jó az, hogy Lovászi Géza munkájába egy röpke előadás keretében bepillanthattunk, és ígéret is, hogy ezzel a munkával — hisszük, nemsokára — könyvalakban is találkozunk.

Tisztelő időgatás Farkas Béla sírjándl.

A másik élmény Farkas Béla műveinek emlékkiállítására volt és az a három fölolvadás, amely ennek a különös lelkialkatú és bohéméletérzésű embernek töresekkel teli életútját mondta el nekünk.

Farkas Bélának életében soha nem volt reprezentatív tárlata, halála után húsz évvel ez az első, amikor negyvennéhány képből végre egységesen — legalábbis megközelítően egységesen — kirajzolódhatott előttünk a festő arca. Pasztellképei víziók, villoni balladák és az álom naív, gyermeketeg csipkéivel átszőtt mesék. Egy tragikusan hulló ember belső vívódásainak drámai vetülete majd minden kép. Polgári ellentmondásokban bukdácsoló s szerelemgyerekként kiebrudalt pária vallomásai ezek a képek, s amikor lelke a lélek zürzavarába zuhan, vásznán is megjelentek a belső zürzavar csapangó, lángszertűen ide-oda szökellő színei, s ebben a lázas küzdelemben sok kudarcot túl sikerült az neki, amit anyira el kart érni: megörököltette számunkra a maga formanyelvén ennek a tájnak eddig így soha el nem mondott szépségeit.

Este az Életjel pódiumán Létmányi István a lázadásokkal és belső ellentmondásokkal teli ember Novi Sad-i remeteéletét mesélte el a hallgatóságnak sok-sok érzelmes mozzanat kihansúlyozásával. Dévavári Zoltán egy nagy érdekes és megdöbbentően hiteles életrajztöredéket mondott el „Farkas Béla végrendelete” címmel. Írása komoly adalékokat jelent Farkas Béla életrajzához. Sulhóf József „Őszi köd hull a tóra” című készülő regényéből olvasott föl múltat idéző részletet. Munkája nem kimondott életrajz, de hőse Farkas Béla, a meghasonlással bolyongó festő, akinek ámokfutó alakja érzékelhető plasztikussággal bontakozik ki az író soraiból.

Versek és dalok hangulatos kiegészítői voltak ennek az estének, s mintegy keretbe foglalták azokat az életképeket, amelyekkel az Életjel pódiumán találkoztunk, s ez valóban egy álményszerű találkozás volt a Palics partján Farkas Béla emlékével.

(7 NAP, 1961. október 20.)

AZ IRODALOM PÁRTFOGÁSA

Mondhatom, engem nagyon meghatott az irodalomnak az a példátlan, ami viszonyaink között csaknem hihetetlennek tetsző pártfogása, amiről néhány szabadkai olvasó tett tanúbizonyítást, amikor nyílt levelekben sürgette az Életjel című élőújság, illetve irodalmi estek felújítását.

Hát ilyen is van? — mondtam magamban csodálkozva s a legszívesebben társamnak kiáltottam volna oda ezt a csodát, ha volnának társaim. Dehát az csak látszat, sőt most már az sem, hogy mi a legnagyobb békességében, egymás megbecsülésében élünk ezen a szűk területen, s együttesen alkotjuk a vajdasági magyar irodalmat. Csak magunkban tünődhetünk, ez az igazság, miközben ki-ki maga mesterségét folytatja.

Holott tudtam én erről az Életjeltől azelőtt is, magam is felléptem már egyszer a zeneiskola dobogóján, a tömött széksorok előtt, s kicsit meg is szédtittem az a kedves, bensőséges, szinte családias hangulat, ami ott a szereplők és a közönség között uralkodott. Egy kis szavalat, egy kis ének, egy rövid fölolvadás és aztán megint vers, novella, ének, több mint két órán át, miközben a közönség figyelmesen hallgatta az előadókat, utána még vita se volt, mindenki udvariasan tapsolt és a konferanسیé lezser mozdulatokkal törülgette homlokáról az izzadságot. Még egyszer el kellett volna mennem, de valami téli betegség visszatartott, s mondiák, hogy a konferanسیé tréfás kedvében így jelentette be elmaradásomat: „H. J. nem jöhetett, mert éppen dísznót vág”. És a közönség, állítólag, megértéssel vette tudomásul ezt a prózá bejelentést.

Nem tudtam nevetni rajta. Annymra jellemzőnek tartottam ezt a közvetlen hangot a szereplők és a közönség családias kapcsolatára, hogy egyenesen irigyeltem ottani társaimat ezért a mindent méltányolni s kellő értékre emelni vagy leszállítani tudó viszonyért. Így csak azok érthetik meg egymást, akiket a szeretet és a megbecsülés köt össze.

Persze, eszem ágában sincs azt állítani, hogy egy kulturális mozgalom, mint amilyen a vajdasági magyar irodalom a mai állapotában, ilyen csa-

Oláh Sándor élete egyetlen öndíló kiállításán. (Petrik Pál, Mihajlo Dejanović, Almási Gábor, Hangya András, Balázs G. Árpád, Vass Kálmán, középen a mester)

ládias viszonyból fog kialakulni. Az irodalomnak és a művészetnek gyakran a tagadás, a közönséggel való szembenállás a tovább vivő ereje. Ha azonban a közönyre panaszkodunk, a visszhangtalanságra, ami elég gyakori nálunk, akkor gondoljunk az Életjelre, és egyszerre megvigasztalódunk.

H. J.

(Magyar Szó, 1962. augusztus 3.)

AZ ÉLETJEL ÖT ÉVE .

Ki gondolta öt esztendővel ezelőtt, hogy néhány író, színész és újságíró összefogásából egy olyan kezdeményezés születik, amely években keresztül megszaktás nélkül állandó kapcsolatot tud fenntartani a közönséggel? Még egy anyagiakban jól megalapozott folyóiratnak is tekintélyes idő ez, hát még egy élőújságnak, amely majdnem olyan röpké életű, mint maga az újság, amely egy napig él, és azután meghal, és azután születik helyébe a másik, a harmadik — és így tovább.

Akik az irodalom és a művészet szolgálatában állnak, nem mindig helyesebben a legritkább esetben vállalkoznak hálás szerepre. Ez a szolgálat harc, áldozat, lemondás, s a gyéren szívárgó eredmény ritkán hozza vissza az elvesztett erőt. Különösen akkor, ha a pódiumon több az előadó, mint a nézőtér a hallgató.

De mintha az ÉLETJEL — a suboticei írók irodalmi élőújságja — kivétel volna. A művészi közlés új hangjának keresésével új gondolatokat vetett föl, régi értékeket emelt ki a feledés pora, pókhálója alól, és közönséget teremtett magának. Kis és nagy pódiumon, városban és falun, a híre hasonló kezdeményezéseket szült Subotica falain kívül is, a járás határain túl is: közösségekben és emberekben.

(7 NAP, 1962. október 19.)

„IRODALMI VETÉLKEDŐ”

Érdekes játékot játszanak újabban a suboticei gyerekek: összejönnek nyolcan a színpadon, százvalahányan a nézőtérben, és felelgetnek a felnőttek kérdéseire vajdasági írókról, vajdasági irodalomról, olyan dolgokat mondanak, hogy olykor maguk a felnőttek is elgondolkoznak: lám, erre már nem is elmékeztem.

Természetesen nem a gyerekek találták ki ezt a játékot, hanem a felnőttek, az ÉLETJEL szerkesztői, és bár hallatszanak kifogások a játék hogyan és mikéntje ellen, lényegében az elgondolás és megvalósítás egyaránt dicséretet érdemel. De ezt talán majd elmondja valaki más, hozzáértőbb, én nem értek sem a pedagógiához, sem a szűken vett irodalomtörténeti oktatáshoz.

Hogy mégis a suboticei ÉLETJEL irodalmi vetélkedőjével kezdtem írásom, annak egészen más, lényegében nagyon egyszerű oka van: ott ültem ugyanis hétfőn a Suboticei Népszínház kistermében, fülemben még a legutóbbi irodalmi vita recsegő, disszonzáns hangjaival, és a fiatalok pergő, precíz válaszait hallgatva eszembe jutott egy és más erről a mi vajdasági irodalmi életünkről.

Ami eszembe jutott, és amit el akarok mondani, nem új. Elmondták már mások is (csak éppen nem jegyezte meg magának senki). Nem is vitatételek ezek (nem áll mögöttük egyik „harcos irodalomszemlélet” sem), mindössze emlékeztetni szeretnék velük egy szempontra, amely — nekem legalábbis úgy tűnik — irodalmi vitáinkból minden dialektikus melldőngetés ellenére rendszerint kimarad.

Azon gondolkozva, hogy mi lehet az, ami ezekben a vetélkedő fiatalokban olyan lángoló érdeklődést kelt a vajdasági irodalom történetének legapróbb adatai iránt is, szinte önkéntelenül váltottam át az ellenkező vágányra, és azon kezdtem gondolkozni, hogy mi lehet az, ami a mindenkori (vagy csak az utóbbi?) vajdasági ifjú írónemzedékből olyan tökéletes közöm-

Az irodalmi vetélkedő zsűrije.

bösséget vált ki minden iránt, ami itt irodalmi téren az ő megjelenésük előtt történt?

Ezen a jelenségen annál is inkább elgondolkoztam, mert vele kapcsolatban két dolog egészen kézenfekvőnek tűnt:

Az egyik az, hogy az író, aki mindig és minden mondatával akarva, nem akarva állást foglal, nem cselekedhetett itt, Vajdaságban sem másképp. És mivel az író állásfoglalása a műben mindenekelőtt az önmaga és a világ közötti viszonyának meghatározása, a vajdasági íróra vonatkoztatva az következőt jelenti, hogy kezdettől fogva mindegyik előtt, amint tollat vett a kezébe, felmerült a saját létének kérdése, nem elvontan, hanem a környező világ adta tényezők alapján és a környező világra vonatkoztatva.

Tehát már az elsőnek is azok közül, akiket kegyeskedünk bevenni a vajdasági irodalom névlistájára, azon kellett gondolkoznia, mi a célja és értelme annak, ha valaki Vajdaságban magyarul ír. Ennek az elmélkedésnek okvetlenül kellett, hogy valami eredménye is legyen, és ez az eredmény — közvetve vagy közvetlenül — megtalálható abban, amit az illető írt.

A másik kézenfekvőnek tűnő dolog az, hogy mindig és minden írásban a tartalom kérdése volt az elsődleges, és ezt nem tolhatja háttérbe semmilyen színvonalprobléma, semmilyen „mérce”, legyen az európai, világi vagy akár csillagrendszerek mérceje, mert tartalom nélkül mindegyik üres formává — értelmetlenséggé válik.

Márpedig magasröptű irodalmi vitáinkban az utóbbi években épp ezt, a tartalom kérdését igyekeztünk kerülni, mint macska a forró kását, és beszéltünk helyette világirodalmi áramlatokról, esztétikai koncepciókról, irodalomszemléletről (ami mind jó, szép és hasznos) olyan lelki nyugalommal és olyan fölényvel, mintha a lényegbeli, a tartalmi kérdéseket már rég megoldottuk volna, és egyenként vagy közösen pontosan tudnánk, hogy mit akarunk, csak épp az eszközt vagy a formát kell még hozzá megválasztani.

Pedig lényegükben, burkoltan, ezek a viták sem egyebek egy önmagunk vagy — ha úgy tetszik — irodalmunk meghatározására irányuló kísérletnél, ez is — hogy egy meglehetősen elkoportott szóval éljek — útkeresés.

Csak hogy ez gyáva, szégyenlős, tehetetlen, a kisebb ellenállás vonalán haladó útkeresés; szélesebb körökről, szélesebb világookról beszél, azokba kapaszkodik, hogy ne kelljen szembenéznie önmagával, hogy ne kelljen meghatároznia önmagát ebben a szűkebb világban, ahol ez az önmeghatározás jelenthet valamit, valóságos hatással lehet, és ahol épp ezért megfelelő felelősséggel is jár.

Ezt a két dolgot, amelyen akkor elgondolkoztam, egyetlen kérdés két alaptételének szántam, de amint most papírra vetem őket, látom, hogy lényegében már a választ — vagy legalábbis a válasznak egy részét — is magukban hordják. A kérdést azért mégis leírom:

Miért van az, hogy ml „mindig mindent újra kezdünk”, hogy „nálunk időnként mindig valaki felébred” (az idézőjelek közötti részek írókollégáim szavai, ahogyan beszélgetések során mondták); hogy itt nálunk soha senki sem nézett vissza, soha egyik nemzedék sem tartotta szükségesnek érdemében megismerni azt, amit az előző nemzedék csinált (még kevésbé tartották érdemesnek kiértékelni azt), a problémákat, amelyekkel küzdött vagy amelyekbe esetleg belebukott?

Miért van az, hogy senki sem igyekezett okulni az előző nemzedék tapasztalatain, nem folytatta annak művét, és így az ő művének sem akadt folytatója? Ebben az irodalomban mintha mindenki a semmiből jött volna elő, és oda ment volna vissza. Miért?

A válasz erre (és nemcsak erre, de a probléma sok kísérő jelenségeire is, mint például az olvasók érdeklődésének hiányára) részben benne van már ma is a kérdésfeltevésben. Részben, mondom, mert jól tudom, hogy az idők folyamán arra, hogy így történt, ahogy történt, olykor irodalmon kívüli tényezők is hatottak.

De ennek az ideje lejár, és talán elérkezett már az az idő, hogy a suboticai gyerekek példáján okulva magunk is megrendezzük az „irodalmi

vetélkedőket", hogy összegyűjtve az évtizedek termésének javát, és kiértékelve azt, megkíséreljük meghatározni önmagunkat és ezzel az áldozatunkat, ennek a világnak a teljességéhez való hozzájárulásunkat.

Ha ezt megtettük, akkor, a termést várva, talán kezdetjük készíteni a mércéket is.

SAFFER Pál
(Magyar Szó, 1963. január 20.)

HALOTT ÉS ÉLŐ ÍRÓK TALÁLKOZÓJA

Irodalmi vetélkedő Suboticán...

Nem tudom, a legszerencsésebb elnevezés-e ez az irodalmi és kultúrestnek, meg az élőlátszónak egy sajátos vegyülésére? Ez az elnevezés valami sportos, valami mérközéses hangulatot áraszt. Pedig irodalmi műveket adnak elő változatosan, ügyes elrendezésben, közbevetett, pihentető zeneszámokkal tarkítva. S talán meg is találó a neve, mert kíséri az előadást versengés, a bemondók vezetése mellett irodalmilag sok ismerettel fölkészült középiskolások versenyeznek tudásukkal, emlékezőtehetségük erejével, megfigyelőképességük és stílusérzékük fejlettségével. A versengők mögött bíráló bizottság ül a színpadon. Értékes könyvvásárlásra jogosító utalványokat is kitűz pályadíjjal a szerkesztőség, s ez aztán izgalmassá teszi a szóban és írásban folyó találkozást.

Mert ki kell találni a cím nélkül fölolvastott művek szerzőjének nevét, keletkezésük idejét, megjelenési helyüket, a szerzők életrajzi és könyvészeti adatait. Az előadást behirdető plakát csak a szerzők neveit tünteti fel. A helybeli és vidéki középiskolák nagy diákjainak találékonyan meg kell szereznük a vetélkedéshez szükséges ismereteket. Egész osztályok vesznek részt tanáruk irányításával a forrásmunkák előteremtésében, s közben irodalmi ismereteiket jócskán bővítik. Az ismeretszerzés igen széles körű és hasznos, mivel az élő idősebb és ifjabb vajdasági írók mellett a háború előtti jugoszláviai magyar irodalom elhunyt jelesebb íróinak munkáit is felöleli egy-egy ilyen irodalmi est.

Szinte megható a halott és élő íróknak ez a találkozója az irodalmi vetélkedőn. A szépségek régi áldodói, a múltnak harcos, modern költői szólnak meg jelenkori alkotóink mellett, és a művészi szellem elpusztíthatatlan erejét és folytonosságát képviselik a színháztermet hónapról hónapra mindig megtöltő idősebb és fiatalabb korosztályokhoz tartozó közönség előtt.

(lat)
(Magyar Szó, 1963. március 7.)

MIKLÓS KÖNYVET NYOM EGY FIATAL KEZÉBE

Ki hiszi el nekem, ha nem volt ott, hogy ötszáz ember este hét órától fél tizenegyre feszült figyelemmel kísért egy olyan beszélgetést, amely nem labdarúgó-mérkőzésről, divatújdonságokról, sikamlós történetekről szólt, hanem írókról, élőkről és holtakról? Vajdaságiakról. Magyarokról.

Több száz fiatal lány és fiú meg nagyszámú idősebb korosztálybeli nézte végig és hallgatta meg élénk érdeklődéssel a Suboticei Népszínház művészeit, pedig nem könnyű sanzonokat, divatos vagy divatjamúlt slágereket énekeltek, és nem lejtettek zajos zenére twistet, madisont, hanem ha énekeltek is, komor szövegre írt komor szerzeményt?

Ki hiszi el nekem, ha nem volt jelen, vagy ha nem ismeri az Életjelnek a műveltebb életet jelző jeleit, hogy „szereplők” és közönség vetélkedett annak eldöntésében, hogy az 1941. november 18-án, tizenegynéhány kommunista társával együtt Szabadkán kivégzett Schwab Miklós valóban 14 éves korában kapcsolódott-e be a szegedi forradalmi ifjúsunkás mozgalomba, és

Az irodalmi vetélkedő győztesei: Serer Lenke, Pastyik László, Göncöl Ilona és Nagy Klári

hogy a „Felesleges üzlet — én” című verset ő írta-e, hátborzongató megérzésével az egy évtizeddel későbbi szörnyű sorsnak, vagy pedig más?

A közönségből jelentkezett valaki, aki tudta a pontos választ, és könyvtalomban részesült: a mindig futballpályán, szakszervezeti táncdélutánon, pásztorórán, a Népkör színpadán, mindig és mindenütt agitáló Schwalb Miklós 22 évvel a fasiszta hóhérok alapos munkája után is, 1963. március 20-án este, a Szabadkai Színház kistermében könyvet nyomott egy fiatal lány kezébe! Talán nem is remekművet, nem a legjobbat, ami ezen a tájon megszületett, de egy itteni ember becsületes, újabb vállalkozásokra biztató üzenetét, egy vajdasági magyar író könyvét szép díszes kötésben, amire lám, már szintén képesek vagyunk.

A közönség azonban nem gyakran jutott szóhoz ezen a vetélkedőn. Csak akkor, ha a színpad két oldalán elhelyezkedő és számokkal megjelölt középiskolás legénykék nem tudtak megfelelni a borítékba zárt vagy színpadon „eljátszott kérdésre”. Igen ám: nem minden kérdés volt borítékba zárva, hanem sokat a népszínház művészei — Fazekas Piri, Tóth Éva, Süveges Eta, Nagyné D. Marika, Huszka Ica, Szilágyi László, Baráczius Zoltán, ifjabb Szabó István, Vujkov Géza és mások előszóban, Sántha Sándor, a rádió kiváló művésze pedig hangszalagról játszott el, előadva egy jelenetet vagy elszavalva egy verset a műsoron szereplő szerzők műveiből. A vetélkedő ifjaknak csak ki kellett találni, melyik műből származik a részlet, ki írta, mit írt meg a szerző.

Az írók, akikről szó esett ezen az estén, valamennyien Vajdaságból indultak el. Kettlen mindörökre itt maradtak — Schwalb Miklós és Munk Artur, hárman itt élnek, mert idekötötte őket az élet és talán a szívük is — Szirmai Károly, Börcsök Erzsébet és Lévay Endre (ezek jelen voltak a vetélkedőn is) —, az egyik pedig Szabadkáról indult el, hogy azután visszatérjen, majd ismét eltávozzon, de mégis itt legyen a közelben — Sinkó Ervin.

A „balszenéken”, ahogy mondani szokás, tanárokból, egy múzeumigazgatóból és az előző vetélkedő győzteséből alakult zsűri foglalt helyet, hogy ítélő-

széke legyen tudásnak és nem tudásnak, adományozója és megtagadója a „pontoknak”.

Es a színpadon, hol itt, hol ott, a mikrofonnál és a rivaldán, fáradhatatlanul mozgatva embert és cselekményt, Dévavári Zoltán, a vetélkedő szervezője, lelkes intézője az ilyen széles körű művelődési megmozdulásoknak és érdemes megőrzője a vajdasági magyar irodalmi hagyatéknak.

Ne vegye tőlem senki se rossznéven, hogy nem szólok bele abba, ami elhangzott. Hiszen nem vagyok hivatott a szövegek értékelésére. Ha mégis azt mondom, hogy Sinkó Ervinnek „A fájdalmas Isten” című verse valószínűleg nagy alkotás, vagy hogy az a miniatűr, amelyet Szirmai maga olvasott fel, modern hangszerezése révén a kifinomultabb mai ízlést is kielégítheti, hogy Schwalb Miklós megzenésített verse, a „Szén”, vagy az a másik, amit említettünk, már csak azért is mond valamit, mert ott áll mögötte a történelmileg bebizonyult „egy életem, egy halálom”, és hogy Lévay Endre humoreszkje a nagybögőről a modern humor mércéi szerint is műsorra való, akkor csak nagyon egyéni benyomásokat közöltem.

Elhangzott természetesen olyasmi is, aminek valószínűleg csak muzeális értéke van, ha van, ezen a tájon, olyan szöveg tehát, melyről a hivatott kritika szigorú ítéletet mondana. Engem azonban elhallgattat a hivatlanság és a szeretet, megbecsülése mindannak, ami Szabadkán vagy bárhol történik, és ami mozgósítja a fiatalokat, hogy hasznosan töltsék drága, pótolhatatlan idejét.

Ezen nem változtat a megjegyzés, ami kikíváncozik belőlem, hogy a vetélkedő tarthatna rövidebb ideig is, és hogy nem ártana neki, ha mellőznék az olyan, nem odaiillo kérdéseket, mint például, hogy egy bizonyos Andor József támogatta-e vagy nem a fiatal Szirmait az irodalomban tett első lépései idején, vagy az a másik kérdés, a „világirodalom egyik legnagyobb művéről”, mert az ilyesmi csökkenti az est komolyságát.

Tartózkodom a bírálattól már csak azért is, mert minden fogyatékosággal szemben áll a tény, számunkra a legfontosabb, hogy a zsűfólasig megtelt teremben példás fegyelem és figyelem uralkodott, elejétől végig, akkor is, amikor a vetélkedő „finisében” izgalmas jelenetek játszódtak le. És mind ez olyan gyülekezetben, ahol nem hisszük, hogy több volt az átlagos életkor a tizenhét vagy tizenkilenc évesnél!

Milyen kellemes lenne gyakrabban tudni ilyen megnyilvánulásokról!

Addig is: Bravó, Életjel! Bravó szabadkai fiatalok!

Mit mondhatunk mást?

SZTÁNCSICS András

(Magyar Szó, 1963. március 24.)

AZ • ÉLETJELRŐL SZÓLUNK ÉVADZÁRÁS UTÁN

AMIÓTA az irodalom nemcsak a rádió hullámain, hanem a televízió képernyőin is „házhoz megy”, s a szellemi erőfeszítést, elmélyülést igénylő olvasás helyett sokkal kényelmesebben, vizuális kellékekkel kísérve a verset, a novellát, a drámát szinte tálalva kapja az irodalombarát, nehéz a dolga annak az együttesnek, amely majdnem Csokonai eszközeivel pódium köré akarja gyűjteni a hallgatóságot egynehány írásmű vagy dalmű kedvéért. Ez a veszély főleg azokat fenyegeti, akik most látnak toborzó munkához városban vagy faluhelyen az egyesületek régi vagy új falai között.

Az ÉLETJEL előkészítő éveit kemény munkában teltek el így, s most hozzák termésüket.

Az első lépéseknél — a tapogatózás idején — senki nem gondolta még, sem itt, sem e város falain kívül, hogy a közlekedési formák keretét (szerény eszközökkel is) ennyire ki lehet tágítani és a változatok skálájával ennyire ki lehet szélesíteni. Azt sem gondoltuk volna, hogy lesz majd (de nem is egy) olyan irodalmi estünk, amikor az üldöhely nélkül maradt hallgatók csoportosan állnak meg a gondnok lakásajtaja előtt, bekopognak, hogy adjon

onnan ki minden széket, mert ami a teremben van, az édeskevés ahhoz, hogy meghallgassák a TAVASZI RÜGYEK műsorának előadóit.

A ZENEI FEJTÖRŐ pár színes estje is új hallgatóságot vonzott, új arckokat a nézőtér szaksorai közé; mondjuk meg: fiatalokat és időseket egyaránt. Vérteli muzsikustól, zenepedagógustól hallottam: „...Így kell, ...igen így kell, hogy benépesedjenek a hangversenytermek is, mert aki egyszer ide belép és megszereti a verset, a muzsikát, ezeket a meghitt estéket, nem fordul el tőltőlünk... Mert — a mai siető embernek olyan nagy szüksége van a zenére, mint egy jalat kenyérre. Nincs ennél megnyugtatóbb és pihentetőbb...”

Az évezáró est A HALHATATLAN KEDVES irodalom-művészeti képcsarnoka volt. Egy sok szólamból álló kompozíció, amely Antigonétól Anna Kareninán keresztül Anna Frankig megszólaltatta a zene- és a világirodalom legismertebb nőalakjait. Egyetlen, éjfélbe nyúló előadás műsora (ilyen nagy időt nem is lehet rövidebben átfogni) a színpadi ábrázolás rokonszenves eszközeinek érvényesítésével olyan művészi áttekintést adott, magyarral a mi tájunkon és a mi pódiumainkon eddig nem találkoztunk. Magyar, szerbhorvát, olasz, német nyelven szólaltak meg az előadók, s a hallgató nem egy halhatatlan művet eredetiben hallhatott. A Nő alakja mint örök emberi alak felmagasodott, az apró betűk és az apró, fekete hangjegyek lépcsőjén föllépett arra a szintre, ahová az alkotó állította akkor, amikor ihletettségekben a legteljesebben embernek, vagy hogy úgy mondjam: Embernek látta őt.

Ha ezt elérte — úgy hisszük, hogy elérte az ELETJEL ezen az estén, —, akkor még egy évfolyamot elvitathatatlan sikerrel zárt le az idén.

(7 NAP, 1964. június 12.)

AZ ELETJEL MÁR HÉT ÉVE ÉL

A NAGY jubileumok és ünnepek korszakában gyakran megfélekednek a kicsi és szerény ünnepekről, amelyek egy nemzetiség életében sokat jelentenek. Így történt ez a magyar nemzetiség irodalmi élőlítségjével, az ELETJEL-lel is, amelynek első száma óta kerek hét esztendő telt el. Voltaképpen ez egyedülálló folyóirat nálunk, mivel sehol, soha nem jelenik meg nyomtatásban.

A szabadkai írók, színészek és újságírók egy csoportja hét esztendővel ezelőtt elhatározta, hogy egy folyóiratot indít, amely élőlítség formájában minden hónapban megjelenik. A cél mindenki előtt világos volt: népszerűsíteni a művészet minden alkotói területét. Minden számot úgy állítottak össze, hogy az tökéletesen megfelelt egy irodalmi folyóirat tartalmának. A bevezető írás után verseket, novellákat, irodalmi szemelvényeket olvastak fel, és különböző zenei és drámai művekből részleteket adtak elő. Hogy az élőlítség formájában megjelenő folyóirat egyes számának milyen visszhangja volt, elegendő egy pillantást vetnünk az eddig megtett útra: a megjelent

Baráncs Zoltán

Garay Béla

Virágh Mihály

Fejes György

ötven szám műsorát csaknem húszezer ember hallgatta végig. Napjainkban, amikor a televíziót tömegesen nézik, az ilyen szám meggyőző erővel hat.

Az ÉLETJEL ma mintegy ötszáz munkatárssal dolgozik, akiknek közreműködése teljesen ingyenes. A folyóirat úgyszólván semmiféle dotációt nem kap. Eddig nem egy nagyszerű estet tartottak, amelyek közül ki kell emelnünk a Kosztolányi Dezső emlékére rendezett estet, a Vuk Karadžić életművének szentelt számot, Njegošról, a HEGYEK KOSZORÚJÁ-nak költőjéről rendezett emlékeztést, azt az irodalmi estet, amelyet a Nobel-díjas Ivo Andrić alkotói munkásságának ismertetésére szenteltek, és még több irodalmi estet, amelyen a szerbhorvát és a magyar írók műveit idézték fel a hallgatóság előtt. Mindezek mellett a vajdasági magyar írók alkotásait is népszerűsítette az irodalmi élőjság hallgatósága előtt.

Es még egy igen értékes jellemzője van ennek az egyedülálló irodalomközvetítő vállalkozásnak. Az ÉLETJEL havonta megjelenő számaiban nemcsak a már ismert írók, színészek, képzőművészek lépnek fel, hanem az új, fiatal kezdők, tehetséget ígérő fiatal költők, színészek, szavalóművészek, zenészek, akik számára voltaképpen ez az első találkozás a közönséggel. Kétségtelen, hogy ez az irodalmi élőjság eddigi munkássága során rendkívül értékes szolgálatot fejtett ki a vajdasági magyar írók műveinek közvetítése és népszerűsítése terén a fiatal hallgatóság körében.

Luka IVKOVIĆ

(Dnevnik, 1965. január 7.)

FIATALOK ERŐPRÓBÁJA

Régen nem láttak a Népkör évszázados falai annyi embert, mint vasárnap délután: több mint nyolcszázan gyűltek össze az ötszáz személyt befogadó teremben, és még azok is a lehető legnagyobb érdeklődéssel kísérték végig a közel négyórás műsort, akik csak állóhelyet kaptak.

A tanítóképző női kara nagy sikert aratott a szellemi vetélkedőn.

Az Életjel előadásai immár nyolc éve a szabadkai közönség érdeklődésének középpontjában állnak, a hetven szám közül nem egyet „telt ház előtt” tartottak meg a zeneiskola és a színház kamara- és nagytermében, de akkora érdeklődés talán még egy szám iránt sem nyilvánult meg, mint a szellemi vetélkedő iránt.

Erthető és, hiszen a „Ki tudja jobban?” változatos és színvonalas műsorával nemcsak jó szórakozást nyújt a nézőknek, hanem ugyanakkor kiváló alkalmat ad a szabadkai fiataloknak arra, hogy a legkülönfélébb műfajokban — prózában, dalban, zenében, költészetben, balettben, rajzban — megcsillogtassák tehetségüket, összemérjék képességeiket, és eldöntsék, melyikük ügyesebb és fölkészültebb.

Az első forduló izgalmas kimenetele csak még inkább fokozta az érdeklődést, annál is inkább, mivel ezúttal is közel ötszázan léptek föl harmincnégy számmal, hogy közülük — a versenyszabályok értelmében — tízen bekerüljenek az áprilisi döntőbe.

De — akárcsak egy hónappal ezelőtt — ezúttal is tízennégyen jutottak be, mert heten ugyanannyi pontot gyűjtöttek össze.

Nem csalódtak azok, akik sokat vártak a második fordulótól, mert ha nem is volt színvonalasabb az elsőnél, de ádáz harcot hozott, és kielégítette valamenyiök igényét...

...Elvezetes, szórakoztató és egyben tanulságos műsort és jó néhány igen tehetséges fiatalot láttunk ezen az előadáson. Egy kellemesen eltöltött délután emlékével távozunk a Népkörből. S ez még inkább fokozza érdeklődésünket a harmadik forduló, de főleg az Életjel — már most nyugodtan megállapíthatjuk — nagyszerű szellemi vetélkedőjének záróversenye iránt.

(7 NAP, 1965. február 26.)

V A L A S Z T É K O S I R O D A L M I E S T

Társasutazásra hívta az ÉLETJEL szerkesztősége legutóbb a közönséget. Az irodalom ismert és kevésbé ismert vidékeire vezette el, hogy megismeresse a klasszikus és a modern szerzők élő alakjaival. Valóra vált játék elevenedett meg a szabadkai zeneiskola színpadán, és segítségével néhány olyan figura, aki örökké fog élni a világot jelentő deszkákon, a celluloid szalagon, a könyv lapjain.

Élményt nyújtott ez az izgalmas utazás, mert a műsor nemcsak érdekes és változatos, hanem az eddigi számoknál választékosabb is volt, pedig az ÉLETJEL az elmúlt év végén több figyelemre méltó, az igényesebb közönség ízlését is kielégítő előadást rendezett. A Kosztolányi-vers címét címéül választó est azonban tartalomban is, tolmácsolásban is színvonalasabb volt az utóbbi néhány számnál, hiszen műsorán a magyar és a világirodalom nem egy kiváló képviselőjének művei szerepeltek. Versényi Ida és Száz Károly, a Szegedi Nemzeti Színház jónévű rendezőinek a rendezésében, a Szabadkai Népszínház fiatal művészeinek az előadásában.

Habár a műsor — jellegénél fogva — meglehetősen heterogén volt, mert nem fogta össze egy erősebb keret, s mert az egyes számok nem csoportosultak egy szilárdabb váz köré, a verskedvelőknek mégis élményt jelentettek Babits Mihály, József Attila, Kosztolányi Dezso, Tóth Árpád és Rimbaud versei, a zenebarátoknak Bach, Brahms és Fibich szerzeményei, a színházlátogatóknak pedig Shakespeare, Hugo, Thornton Wilder és Tennessee Williams egy-egy színdarabjának részletei.

Persze, mint többnyire minden vegyes műsorban, a februári számban is voltak kiemelkedő és közepes teljesítmények. Az előbbiek közé tartozik Tóth Éva szavalata, aki olyan suggesztív erővel adta elő Babits Danaidák című versét, ahogyan csak a legnagyobb művészek képesek, és Süveges Etának a legapróbb részletekig kidolgozott, fölfedezés számba menő, hiteles alakítása Williams egyfelvonásosában.

Eppen a műsor gondos megválogatása és igényes tolmácsolása miatt ezúttal még inkább észrevehető volt, hogy az ÉLETJEL kinőtt már az élőűjság keretei közül, és megért arra, hogy fokozatosan a teljes kibontakozást lehetővé tevő irodalmi színpaddá váljék.

(Magyar Szó, 1966. március 4.)

EGY ESTE — ÉS NINCS TOVÁBB...?

KÉTELY és száz más bántó érzés még mindig zsibbaszt, amikor leírom ezt a mondatot: a szabadkai ÉLETJEL ismét bizonyította, hogy föl-fölvillanó jelzéseivel életrevaló. Sok-sok különböző, magasröptű és eredetiséget kereső elgondolással létrehozott kísérlet mellett még mindig ez az egyetlen vállalkozás, amely nálunk közönséget vonz, előadótermében több a hallgató, mint az előadó, s itt még azzal a már-már klasszikusnak vélt jelenséggel is találkozhattunk, amelyben a közös lelkesedés meleg érzése hatja át a tapsot.

Jó ilyet hallani, mert a műsor után nem keserű szájjal, hanem a rokon-szenvet jelző szívverésekkel tér haza az ember, s ezeket a dobbanásokat sokáig még utána is érzi. Beszél is róla, akivel csak találkozik.

A téli szél bár suhogtatta az utcán a fákat, mégis eljöttek. Zenei fejtörőre gyűltek össze a zenét és az irodalmat kedvelők a szabadkai zenede kamaratermében. A halhatatlan zeneművészek vajdasági „Pantheonjában” telt ház várta a műsor kezdetét, mint ilyenkor a legünneplényesebb pillanatot. Egy-két akkord a harmonikán, a bevezető — mint recitativo — szinte kézen fogva vezette, indította el a hallgatót, mert most egy olyan koncertterembe lépett, ahol nem egy harmonika villanyerősítők segítségével orgonává terebélyesedik, és fölzeng Bach d-moll toccata és fúga c. szerzeménye olyan mély zengéssel, mintha az ember egy székesegyházban járna.

A harmonika premier planban állt. Egy-két szám zongorakiséretén kívül nem is volt más a pódiumon, csak harmonika, egészen fiatal leányok és fiúk kezében — olykor húszan is voltak a dobogón —, s amikor beintett a karnagy, nem kis ámulatunkra Chopint, Gounod-t, Schubertet, Vivaldit, Bartókot hallhattuk... Aztán — mint aki nagy kanyart tesz — átcsapott a zenekar a dzsesszzenébe. Gershwin alakja emelkedett a zúgó hangok fölé, hogy e számok hallatára is még mélyebb legyen a mély hallgatás.

Zengett és dübörgött ez a harmonikából álló zenekar, sípjaiakon át a dobok és a kürtök hangját is hallottuk. S ha valaki a hangversenyterem falain kívül mondja, hogy fiatal harmonikások előadták Bach Kromatikus fantázia és fúga című szerzeményét, el sem hinnénk neki, mert ez a hangszer a vendéglők, kávéházak pódiumáról a szírupos műdalokkal — az úgynevezett „városi dalokkal” — szerezte meg a maga népszerűségét, s eleddig nálunk senki nem gondolt arra, hogy a hozzáférhetetlen orgonák helyett így is lehet „orgonahangversenyt” rendezni...

S. Ullreich Irén

Bordás Lajos

Molcer Mátyás

Egető Gabriella

Megyeri Lajos, a kivételes tehetségű fiatal szabadkai zeneszerző majd egy hónapon át éjt nappalá téve dolgozta át e műveket harmonikazenekarra. Ezer és ezer kicsi hangjegy — ki tudja, hány ív kottapápon — egyetlen estének hangversenyére... A zeneművészetnek — és általában a művészetnek — ilyen hív és mit sem követelő műve ma fehér holló a mi égboltonk alatt. Munkája a maga nemében egy kis forradalom is a zeneművészetben, mert hidat épített eddigi áthidalhatatlannak vélt távolságok fölé.

De — ki tud erről?

Mosolyogva mondja, egészen gyermeketeg mosollyal:

„Ez a vállalkozás is leszede csontjaimról a kilókat, és elvitte, fölitta éjszakaiamat... Most itt van — rámutat a kottahalomra —, de a pár száz hallgatón kívül ki hallja meg? Hiszen minden eddigi művem kéziratban hever, mert zeneművek kiadására én — a magam erejéből — nemigen gondolhatok...” Hát ki akkor?

SZINTE hihetetlenül hangzik, de leírom, mert igaz: akad még ember, aki egyetlen estére szöveget és partitúrát ír, és még mosolyog is annak halatán: „...egy este — és nincs tovább!”

Miután kialudt a fényfüggöny, a taps és a meleg mosoly után szerény elismerésül talán érdemes és elől erről a feledhetetlen estről ennyit följegyezni.

LÉVAY Endre

(Magyar Szó, 1966. december 23.)

PÉLDAADÁS ÉS TANULSÁG

Több tanúltsággal szolgált a szabadkai Életjel a napokban megjelent rendkívüli száma. Mindenekelőtt azonban Horváth Emmának, a prózai rész egyetlen szereplőjének vállalkozásáról kell szólnunk, hiszen idősebb, fiatalabb színész számára egyaránt példamutató: volt benne elég bátorság, hogy — közvetlenül Keres Emil felejthetetlen produkciója után — önálló esttel mutatkozzék be a vers- és prózakedvelő közönségnek. A fiatal nyelvész tanárnő szerénysége és igényessége arra kötelez bennünket, hogy udvarias közhelyek helyett értékelő szavakkal szóljunk teljesítményéről.

Gondosan összeválogatott, igényes műsora során olyan embert ismertünk meg benne, akinek a versmondás több gondúzó hobbynál, s akinek a versszeretet nem csupán diákkori lelkesedés. Intellektuális élmény számára a vers, s tolmácsolása már-már szükséglet, majdhogynem szenvedély. Ezért talál elfoglaltsága mellett is időt arra, hogy rendszeresen közreműködjék az irodalmi előújság előadásain, s ezért készült hónapokon át első — remélhetőleg nem utolsó — önálló estjére.

Ismertük szuggesztív, kifejező vers- és prózamonddását, mégis jóval többet kaptunk, mint amennyit vártunk. Nemcsak igényességéről tett tanúbizonyságot, hanem egyúttal tolmácsolókézségéről is az előtt a több mint kétszáz versbarát előtt, aki pénteken este megtöltötte a zeneiskola hangversenytermét.

Stadler Aurél

Horváth Emma

Sánta P. Lajos

Vujkov Géza

Még az olyan sokat hallott és sokféleképpen elmondott versben is új szépségeket tudott fölfedni, mint amilyen József Attila Ódája és Thomas Mann Üdvözlése című verse. A magyar költészet legszebb gyöngyszemei alkalmat nyújtottak neki arra — s ő ezzel az alkalommal teljes mértékben élt is —, hogy egyszerű, de annál kifejezőbb eszközökkel megcsillogtassa sokoldalúságát: drámai arcát éppúgy, mint játékos kedvét. Jó munkatársakra talált ennek megvalósításához a bevezetőt mondó Sturcné Zubek Jolánban, és az ugyancsak élménykeltő zenei betétek előadóiiban, Péjics Józsefben és Péjicsné Tóth Bernadettában.

(dr)

(Magyar Szó, 1967. március 9.)

AZ IRODALMI SZÍNPADÉRT

Évek óta beszélünk arról, hogy végső ideje volna megalakítani Szabadkán az irodalmi színpadot. Még azután sem mondtunk le róla, hogy még az olyannyira vonzó irodalmi kabaré is öt-hat bemutató után megbukott, mert hisszük, valljuk, hogy a szép szó varázsa ott él az emberekben, és szükségét is éreznék, ha igényes előadásokkal és nem műkedvelői szinten tudatosítanánk bennük a költői mondanivalót.

Ez a szándék, ez a csaknem egy évtizeddel ezelőtt fölmerült elgondolás készítette az Életjel szerkesztőségét arra, hogy szüntelen formakeresése közben a műfaji változatosság mellett döntsön, ne elégedjék meg versek és prózai írások egyszerű összeállításával, hiszen a közönség legnagyobb része ma már nem elégszik és nem is elégedhet meg ennyivel. Többre, jóval többre, az érzelemkeltésnek olyan eszközeire van szükség, amely a társművészetek lehetőségeit is igénybe veszi, és tartalomban színvonalasabb, formailag újszerűbb előadással gyűjti maga köré azt a kétszáz-háromszáz fiatal és fel-

A Népszínház legfiatalabbjai a „Szerelmi múzeum”-ban

nőttet, aki élvezni és értékelni tudja az irodalom, a zene és a többi művészet legjobbjainak a műveit.

Az élőújság ilyen irányú törekvése komoly eredménnyel járt, mert előadásait, ha nem is mindig telt ház, de szép számú irodalombarát nézte, hallgatta végig. Eppen ezért érthetetlen, hogy második nyilvános stúdióórája iránt a közepesen is kisebb érdeklődés nyilvánult meg, hiszen a magyar és a világirodalom jó néhány reprezentáns képviselőjének művéből összeállított Szerelmi múzeumot nyolcvannál jóval több színházlátogatónak kellett volna látnia. Annál is inkább, mivel a színészképző stúdió hallgatói — Száz Károly rendező tanárnak, a szegedi Nemzeti Színház rendezőjének szakavatott irányításával — csakugyan olyan újszerű, színvonalas és gördülékeny előadást tartottak, amely méltán érdemel elismerést és főleg nagyobb figyelmet, különösen az iskolák részéről. Mert enélkül a legszebb elképzelések sem valósulhatnak meg, s az irodalmi színpad megalakításának gondolata is mindaddig csak terv marad és nem lesz sürgető szükségesség, amíg nem teszünk meg mindent annak érdekében, hogy létjogosultságát biztosítsuk.

(7 NAP, 1967. április 28.)

ÉLETJEL — TÍZ ÉVE

Az elmúlt hetekben vett részt a szabadkai irodalombarát közönség e városunk művészeti élőújságjának, az Életjelenek századik előadásán. Az idén, májusban érte meg századik rendezvényét, s ez év októberében jubilál az Életjel, amelyről egy időben divat volt teljesen elmarasztalólag beszélni, különösen a tartományi székváros távlatából, fiatalos, „titános” irodalmi elképzelések elégedetlenségével. Aztán, amikor irodalmunkban egyébként is halmuvá porladt a vitázók (és a szítók) parázsvulkánja, divatját múlta az Életjel rendezvényein kialakult, élénk irodalmi eseményszámba menő színvonalat is laposabbra dagasztani, mint amilyen kezdetől volt.

Mert végül is tudomásul kellett venni, hogy a szabadkai Életjel az egyedüli irodalmi rendezvény — megjelenési formájában: élőújság —, amely első számától (1958 októberétől) mindmáig nem fulladt be, el sem dugult a ráhin-

Sütő Irén és Psota Irén
felejthetetlen estet szerzett a költészet kedvelőinek.

tett provincializmus vádjától, és még csak hangtalanul ki sem somfordált ebből a különben sem oly lármás kultúrelétből, mint sok más kultúrrendezményezés, újság, folyóirat.

Dilemmája ugyan lehetet, volt is ennek az immár egyedülállóan tízéves vajdasági irodalmi és kultúrtribünnek a színvonal és a közönségtoborzás egymást taszító vonzása, de éppen abban az erőfeszítésben nyilvánult meg izomossága, hogy nem adta fel a küzdelmet illúziókért, valóság ellenében. A valóság ugyanis — tetszik-e ez az irodalmi élet legfanatikusabbjainak vagy sem — mindig a magasztos harc a közönségért, a magasabb minőség győzelméért, közkinccsé vételéért. Az *Életjel* elérte, ami a tartományi fővárosban sem sikerült: kétszáz-háromszáz főnyi állandó közönséget toboroz egy irodalmi pódium köré, ahol az elmúlt tíz évben több ezer részvevő előtt lépett fel az előadóművészek, a színészek, a szavalók stb. egész serege. Ahol első sorban fellépett irodalmunknak majdnem minden művelője, ahol emlékesten idézték irodalmi múltunk jeles alakjait, s ahol az elmúlt évek folyamán azok az írók is megjelentek, akiknek munkássága a mi vidékünkön kapott szárnyra.

A kitarásban és közönségtoborzásban vajdasági teljesítményeket meghazudtoló irodalmi élőlúságunknak szerkesztőjét, Dávavári Zoltánt kértük meg, mondja el, miben látja vitalitását, jelentőségét és jövőjét az *Életjel*nek, hiszen az élőlúság első számától az ő szervezővállára nehezült a rendezvény minden terhe, gondja, öröme:

— Amikor az *Életjel* tíz évvel ezelőtt megindult — mondja Dávavári —, televízió és szélesvásznú filmelőadás sem volt még. Legfőbb céljaink egyike volt pódiumot teremteni a kibontakozó tehetségeknek... Nehéz lenne megmondani, hány ezen léptek fel az elmúlt tíz év alatt, amikor csak a néhány év előtti sikeres szellemi vetélkedőnek több mint ezeröttszáz részvevője volt. A legemlékezetesebb rendezvények mindenképpen a Kosztolányi-, az Ábrahám Pál-, az Eisemann-, a Csáth Géza-estek, és más előadások voltak, amelyek a maguk módján talán beszédesen tanúskodnak az *Életjel* missziójáról, feladatairól, jelentőségéről.

— Idők múltával a szerkesztőség koncepciója is változott. A televízió által elkényeztetett közönség nem szívesen jár el egy ilyen rendezvényre. Az a 250—300 főnyi közönség mégis állandósult. Ez nem csupán a szerkesztőség leleményességéről, de talán mindenekelőtt arról is tanúskodik, hogy ilyen jellegű élőlúságra szükség van. Ma is feladatainak egyike, hogy kiegészítse a színház műsorát. Ez nehéz feladat, ha az irodalmi részen kívül például túlnyomórészt a klasszikus zene tárházából kölcsönöznünk. Kivétel csak június, amikor Beethoven zenére nem lehet beédesgetni a közönséget.

— Amit a látogatók ragaszkodásáról elmondhatok, a legfelelőbb: az elmúlt tíz év alatt az *Életjel*nek egyetlenegy előadását sem kellett üresen kongó terem miatt elhalasztani. Irodalmi tribününk — elmondhatom — egyetlen pillanatban sem szorult háttérbe, ami ékesen bizonyítja, hogy szerepe pótolhatatlan. Szerves kiegészítője a város kulturális életének... S az *Életjel* esetében sem lehet csupán passzív bejáródottságról beszélni. Valóságos kohó volt a fiatal tehetségek számára.

Tegyük hozzá, hogy a századik szám új távlatra is az *Életjel*nek: két-nyelvű rendezvény keretében lépett fel többek között Gustav Krklec és Csuka Zoltán. Nem kisebb távlat az élőlúság működésének kiterjedése vidékeinkre...

VLAOVICS József
(Dolgozó, 1967. május 27.)

IDÉNYZÁRÓ KETTŐS SZÁM

Az Életjel napokban megjelent június—júliusi kettős száma nemcsak egy sikerekben gazdag évadot zárt le, hanem jelentős állomást is jelent az irodalmi életűjság fejlődésében, mert várható, hogy a színészképző stúdió most vizsgázó hallgatói ősztől kezdve rendszeresen részt vesznek egy-egy előadásán, s így rendezvényei a jövőben még változatosabbak, még választékosabbak, még színvonalasabbak lesznek. Hiszen azok a fiatalok, akik a NYÁR-ESTI KÖRHINTÁban fölléptek, az elmúlt két évben — fáradhatatlan munkával, kiváló rendezők irányítása mellett — igyekeztek minél többet elsajátítani a színművészet titkaiból. Az életűjság nyilvános stúdióóráin és a színházi előadásokon már megcsillogtatták képességeiket, de ezen az esten alkalomunk nyílt arra, hogy fölmérjük, mennyit fejlődtek, s mit várhatunk tőlük az elkövetkező években. Elfogultság nélkül megállapíthatjuk: valamennyien szolid tudásról, alapos fölkészültségről tettek tanúbizonyságot, s közülük nem egy színházi életünk komoly ígérete.

De az Életjel múlt heti két előadása azért is emlékezetes marad közönségünk számára, mert a műsorban föllépett Töröcsik Mari, a budapesti Nemzeti Színház Jászai Mari- és Balázs Béla-díjas tagja, a legnépszerűbb magyar filmszínésznők egyike is, aki hét évvel ezelőtt Karlovy Varyban megkapta a legjobb színésznőnek kijáró nagydíjat, s Csehszlovákiától, Romániától és Lengyelországtól kezdve, Párizson és Moszkván át egészen Mexikóig, Kubáig és Argentínáig képviselte a magyar filmművészetet. A KÖRHINTA főszereplője és az ÉDES ANNA címszereplője — a felejthetelen színpadi, film- és tévés szerepek után — új oldaláról mutatkozott be a szabadkaiaknak: több mint egy évtized után ismét prózát mondott és verseket szavalt. Nem is maradt el a siker: a színház nagytermét megtöltő közönség olyan melegen ünnepelte, ahogyan csak a legnagyobb művészeket szokta...

(7 NAP, 1967. június 23.)

Eitemann Mihály és Töröcsik Mari a szabadkai színpadon.

Gustav Krklec és Csuka Zoltán költői estjükön.

JEGYZETEK EGY NEM MINDENNAPI JUBILEUMRÓL

AMIKOR kilenc és fél esztendővel ezelőtt megindult az ÉLETJEL című irodalmi élőújság, kezdeményezői úgy gondolták, hogy ez a pódium az irodalmi, zenei és képzőművészeti alkotások népszerűsítésének sajátos megnyilatkozása lesz. Kilenc és fél esztendő után bebizonyosodott, hogy ez a megjelenési forma nemcsak Szabadkán, hanem az egész Vajdaságban — s amennyire előttünk ismeretes, az egész országban — a maga nemében egyedülálló vállalkozás. Eddigi útján, az elmúlt esztendők alatt ez az élőújság csaknem minden hónapban megjelent, s maga köré gyűjtötte az írókat, a muzsikusokat, az újságírókat, a színészeket és a képzőművészeket. Százkét száma elegendő alkalom volt arra, hogy — csaknem kivétel nélkül — maga köré gyűjtse az írókat, a muzsikusokat, az újságírókat és a képzőművészeket nemcsak Vajdaságból, hanem az országból is, mert sok alkotót bensőséges szálai ide fűznek. Számuk meglepően nagy, nem is tudni, hány százra tehető, s azoké, akik az ÉLETJEL egyes számain felléptek, meghaladja az ezret.

Am meg kell mondanunk, hogy az ÉLETJEL legjelentősebb számai azok voltak, amelyeket városunk és tájunk legkiemelkedőbb alkotóinak szentelt: Kosztolányi Dezsőnek, a magyar irodalom — szabadkai születésű — kiemelkedő alakjának; két zenei est Bácska két jeles zeneszerzőjét: Ábrahám Pált és Eisemann Mihályt idézte műveivel a hallgatóság elé; feledhetetlen volt a modern irodalom úttörőjének, az itt élt Csáth Gézának az emlékestje is. Az irodalmi élőújság programja átölelte egész irodalmunkat: a jugoszláv irodalom géniuszaik közül Njegoš, Vuk Karadžić, Branislav Nušić, Ivo Andrić életművével foglalkozott, de ebből a közvetítő szolgálatból nem maradtak ki más jeles jugoszláv, magyar és világirodalmi nevezetességek munkái sem.

Ez a pódium tág teret nyitott arra, hogy az induló tehetségek a közönség előtt vívják meg a szárnypróbálgatás nagy küzdelmeit; nem egy fiatal költő, író, zeneszerző itt mutatkozott meg első alkotásával, s nem egy fiatal színész és rendező mutatta be kibontakozásban levő képességeit.

A visszhang a közönség körében nem maradt el. Ennek legékesebb bizonyossága az, hogy az ÉLETJEL egyes számaát átlag 300—400 ember hallgatta végig, de voltak olyan rendezvényei is, amikor a hallgatók száma meghaladta az 1000-et, sőt olykor még a 2000-et is.

Tekintettel arra, hogy ez az év jubileumi év, s mivel az ÉLETJEL októberben ünnepli fennállásának tizedik évfordulóját, ez az évad sokkal gazdagabbnak ígérkezik, mint az előbbi évfolyamok. Ugyanis, az eddigi tíz szám helyett, amennyit az előbbi évfolyamokban megjelentetett, az idén tizennégy számot jelentet meg. És azt is el kell mondanunk, hogy ezek a rendezvények színvonalasabbak lesznek, mert több hazai és magyarországi művészt léptetnek fel.

(Dnevník, 1967. július 9.)

A SZÉP SZÓ ÜNNEPE

Ezekben a hetekben irodalmi és művészeti életünk jelentős évfordulóhoz érkezett: október 28-án lesz tíz éve, hogy megjelent az Életjel első száma. Ez alatt az egy évtized alatt az élőíjság városunk szellemi életének számottevő tényezője és sajátos színfoltja lett, mi több: országos viszonylatban is egyedülálló kezdeményezés, hiszen eddig még egyetlenegy hasonló kísérletezés sem bizonyult ennyire életképesnek, mint ez. Pedig nem kis akadályokkal kellett megküzdenie azért, hogy hónapról hónapra megjelenhessen, hogy maga köré tömörítse azt a néhány száz könyv- és zenebarátot, színház- és tárlatlátogatót, aki szükségét érzi annak, hogy eleven, élő kapcsolatot, tartson fenn az írókkal, a muzsikussal, a színművészekkel, festőkkel és szobrászokkal, akit megejtett a szép szó, a zene és a színek varázsa. Ezeknek a találkozási helye volt az Életjel százhárom rendezvénye, s ezek voltak azok, akik rendszeresen megtöltötték a zeneiskola, a színház és a Népkör termét az irodalmi élőíjság egy-egy előadása alkalmával.

A tízéves évforduló nemcsak a jubiláló Életjel ünnepe, hanem azé a több mint húszonötézer néző is, aki magáénak vallotta és vallja. S mindazoké, akik csak hébe-korba nézték meg egy-egy számát, de figyelemmel kísérték és kísérik tevékenységét.

(7 NAP, 1967. október 6.)

IGÉNYES IRODALMI EST

Habár már megszoktuk, hogy az ÉLETJEL előadásait mindig szép számú közönség nézi végig, hétfőn este mégis kellemesen érintett valamennyiünket, hogy az októberi szám is táblás ház előtt jelent meg. Mert ezúttal nem humorral és zenével tarkított műsort ígért a plakát, hanem komoly irodalmi estet, amelyen a nemrég elhunyt Veljko Petrović emlékét idézik a szabadkai színház művészei. Kétnyelvű volt ez a szám is, akár csak az előbbi, s talán még igényesebb, mint a szeptemberi. A zeneiskola hangversenyterme mégis megtelt, s a közönség feszült figyelemmel hallgatta végig az alig valamivel több mint egy órát tartó műsort, amelynek során megismerkedhettünk a jugoszláv irodalom bárdjának emberi és művészi alakjával, gazdag és értékes életművével.

Újabb bizonyítéka volt ez annak, hogy városunkban igenis van érdeklődés a színvonalas irodalmi estek iránt, s hogy szükség volna egy irodalmi színpadra, amelynek megalakításáról már oly sok szó esett.

(7 NAP, 1967. október 20.)

Dévics Imre

R. Fazekas Piri

Hangya András

Szilágyi Gábor

Bagi Károly, a községi szkupstina és Bárkányi Pál, a Szocialista Szövetség községi választmányának elnöke gratulál Dévavári (Dér) Zoltánnak, az élőújság szerkesztőjének.

OKTÓBERI ELISMERÉS

A szabadkai községi szkupstina októberi elismerésben részesítette a jubiláló ÉLETJEL irodalmi élőújságot. Az októberi díjat odaítélő bizottság elnöke, Bárkányi Pál, a magas társadalmi elismerést a következőképpen okolta meg:

TÍZ ESZTENDEJE már, hogy a szabadkai írók irodalmi élőújságja, az ÉLETJEL, városunkban tevékenykedik az irodalmi és művészeti alkotások népszerűsítése terén. A mű közvetítésének és az alkotói szándék közlésének egészen sajátos formáival találkozunk ezeken az ÉLETJEL-esteken.

Az élőújság első száma 1958. október hó 28-án jelent meg. Megalapítása óta máig 103 számmal lépett a közönség elé, s ez alatt az idő alatt a nézőtéren csaknem 25 000 hallgató foglalt helyet: átlag 250—300 irodalom- és művészetkedvelő volt jelen ezeken az estéken. A művészet népszerűsítésének ezen az egyedülálló pódiumán legnevesebb íróink, zeneszerzőink, színészeink és énekeseink léptek fel. Az ÉLETJEL tevékenysége a város határain kívül is termékenyítően hatott, sok új hívet szerzett az irodalomnak és jelentős eredményeket ért el azzal az erőfeszítéssel, hogy az alkotót és művet közelebb hozza a közönséghez. Mindezek mellett az irodalmi élőújság tevékenyen részt vett az olyan általános jelentőségű manifesztációkban is, mint amilyenek a könyvhónap, társadalmi-politikai életünk történelmi évfordulói és más aktivitások kulturális életünk mozgalmas napjaiban; munkavállalása minden ilyen esetben rendkívül értékes és figyelemre méltó eredménnyel járt.

BÚCSÚ A SZÍNPAD MŰVÉSZNŐJÉTŐL

Aki mindig a szép ábrázolására törekedett s minden vágya az volt, hogy a művészi élmény lángját föllobbantsa az emberek szívében, találkozott azzal, amit az ő nyelvén, a művészetek szerelmeseinek nyelvén „esztétikai rossz”-nak neveznek. Találkozott azzal a pillanattal, amikor az emberi erő és emberi akarat megszűnik, az író kezéből kihullik a toll, a festő kezéből a földre csordul a festék, és a színész, a hang mesterének szava örökre elhallgat.

Estétikai rossz — szívünkben a keserűség egy kitörölhetetlen csöppje... Ezt a csöppet sokáig nem lehet lenyelni, sokáig égeti torkunkat, szemgolyónkra valami nedves

fátyol ül — a költők azt mondják, hogy ezek a könnyek —, s ettől a nedves fátyoltól most mást nem látunk, csak a virágok, a koszorúk erdejét, csak a könnyező lányokat, a ravatal mellett némán álló színészeket és a fekete drapériákat. mosolygó arc — Ferenczi Ibolya tekint felénk.

A zentai Tisza-partról azzal a megszállottsággal jött el hozzánk, hogy színésznő lesz, hogy beáll a Suboticei Népszínház tagjai közé, hogy ennek a teljes embert és teljes szívet követelő mesterségnek híve, dolgozója, szolgálója, áldozatos munkása legyen.

Így vállalta és ezzel vállalta Ferenczi Ibolya hivatását. A költészet és a drámairodalom szenvedélyes szerelmével. Lírai elképzelés volt, a szépért rajongó lebegők közül való, aki soha egyetlen kérésre, egyetlen hívásra nem tudott nemet mondani. Mindig ott volt a legegységesebben dolgozók között. Az első volt, aki az írók, az Életjel hívására jelentkezett. Mint valami elektromosság, mindig átélés vibrált a testében, a kimondott szó, amely az ő ajkát hagyta el, nem volt mechanikus, soha nem volt kötelességszerűen kényszeredett, hanem annál több: átértett és egész lényén át megátaradt hang asszonyi, emberi, lírai hiteles tartalommal!...

Ha rágondolunk, nem a ravatalt látjuk, amelyen a távozó utolsó mosolya vált jéghideggé. Nem!... Őt a színpadon látjuk most is, mintha a játék ritmusában élne, s a szövegéből, a szerepből egy érző nőt, egy élő asszonyt varázsolna elénk... A lassan elmosódó emlékek közül

élesen élő képek lépnek elénk, élnek, mert Ő elhitette velünk, hogy élnek és úgy élnek, ahogy a színpadon láttuk... Ez a színész számára a legnagyobb csúcs, amit elérhet... Játéka már csak emlék... Ha kitörölhetetlen is, csak emlék, Milan Begović „Ki a harmadik” című drámájában Giga, a tragikus asszony, Csehov „Cseresznyés-kert”-jében a vágy női lénye, Kva z i m o d o István „Különös főpróbá”-jában Szilvia, a vergődő lélek, akit az anya tragédiája sodor el, és utolsó nagy szerepében, Figueredo „A róka és a szőlő” című színművében Kleia, Xantos felesége, Aesopus szerelmese és megmentője az érző női lélek legrejtettebb mélységeit tárta elénk...

Ezeket a művészi alakításokat nem lehet elfelejteni.

Köszönet azért, amit Ferenczi Ibolya nekünk adott.

LÉVAY Endre

BÚCSÚ A PALETTA MESTERÉTŐL

Evek óta készült a halálra, s mindegyre panaszkodott, hogy az is elfelejtette. Azóta, amióta egy forró júliusi napon meghalt a felesége, aki nemcsak támasza és istápolója volt, hanem ösztönzője és művésztének megértője is, aki fönntartotta a kapcsolatot közte és a külvilággal, aki hosszú időn át egyedül tudta csak megérteni és megértetni, mivel süketsége és mindjobban csökkenő látóképessége megakadályozta abban, hogy érintkezzék az emberekkel és utánajárjon dolgainak, és aki a legnagyobb nélkülözések közepette is ébren tudta tartani benne a hitet, a munka értelmét.

Hányszor mondta róla, hogy attól a nyári naptól kezdve képtelen dolgozni, s ha olykor-olykor, a mind ritkábban jelentkező ihlet és belső kényszer hatására még festett is, ez már nem tudatos alkotás volt, hanem a vérbeli festőművész búcsúja az ecsettől, a színektől, a vászontól és a palettától, — a művészettől.

Milyen szomorú volt ilyenkor nézni, amint töpörödötten ott ült Petőfi utcai lakásának ablakánál, remegő ujjával görcsösen fogta az ecsetet, és vaksin kereste a színeket! Mintha csak utolsó éveiben szeretne volna pótolni mindazt, amit

négy évtizedes süketége és vele született tehetetlensége, az emberekkel való érintkezés hiánya miatt elmulasztott. Mert úgy érezte, hogy — bármikor kérdeztem, mindig azt felelte — az életcélját nem sikerült megvalósítania. Mindig is keserűen nézett vissza a megtett útra, és szeretne volna újrakezdeni az életét, ha lehetett volna.

Pedig mifelénk ő volt az egyetlen művész, aki hat évtizeden át hű maradt önmagához és életének utolsó percéig ifjúkori eszményeihez: mindvégig a nagy mesterek — Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Réti István és Thorma János — tanítványa maradt, mindvégig hűségesen ápolta a müncheni iskola legnemesebb hagyományait, mindvégig úgy vélte, hogy a természet művészi visszatükrözése a legnemesebb művészet, ahogyan azt a finom naturalizmus-hoz közelálló stílus vezéregyénisége vallotta. Nem kis áldozattal és lemondással járt ez, mert a megélhetési gondok ellenére hajlíthatatlannak bizonyult, és inkább vagyont érő megrendeléseket utasított vissza, mintsem hogy lemondjon művészi meggyőződéséről, elveiről. Hiszenességét kihasználhatták, megvásárolhatták negyven legértékesebb munkáját pusztán ígérettel, hogy havi száz márkát küldenek neki Münchenbe, s végül csúnyán kijátszhatták, kényszeríthették arra, hogy garasokért adja el alkotásait, a háború idején felettesei ellophatták képeit, és amikor följelentette őket, kivezényelhatték a dalmát tengerparttól az olasz frontra, alkotóerejét azonban nem törhették meg, és nem kényszeríthették arra, hogy meghazudtolja önmagát.

Igen, Oláh Sándor művészi életútja bizonyára a legtöretlenebb, életműve a legegységesebb valamennyi vajdasági festőművész életútja és életműve közül. Nem az illendőség,

nem a halottnak kijáró kellő tiszteletadás mondatja ezt velem, hanem az a meggyőződés, hogy alkotásai ennek a szellemi és földrajzi tájegységnek a legmaradandóbb értékei közé tartoznak. Nem azért, mert a szabadkai városházát, gimnáziumot, utcákat, a palicsi fákat festette felejthetetlen kékjeivel, hanem azért, mert művészi eszközökkel tudta kifejezni ennek a vidéknek a jellegzetességét, embereinek a mentalitását. Meglehet, közhely ez, de való igaz, hogy képein a bácskai táj, az itteni ember él, alkotásairól ismerőseink néznek le ránk, olyan élethűen, hogy az szinte megdöbbenítő. Ez pedig nem kevés. A legtöbb, amit mifelénk a portréfestés terén valaha is alkottak. S ez annál többet jelent, mivel Cézanne szerint a jó portré a képzőművészet csúcsteljesítménye, s mert Oláh Sándor arcképeinek és tájképeinek az értéke nemcsak az, amit ábrázol, de elsősorban az, ahogyan a művész megfestette a művét sajátos, a legkisebb részletre is kiterjedő műgonddal és egyéni, mindenkitől olyannyira elütő színgazdagsággal.

Ki tudná megmondani, hány ilyen kép került ki a keze alól, s hogy a világnak melyik zugába nem jutottak el rajzai, festményei?! Mert sohasem tartotta számon őket, s csak **egyetlenegy** önálló, retrospektív kiállítás adott számot hat évtizedes termékeny munkásságáról, márpedig az *Életjel* tárlata csak egy kis, elenyésző részét mutathatta be ennek a gazdag művészi tevékenységnek. Mert Oláh Sándor jóformán utolsó napjáig festegetett a maga gyönyörűségére, s bár nem egyszer panaszkodott, hogy öreg és fáradt már, betegsége egyre kínozza, mindjobban gyötri, minduntalan elővette régi képeit, és dolgozott rajtuk, hogy ne maradjon befejezetlen mű utána.

Nem is maradt, mert oeuvre-je befejezett, lezárt mű, amilyen csak a legjelentősebbeké, a legnagyobbaké. Ő ugyan nem hitte ezt, mert a mind többre törekvő művész igényességével mindig kételkedett önmagában, de mindazok, akik érté-

kelik a színek és a vonalak szépségét, tudják, hogy festőművészetünknek nemcsak doyenje volt, hanem egyik legjelentősebb egyénisége marad.

DÉVAVÁRI Zoltán

TÍZ ÉV ESTÉI

Éleljel

I. évf. 1. szám

1958. X. 28.

Bevezető helyett:	Urbán János
Ritmus és gondolat:	Dér Zoltán és Zákány Antal versei — szavalta Bakos Lajos
Mondat:	Kopeczky László: Süket szimfónia
Vándortáska:	Sáfrány Imre: Brüsszeli mese — fölolvasta Roncsák Zsuzsa
Kilátó:	J. A. Bardem: Főutca — filmnovella — fölolvasta Ferenczi Ibi
Székfoglaló:	Almási Tivadar és Berta Katalin két-két verse — szavalta Gaál Teréz
Porond:	Dési Abel: Humort és szatírá! — fölolvasta Kiss Magda
Beszélő színpalak:	Mit várunk az új színházi évadtól? — Brenner János beszélgetése Virágh Mihály rendezővel
Ecset és paletta:	I. Ú.: A velencei képzőművészeti biennale — fölolvasta Sztojics Edit
Hullámzó hangjegyek:	S. Révai Gabriella: Városunk zenei életéről
Élő képek:	I. Ú.: J. A. Bardem, a nagy spanyol filmrendező — fölolvasta Burkus Valéria
Könyvespolc:	Galamb János: Új könyvek a láthatáron

Megjelent Suboticán, 1958. október 28-án, kedden 19 órakor a Városi Könyvtár földszinti olvasótermében.

I. évf. 2. szám

1958. XI. 17.

Vezércikk helyett:	Kúti Gyula: Ünnepe elé
Arcképesarnok:	I. Ú.: Egy költő ünnepe — fölolvasta Roncsák Zsuzsa
Ritmus és gondolat:	Debreczeni József versei — szavalta Faragó Árpád
Mondat:	Lazar Merковиć, Miodrag Pavlović, Vasko Popa és Stevan Raičković versei — fordította Dér Zoltán — szavalta Tóth Eva
Vándortáska:	Csépe Imre: Őszi bolyongás
Kilátó:	Kiss Erzsébet: Útirajz cím nélkül
Székfoglaló:	Bori Imre: Mai francia költők
Porond:	Franz Mihály versei — szavalta Bocskovics Rózsi és Heck Paula
Beszélő színpalak:	Bogdánfi Sándor: A humor és a szatíra szakácsművészete
Ecset és paletta:	Lévay Endre: Szerelem
Hullámzó hangjegyek:	Miodrag B. Protić: A búzamezők szerelmese — fölolvasta Czehe Gusztáv
Élő képek:	Milan Konjović képei
Könyvespolc:	Milkó Cora: A kilencvenéves zenekola
	Brahms: Magyar tánc és Smetana: Polka című szerzeményét zongorán játszotta Ullreich Irén
	Dér Zoltán, Galamb János és Kolozsi Tibor beszámolója a Szállnak a darvak című szovjet filmről
	Dési Abel: Harmat csillagfényben — fölolvasta Kiss Magda

Megjelent Suboticán 1958. november 17-én, hétfőn 19 órakor a zenekola hangversenytermében.

Vezércikk helyett:	Kolozsi Tibor: Unnepet köszöntünk
Az idő futószalagján:	Majtényi Mihály: Irókongresszusi élmények
Arcképcsarnok:	Dér Zoltán: A magyar és a délszláv irodalom mostohagyermeké
Ritmus és gondolat:	Vitkovics Mihály versei — szavalta Szilágyi László
	Urbán János versei — szavalta Faragó Árpád
	Florika Stefan: Barátaim — fordította Dér Zoltán — szavalta Tóth Éva
Kilátó:	Borisz Paszternák: Két részlet a Dr. Zsvivágó című regényből — fölolvasta Ferenczi Ibi
Vándortáska:	Mészáros Zakariás. Kilométerkövek rajvonalaiban
Székfoglaló:	Engler Katalin: Róza — fölolvasta R. Fazekas Piri
Görbe tükör:	Kvazimodó Braun István: Az én jubileumom
Porond:	Burkus Valéria: Mesét mondok, gyerekek
Beszélő színpalak:	Garay Béla: Drámairodalmunk fejlődéséért — fölolvasta Fejes György
Ecset és paletta:	Vass Kálmán: Farkas Béláról a kortárs szemével — fölolvasta Czehe Gusztáv
Hullámzó hangjegyek:	Király Ernő: Népzene gyűjtés Vajdaságban
	Vajdasági magyar népdalok
Elő képek:	Galamb János: Hárman a felvevőgép előtt
Könyvespolc:	Borí Imre: Számadás

Megjelent Suboticán 1958. december 17-én, szerdán 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

CSÁTH GÉZA-EMLÉKSZÁM

Kosztolányi Dezső:	Vers — szavalta Tóth Éva
	A vajdasági magyar irodalom előőrse — fölolvasta Pataki László
Herceg János:	Onéletrajz — fölolvasta Szilágyi László
Csáth Géza:	Chopin — tanulmány — fölolvasta Bocskovics Rózi
Chopin:	B-moll scherzo — zongorán előadta Branko Cvetković
Csáth Géza:	A vörös Eszti — elbeszélés — fölolvasta Ferenczi Ibi
Csáth Géza:	Pasztorál — hegedűn játszotta Péjics Bernadetta, zongorán kísérte Dungverszki Melánia
Vass Kálmán:	A gimnazista Csáth — fölolvasta Czehe Gusztáv
	Káröröm — fölolvasta Kunyi Mihály
Munk Artúr:	Részlet a Janika című kétfölvonásos tragikomédiából
Csáth Géza:	

Rendező: Virágh Mihály

Szereposztás:

Pertics	—	—	—	—	—	—	—	Szabó János
Perticsné	—	—	—	—	—	—	—	Heck Paula
Boér	—	—	—	—	—	—	—	Faragó Árpád

Megjelent Suboticán 1959. január 19-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Életjel

II. évf. I. szám

Irodalmi életűjság

1959. jan. 19

CSÁTH GÉZA EMLÉK-SZÁM

- Kosztolányi Dezső:** *Vera* szavaija Tóth Éva
-
- Herceg János:** *A vajdasági magyar irodalom előőrse* — főlolvassa Panki László
-
- Csáth Géza:** *Önéletrajz* — főlolvassa Szilágyi László
-
- Csáth Géza:** *Chopin* — tanulmány — főlolvassa Bucsukovics Rozsi
-
- Chopin:** *B-moll scherzo* — zongorán előadja Cvetkovic Bránko
-
- Csáth Géza:** *A vörös Eszti* — elbeszélés — főlolvassa Ferenczi Ibi
-
- Csáth Géza:** *Pásztorál*-hegedűn járása Péjics Bernadetta, zongorán kísér: Dungsers (k) Melánia
-
- A kortárs szemével:
- Vass Kálmán:** *A gimnazista Csáth* — főlolvassa Czehe Gusztáv
- Monk Artúr:** *Káröröm* — főlolvassa Kunyi Múly
-
- Csáth Géza:** Részlet a »Janika« című kétfelvonásos tragikomédiából
Rendező: Virágh Mihály
- Szereplők:
Pertics - Szabó János
Perticsné - Heck Paula
Boet - Faragó Árpád

Megjelenik Szuboticán 1959 január 19-én, hétfőn 19 órakor
a Zeneiskola hangversenytermében

Megjelent a suboticei gimnázium nagytermében az iskola tanulói számára.

II. Évf. 2. (6.) szám

1959. II. 17.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Bori Imre, Dér Zoltán (szerkesztő),
Dungyerszki Melánia, Galamb János, Faragó Árpád, Kiss Erzsébet, S. Révai
Gabriella, Szilágyi László és Urbán János (felelős szerkesztő)

- Az idő futószalagján:** Szegedi Jenő: A titkos nyomda — fölolvasta
Rejes György
- Ritmus és gondolat:** Csépe Imre: Két szerelmes vers
Zakany Antal: Vers — szavalta Bocskovics Rózsi
- Kilátó:** Lori Imre: A nagy sárkányeregező — fölolvasta
Tóth Éva
Appolinaire: Két vers — szavalta Ferenczi Ibi
Levay Endre: Hetvennégy dinár
Németh István: Dália
- Mondat:** Petkovics Kálmán: A tanító bácsit társadalmi
tevékenységre szólították — fölolvasta
Faragó Árpád
- Vándortáska:**
- Székfoglaló:** Gulyás József: Elégia a földhöz — szavalta
Sz. Cseh Mária
- Görbe tükör:** Vukovics Géza: A kókusz — fölolvasta Péter
László
- Beszélő színpalak:** Szilágyi László: Színjátzásunk időszerű kérdései
- Hullámzó hangjegyek:** S. Révai Gabriella: Haydn
Haydn: Trió — zongorán előadta Bordás Lajos,
hegedűn Péjcs Bernadetta, csellón Kovács
Imre
- Élő képek:** Galamb János: Filmkultúra
- Könyvespolc:** Dési Abel: Eg és föld — fölolvasta Fazekas Piri
- Megjelent Suboticán, 1959. február 17-én, kedden 19 órakor, a zeneiskola
hangversenytermében.

II. évf. 3. (7.) szám

1959. III. 17.

- Az idő futószalagján:** Burkus Valéria: Amikor mi tanultuk az
eszperantót
Urbán János: Fények árnyékában
- Arcképcsarnok:** Borús Erzsébet és Burkus Valéria versei —
szavalta Ferenczi Ibi
- Ritmus és gondolat:** Gál László újabb versei
Majakovszkij: A nadrágban járó felhő — részlet
— szavalta Sz. Cseh Mária
- Mondat:** Herceg János: Részlet az Eg és föld című
regényből
- Kilátó:** Bori Imre: Ötvenéves a futurizmus — fölolvasta
Tóth Éva
- Székfoglaló:** Roncsák Zsuzsa: Karcolat
- Görbe tükör:** Vukovics Géza: A színes harisnya — fölolvasta
Szilágyi László
- Hullámzó hangjegyek:** Vukovics Géza: Puccini
Puccini: Aria a Pillangókisasszony II. felvonásából
és Mimi áriája a Bohémélet I. felvonásából —
énekelte Szalma Rózsi, zongorán kísérte Vadné
Dorman Manci
S. Révai Gabriella: Megnyugvás — Urbán János
verse — Neveddel mondom — Dér Zoltán
verse — énekelte Petz Marika, zongorán kísért
Vadné Dorman Manci
- Ecset és paletta:** Almási Gábor: Képzőművészetünk időszerű
kérdéseire
- Élő képek:** Faragó Árpád: Hozzászólás a filmkultúra
- Könyvespolc:** Kolozsi Tibor: Gál László új verseskötete
kérdései
M. L.: A Rukovet legújabb kiadványa — fölolvasta
Bocskovics Rózsi
- A Novi Sad-i Fórum Könyvkiadó Vállalat könyvvásárt rendezett, amelyen Herceg
János és Gál László megjelent könyveket dedikálták.
Megjelent Suboticán, 1959. március 17-én, kedden 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Életjel

II. ÉVI. II. SZ.

IRODALMI ELŐJÁRÓ
Mégiscsak a szöveg a lényeges! Szerkesztő: Mészáros László. Szerkesztőbizottság: Mészáros László, S. Révai Gabriella, Székely László, Urbán János. Felelős szerkesztő: Mészáros László.

1959. XI. 23.

LÁNYI-EMLÉKSZÁM

Sulhóf József:

Lányi Ernő: az ember és a zeneészterű

Lányi Sarolta:

Apám — szavalja Sz. Cséh Mária

Lányi Ernő:

Humoreszk
Bácskai rapazódia — zongorán előadja Milkó Cora

Deltre János:

Lányi Ernő meghalt — fölolvassa Szilágyi László

Lányi Ernő:

Ó mért oly keszén
Maddalona vár
Mak-e hozzá — énekei Szalma Rózsi, zongorán kíséri

L. M.:

ből — Pataki László

Lányi Ernő:

szaton
ülti fok — Parkas Sándor, zongorán kíséri

Stadler Aurél:

szócskák — művel

Lányi Ernő:

ne — h... Zsaddnyi Teréz, zongorán kíséri
Cora

Vass Kálmán:

A felejthetetlen Lányi Ernő

Lányi Ernő:

Átok
Vissza a szomorúságot
Vagy — énekei Rébel Jozefina,
zongorán kíséri Szatpica Erzebet

S. Révai Gabriella:

Tanítványa voltam

Lányi Ernő:

Régi nóták — híres nóták
Este van már — énekei a Munkrásdalárda vegyeskórusa,
vezényel Kovács Kornél

Az újszerű szöveget írta és elmondja **Sulhóf József**

Megjelenik Szubotkán 1959. november 23-án, hétfőn
19 órakor a Zenekola hangversenytermében.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Bori Imre, Dér Zoltán (szerkesztő),
Dungyerszki Melánia, Galamb János, Kiss Erzsébet, S. Révai Gabriella, Szilágyi
László, Urbán János (felelős szerkesztő)

Az idő futószalagján:	Balla László: Az új tanév küszöbén
Ritmus és gondolat:	Fehér Ferenc: Két vers Zákány Antal: Két vers — szavalta Sz. Cseh Mária
Mondat:	Major Nándor: Elbeszélés
Kilátó:	Marek Hlasko: Eletünk legszebb szava — főlolvasta Ferenczi Ibi
Vándortáska:	Kiss Erzsi: Svédországi útijegyzetek
Székfoglaló:	Hallai Sándor: Vigyázatok az álmainra
Görbe tükör:	Kvazimodo Braun István: Dal a frigidaire-ről Muhí János: Mese a homokról — főlolvasta Vujkov Géza
Beszélő színpalak:	Szilágyi László interjúja Virágh Mihállyal: Mit várhatunk az új színi évadtól?
Hullámzó hangjegyek:	Interjú Milkó Corával és Lajčo Lendvaival: Mit hoz az új zenel idény? Bartók: Kicsit ázottan Debussy: A-moll prelűd Dohnányi: F-moll capriccio — zongorán játszott Bordás Lajos
Elő képek:	I. Ű.: A B. B. mítosz — főlolvasta Kiss Magda
Ecset és paletta:	Acs József: A négydimenziós festészet
Könyvespolc:	Bori Imre: Újabb értékeink

Megjelent Subotícán, 1959. szeptember 21-én, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

A zeneiskola női kara — Bela Tikvicki vezényletével — többször is föllépett
rendezvényeinken

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Bori Imre, Dé r Z o l t á n (szerkesztő),
Dungyerszki Melánia, Galamb János, Lazar Merkovič, S. Révai Gabriella,
Szilágyi László, U r b á n J á n o s (felelős szerkesztő), Virágh Mihály

Ritmus és gondolat:	Mihail Avramescu: Nem késő — fordította Fehér Ferenc — szavalta Szilágyi László Jakov Kopilović: Ősz és boldogság — fordította Soós Endre — szavalta Majoros Katica Dušan Kostić: Elérek még — fordította Dé r Zoltán — szavalta Romhányi Ibi Mateja Matevszki: Harangok — fordította Fehér Ferenc — szavalta Romhányi Ibi Vesna Parun: Leány — fordította Ács Károly — szavalta Tóth Eva Stadler Aurél: Örök nosztalgia Ciril Zlobec: Az utolsó fán — fordította Dé r Zoltán — szavalta Tóth Eva
Mondat:	Szimin Magda: Mire a meggyfa kivirágzik — regényrészlet
Kilátó:	Clarisse Francillon: Kutyahistória — fordította G. Zimmer Anna — fölolvasta Ferenczi Ibi
Székfoglaló:	Kollár Lajos: Madarak éneke — szavalta Majoros Katica
Görbe tükör:	Csépe Imre: A kozmetikus Vuković Géza: Sláger születik — fölolvasta Vujkov Géza
Beszélő színpalak:	Burkus Valéria: Gyermekünk a színpadon
Hullámzó hangjegyek:	Chopin: Valcer, Polonéz — zongorán játszott a Segedinőné Ullreich Irén Achron: Héber melódiák Gnyesszin: A vándor lovag dala — hegedűn Franjo Buljovčić, zongorán S. Révai Gabriella adta elő
Élő képek:	Galamb János: Három filmtári mű

Megjelent Suboticán, 1959. október 19-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

LÁNYI-EMLEKSZÁM

Sulhóf József:	Lányi Ernő, az ember és a zeneszerző
Lányi Sarolta:	Apám — szavalta Sz. Cseh Mária
Lányi Ernő:	Humoreszk Bácskai rapszódia — zongorán előadta Milkó Cora
Detre János:	Lányi Ernő meghalt — fölolvasta Szilágyi László
Lányi Ernő:	O mért oly későn Magdolna vár Daloljak-e hozzád? — énekelte Szalma Rózsi, zongorán kísérte Dungyerszki Melánia
L. M.:	Lányi bácsi — fölolvasta Pataki László
Lányi Ernő:	Halott asszony szerelme Ullői úti fák — énekelte Farkas Sándor, zongorán kísérte Sztipics Erzsébet
Stadler Aurél:	Találkozásaim Lányi Ernővel
Lányi Ernő:	Románc — hegedűn játszott a Zsadányi Teréz, zongorán kísérte Milkó Cora
Vass Kálmán:	A felejthetetlen Lányi Ernő
Lányi Ernő:	Átok Visszavisz a szomorúságod Vágy — énekelte Rébel Jozefina, zongorán kísérte Sztipics Erzsébet
S. Révai Gabriella:	Tanítványa voltam
Lányi Ernő:	Régi nóta — híres nóta Este van már — énekelte a Munkásdalárda vegyeskórusa, vezényelt Kovács Kornél

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Sulhóf József.

Megjelent Suboticán, 1959. november 23-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Életjel

III. ÉVI 2. SZ.

IRODALMI ÉLŐVÍZSÉG
 Felelősök: Kocsis László és Kertész György. Szerkesztők: Balogh Valéria, Dör Zoltán
 (szerkesztő), Duszarykai Rózsáné, Hergelyes László, S. Révai Gabriella, Szilágyi László,
 Urbán János (művelődési), Varga Miklós

1960. II. 22.

Az idő futószalagán:	Lévay Endre: A HÍD huszonöt méjűbe
Ritmus és gondolat:	Lelék István: Két vers Thurzó Lajos: Barock — szavalja Tóth Éva Tavasz elé — szavalja Kiss Júlia
Arcképcsarnok:	Nolozsi Tibor: Tíz éve, hogy meghalt
Mondat:	Németh István: Öregember macskáival
Kilátó:	A. P. Csibov: A bolnányos műdarab — (folytatva Vujkovic Géza)
Székfoglaló:	Pulai János: M. ketten — szavalja Gönci Sára
Görbetükör:	Kvartimoda Braun István: A bizonyíték Gajdos Tibor: Részlet a Két legyet egy csapásra c. szatírából
Beszélő színpalak:	SZERKEPESZTÁS: Igazgató: Koltár Péter Peceli: Szabó János László: Bawele Károly Holcsák: Agró Ferenc Lyubinka: Majoros Katalin Ernő: Kiss Júlia Marica: Horvák Ica Péter: Szabó István Morán: Nagygyérfi János Vajda: Albert János Rendező: Garay Béla Ságó: Miksa Maja
Hullámlzó hangjegyek:	Hermecz Judit: Az úromantikus zene óce Zenei mozaik Chopin műveiből — zongorán előadja Szegedincev Ulreich Irén
Könyvespolc:	Juhász Géza: Négy új könyv — folytatva Romhányi Ibi

Az északkeleti szöveget írta és előmondja: **Dör Zoltán**

A szünetben a notársági Fórum Könyvkiadó Vállalat könyvvásárt rendez.

Megjelenik Szuboticán, 1960. február 22-én, hétfőn
 19 órakor a Zenekola hangversenytermében.

Hullámzó hangjegyek:

Csajkovszkij: Két darab az Évszakok című sorozatból (Február — Karnevál, November — Trojka) — zongorán előadta Lutz Irén
 Schubert: A-moll (Arpeggion) szonáta
 Rimszkij-Korszakov: A döngő — csellón előadta Kovács Imre, zongorán kísérte Branko Cvetković
 Ardi: A csók
 Verdi: Gilda áriája a Rigoletto című operából — énekelte Petz Marika, zongorán kísérte Vadné Dormán Manci

Könyvespolc:

Juhász Géza: Három költő elindul
 Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.
 Megjelent Suboticán, 1959. december 16-án, szerdán 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

III. évf. 1. (15.) szám

1960. I. 13.

**Bevezető helyett:
Ritmus és gondolat:**

Urbán János: A III. évfolyam küszöbén
 Deák Ferenc: Mondjatok, amit akartok, Jelzem majd — szavalta Gönci Sára

Arcképcsarnok:

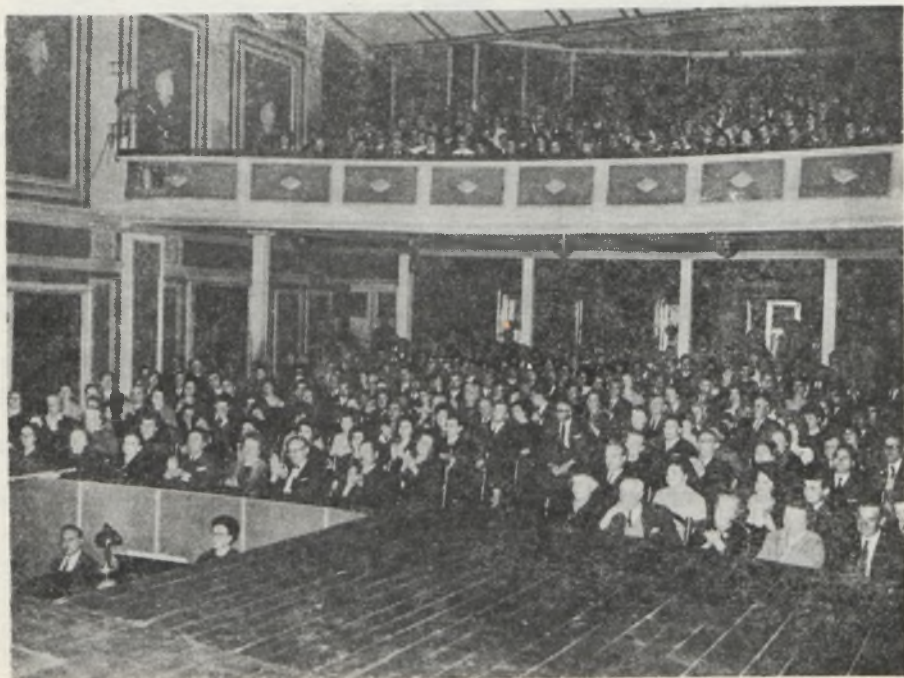
Márton Domokos: A suboticei magyar újságírás hőskora — főlolvasta Fejes György

Kilátó:

Amerikai költők — Stadler Aurél műfordításai
 Sara Teasdale: Ejjeli dal Amalfinál
 Christina Rossetti: Visszhang
 Conrad Aiken: Kenyér és muzsika — szavalta Ferenczi Ibi
 Langston Hughes: En is Amerika fia vagyok
 Bliss Carman: A csavargó éneke
 Raymond S. F. Larsson: Kimúlt egy szépség — szavalta Szilágyi László

Székfoglaló:

Tóth Ferenc: Reggel — szavalta Romhányi Ibi
 Burkus Valéria: Nézeteltérés

Görbe tükör:

Az Eisemann-est közönsége

Juhász Anna

Bácskai Mária

Eibensitz Rózsi

Tóth Eva

Beszélő színpalak:

Garay Béla: Aristomra ítelt színészek
Szilágyi László: Részlet a Ki a bűnös című rádiójátékból

Apa — — — — — Szabó István
Anyja — — — — — Juhász Anna

Rendező: Virágh Mihály

Ecset és paletta:

Szilágyi Gábor: Ecset és paletta

Hullámzó hangjegyek:

Király Ernő: Vajdasági magyar népdalok

Szvit — klarinéton játszotta Lévai Mátyás,
zongorán kísérte Branko Cvetković

Az öreg órásmester

Nénia — zongorán előadta Szárics Piroska

Nyugtalan kérdések

Emlék — énekelte Szalma Rózsi, zongorán kísérte
Dungyerszki Melánia

Hrombolcz Károly: Szonatina és toccata —
zongorán előadta Burza Mária

Vukovics Géza: Hegedűre és zenekarra írt
hangverseny II. tétele — hegedűn játszotta

Péjics Bernadetta, zongorán kísérte Szárics
Piroska

Könyvespolc:

Zákány Antal: Ejféli halász — Deák Ferenc
verseskötetéről — fölvosta Apró Ferenc

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1960. január 13-án, szerdán 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Rendkívüli (16.) szám

LÁNYI-EMLEKSZÁM

1960. II. 9.

Megjelent a zeneiskola hangversenytermében, 1960. február 9-én, kedden 19 órakor
a tanítóképző növendékeinek számára.

III. évf. 2. (17.) szám

1960. II. 22.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Bori Imre, Burkus Valéria, Dér Zoltán
(szerkesztő), Dungyerszki Melánia, Lazar Merkovics, S. Révai Gabriella, Szilágyi
László, Urbán János (felelős szerkesztő), Virágh Mihály

Az idő futószalagján:

Lévay Endre: A HID huszonöt májusa

Ritmus és gondolat:

Laták István: Két vers

Thurzó Lajos: Barack — szavalta Tóth Eva

Tavaszi elé — szavalta Kiss Júlia

Areképesarnok:

Kolozsi Tibor: Tíz éve, hogy meghalt...

Mondat:

Németh István: Öregember macskával

Kilátó:

A. P. Csehov: A botrányos műdarab — fölvosta
Vujkov Géza

Székfoglaló:

Pulai János: Mi ketten — szavalta Gönci Sára

Görbe tükör:

Kvazimodo Braun István: A bizonyíték

Beszélő színpalak:

Gajdos Tibor: Részlet a Két legyet egy csapásra című szatírából

Szereposztás:

Igazgató	— — — — —	Kollár Péter
Lincsek	— — — — —	Remete Károly
Ljubinka	— — — — —	Majoros Katica
Marica	— — — — —	Huszka Ica
Mérnök	— — — — —	Nagyellért János
Péceli	— — — — —	Szabó János
Holicsák	— — — — —	Apró Ferenc
Erna	— — — — —	Kiss Júlia
Péter	— — — — —	Szabó István
Vojo	— — — — —	Albert János

Rendező: Garay Béla
Súgó: Bácskai Mária

Hullámozó hangjegyek:

Hermec Judit: Az újromantikus zene őse
Zenei mozaik Chopin műveiből — zongorán
előadta Segedinčevná Ullreich Irén

Könyvespolc:

Juhász Géza: Négy új könyv — fölolvasta
Romhányi Ibi

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

A szünetben a Novi Sad-i Fórum Könyvkiadó Vállalat könyvvásárt rendezett.
Megjelent Suboticán, 1960. február 22-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Lányi Ernő egykori kórusának utódja nevében a jeles zeneszerző emlékét őrzi

AZ ÉLETTJEL
IRODALMI ÉLŐŰJSÁG

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁGA:

Bori Imre, Burkus Valéria, Dér Zoltán (szerkesztő), Dungserszki Melánia, Lázár Merkótics, S. Révai Gabriella, Szilágyi László, Urbán János (fetalós szerkesztő) és Virágh Mihály szeretettel meghívja a

Szosztolányi-
emlékszáma,

amely 1960. március 28-án, a költő születése 75. évfordulójának előestéjén, 19 órakor jelenik meg a Szabolcai Népszinház nagytermében.

M Ű S Ő R:

ÖZV. KOSZTOLÁNYI DEZSŐNE:

Emlékezés — fölolvassa Sz. Cseh Maria, a verseket R. Fazekas Piri szavalja.

Dr. KOSZTOLÁNYI ÁRPÁD:

Uyen volt a bátyám — fölolvassa Kálné Kosztolányi Vera.

JÓZSEF ATTILA:

Kosztolányi - szavalja Virágh Mihály.

RADNÓTI MIKLÓS:

Enek a hatáiról - szavalja Heck Paula.

BABITS MIHÁLY:

Kosztolányi — fölolvassa Pataki László.

SZERB ANTAL:

A modern magyar líra legszuggesztivebb költője — fölolvassa Kiss Júlia.

MUNK ARTUR:

A beteg Kosztolányi — fölolvassa Nagyllért János.

Lévai Mátyás

Horváth Tivadar

V. Dorman Mancsi

Lévay Anna

III. évf. 3. (18.) szám

1960. III. 28.

KOSZTOLÁNYI-EMLÉKSZÁM

Üzv. Kosztolányi Dezsőné:	Emlékezés — fölolvasta Sz. Cseh Mária, a verseket R. Fazekas Piri szavalta
Dr. Kosztolányi Árpád:	Ilyen volt a bátyám — fölolvasta Rüllné Kosztolányi Vera
József Attila:	Kosztolányi — szavalta Virágh Mihály
Radnóti Miklós:	Enek a halálról — szavalta Heck Paula
Babits Mihály:	Kosztolányi — fölolvasta Pataki László
Szerb Antal:	A modern magyar líra legszuggesztívebb költője — fölolvasta Kiss Júlia
Munk Artúr:	A beteg Kosztolányi — fölolvasta Nagygellért János
Kosztolányi Dezső:	Hajnali részegség — szavalta Pataki László Szeptemberi áhitat — szavalta Szilágyi László Mostan színes tintákról álmodom — szavalta Tóth Eva
Arthur Rimbaud:	Kenyéresök — fordította Kosztolányi Dezső — szavalta Sz. Cseh Mária
Kosztolányi Dezső:	Önmagamról — fölolvasta Szilágyi László Szeretek — novella — fölolvasta Fejes György Milkó Izidor — tanulmány — fölolvasta Kollár Péter Részlet az Edes Anna című regény színpadi változatából

Szereposztás:

Anna	— — — — —	R. Fazekas Piri
Jancsi	— — — — —	Szilágyi László
Tanácsos	— — — — —	Fejes György
Moviszter	— — — — —	Szabó István
Ficsorné	— — — — —	Juhász Anna
Detektív	— — — — —	Czehe Gusztáv

Rendező: Virágh Mihály
Súgó Bácskai Mária

Lányi Ernő:	Üllői úti fák — Kosztolányi Dezső verse — énekelte Farkas Sándor, zongorán kísérte Lutz Irén
Csáth Géza:	Altató — szövegét írta Kosztolányi Dezső — énekelte Rébel Jozefina, zongorán kísérte Lutz Irén

Kosztolányi Dezső:

A tó, a tó — megzenésítette Medres János —
énekelte Verseghi József, zongorán kísérte
Vadné Dorman Manci
Téli alkony — megzenésítette Medres János —
énekelte Petz Marika, zongorán kísérte
Vadné Dorman Manci

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1960. március 28-án, hétfőn, a költő születése 75. évfordulójának előestéjén, 19 órakor a Népszínház nagytermében.

III. évf. 4. (19.) szám

1960. IV. 25.

Vezércikk helyett:

Matija Sedlak: Májusi verőfény — fölolvasta
Kiss János

Az idő futószalagján:

Brindza Károly: Vörös majálisok

Ritmus és gondolat:

József Attila: Oda — szavalta Gönci Sára
Acs Károly: Két vers
Bencz Mihály: Két vers
Dér Zoltán: A révület küszöbén

Mondat:

Csépe Imre: Tavasz a Tiszánál

Székfoglaló:

Tóth Ferenc: Emlék

Görbe tükör:

Mikes György: Történelmi tanulmány —
fölolvasta Vujkov Géza
Tudja-e ön? — fölolvasta Sz. Cseh Mária

Több mint ezer könyv került az olvasók kezébe könyvvásárainkon

Beszélő színpalak:

Lévay Endre: Jubiláris fesztivál
 V. Lippai Etelka: A malacok — vidám jelenet

Szereposztás:

Férj — — — — — Vujkov Géza
 Feleség — — — — — Martincz Karola
 Imre — — — — — Kiss János

Rendező: Vujkov Géza

Sógó: Balázs Gizella

Hullámzó hangjegyek:

Verdi: Aria a Rigoletto című operából
 Flotow: A Rózsa-ária a Márta című operából —
 énekelte Szalma Rózi, zongorán kísérte
 Dungyerszki Melánia
 Bjelinszki: Toccata — zongorán előadta Komáromi
 Ilona
 Petar Stojanović: Pionírvasút — hegedűn játszott
 Varga Lilla, zongorán kísérte Komáromi Ilona
 Schubert: Induló
 Gramm Károly: Föl, szocialisták! — előadta a
 Munkásdalárda, vezényelt Kovács Kornél

Könyvespolc:

Juhász Géza: Három új könyv — fölolvasta
 Majoros Katka

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1960. április 25-én, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola
 hangversenytermében.

III. évf. 5. (20.) szám

1960. V. 16.

Az idő futószalagján:

Gyollai Mihály: Május a miénk

Ritmus és gondolat:

Faddy Ferenc: Tavasz, falun — szavalta Majoros
 Katka
 Foky István: Hallgasd meg pár szavam —
 szavalta Sz. Cseh Mária
 Francz Mihály: Ahogy színes fűvek nőnek ki a
 tenyeredből

Mondat:

Urbán János: Fa és víz

Kilátó:

Leonard Franck: Berliini szerelmi történet
 1946-ban — fölolvasta Kollár Péter

Székfoglaló:

Kakas József: Vágy

Görbe tükör:

D. Juhász Zsuzsa: A legjobb agytágító —
 fölolvasta Gönci Sára

Beszélő színpalak:

Dévícs Imre: Megmozdult a színház

Hullámzó hangjegyek:

Bartók Béla: Bagatell
 Allegro barbaro — zongorán előadta Terényi
 Mária
 Reinecke: E-moll trió — 1. tétel — hegedűn
 előadta Péjics Bernadetta, csellón Iván
 Pinkava, zongorán Dungyerszki Melánia
 Henrik Hiksich: Abránd — tárogatón játszott
 Lévai Mátyás, zongorán kísérte Branko
 Cvetković

Ecset és paletta:

Vinkler Imre: Konjović emberei — fölolvasta
 Albert János

Könyvespolc:

Bori Imre: Két novelláskötet — fölolvasta
 Barácius Zoltán

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1960. május 16-án, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola
 hangversenytermében.

Mirjana Peić és Ivanka Stojković, a népszerű DD duó mikrofon előtt

III. évf. 6—7. (21.) szám

1960. VII. 5.

KABARÉSZÁM

Lévay Endre:

Kabaré

Gábor Andor:

Az orvostudományról — vers — szavalta
Szilágyi László

Emőd Tamás:

Rege-tó — vers — szavalta Majoros Katica

Heltai Jenő:

Ballada a patkányról — vers — szavalta Kunyi
Mihály

Karinthy Frigyes:

A humorista — fölolvasta Gönci Sára

Nagy Endre:

Nehéz betörőnek lenni — jelenet

Szereposztás:

Betörő — — — — — Boros Béla

Háziúr — — — — — Remete Károly

Gábor Andor:

Tejengedély — jelenet

Szereposztás:

Tisztiorvos — — — — — Vujkov Géza

Fél — — — — — Kunyi Mihály

Cseléd — — — — — Majoros Katica

Vadnai László:

Hacsek és Sajó — jelenet

Szereposztás:

Hacsek — — — — — Vujkov Géza

Sajó — — — — — Takács György

Sofőr	— — — — —	Tóth Eva
Utas	— — — — —	Boros Béla
Rendőr	— — — — —	Szabó János
Egy férfi	— — — — —	Szöllősi Vágó László
Egy nő	— — — — —	Majoros Katica
Egy bácsi	— — — — —	Remete Károly
Egy rikkancs	— — — — —	Nagy István
Fiatalember	— — — — —	Takács György

Nádor Mihály—Gábor Andor:

Napló — énekelte Tóth Piri

Erbé Viktor—Balassa Emil:

Legenda az ördögről — énekelte Boros Béla

Nádor Mihály—Szép Ernő:

A luftballon — énekelte Göncöl Júlia

Csanak Béla—Kellér Dezső:

Egy kis hiba — énekelte Tóth Piri

Szirmai Albert—Heltai Jenő:

A nagymama — énekelte Göncöl Júlia és Boros Béla

Molnár Mihály—Lovassy Károly:

Négy fekete ló — énekelte Kunyl Mihály

A jeleneteket Kunyl Mihály és Vujkov Géza rendezte. — Súlyg: Bácskai Mária
Az énekszámokat zongorán kísérte: Lutz Irén.

Konferált: Kvazimodo Braun István.

Megjelent Subotícán, 1960. július 5-én, kedden 20 órakor a Nép kör színháztermében.

III. évf. 8—9. (22.) szám

1960. IX. 19.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Braun István, Burkus Valéria, Dér Zoltán (szerkesztő), Dungserszki Melánia, Lévy Endre, S. Révai Gabriella, Szekeres László, Urbán János (felelős szerkesztő)

Vezércikk helyett:

Urbán János: Közelebb a közönséghez

Az idő futószalagján:

Balla László: Egyetem és főiskola Subotícán

Ritmus és gondolat:

Csépe Imre: Két őszi vers

Arcképcsarnok:

Lévy Endre: Emlékezés Fenyves Ferencre

Vándortáska:

Fenyves Ferenc: Svájci notesz — fölolvasta Szilágyi László

Kilátó:

Modern francia költők — fordította Stadler Aurél

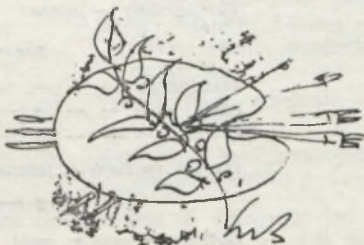
Jacques Prevert: Néked, szerelmem — szavalta Juhász Anna

Paul Eluard: A szerkezet játéka — szavalta Tóth Éva

Robert Desnos: Az utolsó vers — szavalta Barácius Zoltán

Görbe tükör:

Kopeckzy László: Ó, Ó!

AZ IDŐ FUTÓSZALAGÁN:

KOLOZSI TIBOR: A betű dicsérete

RITMUS ÉS GONDOLAT:

MIROSLAV ANTICS: Utólagos sorok — fordította Fehér Ferenc — szavalja R. Fazekas Piri

ARKÉPCSARNOK:

BORSODI LAJOS: Baedeker — fölolvassa Barátság Zoltán

GERGELY BORISKA:

Dóri bácsi — fölolvassa Süveges Ete

MÁRTON DOMOKOS:

A körív szerelmese — fölolvassa Vujkov Géza

VÁNDORTÁSKA:

MILKÓ IZIDOR: Két költő Két házasság — fölolvassa Pataki László

KvaZimodo Braun István

GÖRBETÖKÖR:

KVAZIMODO B. ISTVÁN: Barátom, a kézenjáró

SZÉKFÖGLALÓ:

BÚS ÁGNES: Őszi líra — szavalja Rombányi Ibi

BESZÉLŐ SZINFALAK:

ÖRSI FERENC: Részlet a „Fekete ventilátor” című drámából

Szereposztás:

Az apa	Czehe Gusztáv
Az anya	Sz. Cseh Mária
A lány	Tóth Éva
Az orvos	Kollár Péter
Az ügyész	Szllágyi László
A menyő	Kiss Júlia
Az örmester	Reméte Károly
A szobalány	Karna Margit

Rendező: Virágh Mihály

Szög: Mitcs Maja

Milkó Izidor

Beszélő színpalak:

Dévícs Imre: A Subotical Népszínház az új évadban
Aleksandar Obrenović: Változatok — részlet a Rondóból

Szereposztás:

Öregember — — — — — Fejes György
Öregasszony — — — — — Sűveges Eta
Rendező: Petar Govedarović

Hullámozó hangjegyek:

S. Révai Gabriella: A romantika nagymestere — megemlékezés Schumann születésének 150. évfordulójáról

Schumann: Idegenben

A lótuuszvirág — énekelte Koncz Márta, zongorán kísérte S. Révai Gabriella

Két darab a Phantasiestücke című sorozatból:

A nóta vége, Szeszélyek — zongorán előadta Terényi Mária

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Subotícán, 1960. szeptember 19-én, hétfőn 19,30 órakor a zenekola hangversenytermében.

III. évf. 10. (23.) szám

1960. X. 17.

Az idő futószalagján:

Kolozsi Tibor: A betű dicsérete

Ritmus és gondolat:

Miroslav Antić: Utólagos sorok — fölolvasta Barácius Zoltán

Gergely Boriska: Dóri bácsi — fölolvasta Sűveges Eta

Márton Domokos: A könyv szerelmese — fölolvasta Vujkov Géza

Vándortáska:

Milkó Izidor: Két költő

Két házasság — fölolvasta Pataki László

Görbe tűkőr:

Kvazimodo Braun István: Barátom, a kézenjáró

Székfoglaló:

Bús Agnes: Őszi líra — szavalta Romhányi Ibi

Beszélő színpalak:

Orsi Ferenc: Részlet a Fekete ventillátor című drámából

Szereposztás:

Az apa — — — — — Czehe Gusztáv

Az anya — — — — — Sz. Cseh Márta

A lány — — — — — Tóth Eva

Az orvos — — — — — Kollár Péter

Az ügyész — — — — — Szilágyi László

A merénylő — — — — — Kiss Júlia

Az örmester — — — — — Remete Károly

A szobalány — — — — — Karna Margit

Rendező: Virágh Mihály

Súgó: Bácskai Mária

Hullámozó hangjegyek:

Chopin: Valcer — zongorán előadta Milkó Veronika
Sammartinl: Szonáta

Matz: Szonatina — csellón előadta Milkó Marika,
zongorán kísérte Milkó Cora

Tájékoztató:

Urbán János: A közönség válaszol

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

A szünetben a Novi Sad-i Fórum Könyvkiadó Vállalat könyvvásárt rendezett legújabb kladványaiból. A vásárlók 25 százalékos kedvezményt kaptak.

Megjelent Subotícán, 1960. október 17-én, hétfőn 19,30 órakor a zenekola hangversenytermében.

Az idő futószalagján:	Dr. Matkovics József: Öt fáklyaláng
Arcképcsarnok:	Stadler Aurél: Az író, aki orvos is
Ritmus és gondolat:	Fehér Ferenc: Ars poetica, Beszélgetés, A mindentudók, Csillámok, Dél, A tenger
Kilátó:	Lévay Endre: Ismertek és ismeretlenek Saint-John Perse: Száműzetés — részlet — főlvasta Fejes György
Mondat:	Munk Artúr: Részlet a Bácskai lakodalom című meg nem jelent regényéből — főlvasta Szilágyi László
Vándortáska:	Gál László: Láthatatlan Kína
Görbetűkőr:	Vukovics Géza: Hasznosat a kellemes: — főlvasta Vujkov Géza
Beszélő színpalak:	Munk Artúr: A tücsök — tréfa Szereposztás: A férj — — — — — Szabó István A feleség — — — — — Juhász Anna
Hullámzó hangjegyek:	Chopin: Valcer Mazurka — zongorán előadta Segedinčevné Ullreich Irén Clementi: Szonáta — két zongorán előadta Milkó Cora és Bordás Lajos

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.
Megjelent Suboticán, 1960. november 14-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Szabó István és Juhász Anna Munk Artúr: A tücsök c. tréjájában

ABRAHÁM PÁL-EMLÉKSZÁM

Debreczeni József:	Operett és örület — fölolvasta Pataki László
Sulhóf József:	Régi operett, új ritmus
Márton Domokos:	Már csak néhány orgonabokor emlékeztet rá — fölolvasta Szilágyi László

A legszebb Abrahám-dalokat énekelte és a Hawai rózsája című operettből három jelenetet előadott:

Heck Paula, Petz Marika, Tóth Eva, Verseghi József és Kunyi Mihály
Zongorán kísért: Vadné Dorman Mancsi
Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, a Népszínház nagytermében, 1960. december 12-én, hétfőn
19,30 órakor.

Az idő futószalagján:	Dévícs Imre: A tömegkultúra elemei
Ritmus és gondolat:	Franz Mihály: Törékeny arcod éjjel a tó vizében
Arcképcsarnok:	Herceg János: Papp Dániel és Vajdaság
Mondat:	Papp Dániel: Váryné — fölolvasta Nagygellért János
Kilátó:	Modern angol költők — fordította Stadler Aurél
	Roy Campbell: A zebrák — szavalta Romhányi Ibi
	Hilda Doolittle: Léthé — szavalta Juhász Anna
	Thomas Edward: A bagoly — szavalta Karna Margit
	Lawrence David Herbert: A zongora — szavalta Sűveges Eta
	Christina Rosetti: Színek — szavalta Majoros Katica
	Stephen Spender: Ultima ratio regum — szavalta R. Fazekas Piri
Görbe tükör:	Bogdánfi Sándor: Író a világűrben
	Szerda Sándor: Szerelmes levelek — fölolvasta Vujkov Géza
Beszélő színfiaiak:	Jovan Cirilov—Miroslav Belović: Két jelenet
	A csend háza című drámából
	Fordította: Bodrics István
	Rendező: Szilágyi László

Szereposztás:

Obren	— — — — —	Verseghi József
Tanár	— — — — —	Fejes György
Miša	— — — — —	Czehe Gusztáv
Anton	— — — — —	Szabó István
KálmI	— — — — —	Barácius Zoltán
Márta	— — — — —	Kliss Júlia

Súgó: Bácskai Mária

Hullámzó har-gy:egyek:

Verdi: Aria a Traviata című operából
 Csajkovszkij: Aria az Anyegin című operából —
 énekelte Szalma Rózsi, zongorán kísérte
 Szárics Piroska
 Brahms: A-dúr valcer
 Poliakin: Koncertpolka — hegedűn játszotta
 Mészáros László, zongorán kísérte Molnárné
 Lutz Irén

Tájékoztató:

Kultúrmauzsolák — fölolvasta Kollár Péter

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1961. január 9-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola
 hangversenytermében.

Rendkívüli (27.) szám**1961. I. 16.****OPERETTTEST**

Részletek a Hawai rózsája, Viktória, Bál a Savoyban, Júlia, Mai lányok, Az utolsó
 Verebély-lány, Hotel Kikelet és Lila akác című operettekéből.

Több mint harminc népszerű Abraham-szerzemény!

Közreműködött:

Heck Paula, Fejes György, Petz Marika, Kunyi Mihály, Pataki László, Szilágyi
 László, Tóth Eva, Verseghe József

A zeneszámokat összeállította, betanította és zongorán kísérte: Vadné Dorman
 Mancsi. Rendező: Kunyi Mihály. Konferált: Dévavári Zoltán. Sűgő: Eibensűtz Rózsi.

Megjelent Suboticán, 1961. január 16-án, hétfőn 19 órakor a Népkör színháztermében.

IV. évf. 2. (28.) szám**1961. II. 13.**

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Braun István, Burkus Valéria, Dér
 Zoltán (szerkesztő), Dévics Imre, Dúngyerszki Melánia, Lévy Endre,
 S. Révai Gabriella, Szekeres László, Szilágyi László, Urbán János
 (felelős szerkesztő)

Ritmus és gondolat:

Acs Károly: Versek

Arcképcsarnok:

Majtényi Mihály: A legkülönb vajdasági publicista
 — fölolvasta Szilágyi László

Mondat:

Havas Károly: Egy ló — fölolvasta Fejes György
 Ilka néni — részlet az Öreg ház a csirkepiacon
 című befejezetlen regényből — fölolvasta
 Kollár Péter

Kilátó:

Kurt Tucholsky: Mennyei szükségmegoldás —
 fölolvasta Nagygellért János

Görbe tükör:

Kvazimodo Braun István: Két utas úton, vasúton
 — előadta Majoros Katica

V. Lippal Etelka: Mese, mese, meskete —
 fölolvasta Vujkov Géza

Beköszöntő:

Magyari Ferenc: Elveszett percek, Keserű
 bölcsesség — versek

Beszélő színpalak:

Otto L. Fischer: Részlet a Kimenő című
 színjátékból

Szereposztás:

Benny — — — — — Szilágyi László
 Apa — — — — — Czehe Gusztáv
 Ida — — — — — Heck Paula
 Lars — — — — — Barácius Zoltán

Rendező: Pataki László
 Sűgő: Eibensűtz Rózsi

Ecset és paletta:

Dévícs Imre: Arta — a grafika barátainak nemzetközi szövetsége

Grafikai lapok kiállítása

Hullámzó hangjegyek:

Hermec Judit: Megemlékezés Liszt Ferencről

Liszt Ferenc: A Loreley — Heine verse

Ha álom mély — V. Hugo verse — énekelte

Csiffáry Mária, zongorán kísérte Molnárné

Lutz Irén

III. magyar rapszódia

A forrásnál — zongorán előadta Molnárné

Lutz Irén

Megyeri Lajos: Scherzo — Adagio — Szvit négy

tételben — zongorán előadta Szárics Piroska

Kultúrmazsolák — fölolvasta Gönci Sára

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Burkus Valéria.

Megjelent Suboticán, 1961. február 13-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

IV. évf. 3. (29.) szám

1961. III. 20.

SZENTELEKI-EMLÉKSZÁM

Herceg János:

Bevezető

Senteleky Kornél:

Akácok az őszben — szavalta Juhász Anna

Kis Lajos:

Négy vajdasági magyar népdal: Bogojai fehér

cédulaház, Fönn a levegőben száll a madár,

Kiskertemben kinyílt a jácint, Van már kis

szék — énekelte Heck Paula, zongorán kísért

V. Dorman Mancsi

Irodalmunk szervezője

Majtényi Mihály:

Nagyellért János és Kiss Júlia

Jelenet az „Edes Anná”-ból

S. Révai Gabriella:	Ezüst tulipán — Szenteleky Kornél verse A szén — Schwalb Miklós verse — énekelte Rébel Jozefina, zongorán kísért a szerző
Veljko Petrović:	Visszatérés — fordította Szenteleky Kornél — szavalta Karna Margit
Krombholcz Károly:	Szvitminiatűr — zongorán előadta Milkó Cora
Szirmai Károly:	Szenteleky Kornél egy napja Szivácon — főlolvasta Garay Béla
Megyeri Lajos:	Capriccio klarinétra és zongorára — előadta Lévai Mátyás és Segedinčevné Ullreich Irén
Szenteleky Kornél:	Ady-dal egy pesti kabarében — főlolvasta Szilágyi László
Varga Péter:	Szeretném, ha szeretnének — Ady Endre verse — előadta a tanítóképző leánykara — szóló Vukovics Kálmán — zongorán kísért Molnárné Lutz Irén
Börcsök Erzsébet:	Szenteleky Kornél sírjánál
Szenteleky Kornél:	Bácskai éjjel — szavalta Kollár Péter
Király Ernő:	Három csókai magyar népdal — zongorán előadta Bordás Lajos
Szenteleky Kornél:	Nemcsak kenyérrel — főlolvasta Pataki László
Megyeri Lajos:	Szonatina Etüd — zongorán előadta Milkó Cora
Laták István:	Szenteleky és a munkásírók
Tin Ujević:	Sugaras jegenyék — szavalta Sz. Cseh Mária
Kis Lajos:	Három vajdasági magyar népdal: Sarkon van a Juhász Pali kocsmája, Kurta farkú fecske, Széles a Duna — énekelte Heck Paula, zongorán kísért Vadné Dorman Manca
Szenteleky Kornél:	Az Eiffel csúcsán — főlolvasta Fejes György
Király Ernő:	Szvit klarinétra — előadta Lévai Mátyás, zongorán kísérte Segedinčevné Ullreich Irén
Szenteleky Kornél:	A fény fölgyúl és ellobog — színműrészlet

Szereposztás:

János	— — — — —	Czehe Gusztáv
A nő	— — — — —	Tóth Eva
A hölgy	— — — — —	R. Fazekas Piri
A kis barát	— — — — —	Barácius Zoltán

Rendező: Szilágyi László

Súgó: Eibensütz Rózsá

Konferált: Lévay Endre

Műsorbemondó: Majoros Katica

Megjelent Suboticán, 1961. március 20-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Életjel

IRODALMI ÉLŐŰJSÁG

Megjelenik havonta. Szerkeszti a szerkesztő bizottság:
Braun István, Burkus Valéria, DÉR ZOLTÁN (szerkesztő),
Dévics Imre, Dugyorszki Melánia, Lévay Endre, S. Révai
Gabriella, Szekeres László, Szilágyi László, URBÁN JÁNOS
(felelős szerkesztő)

SZENTELEKY-EMLÉKSZÁM

IV. ÉVF. 3. SZÁM — 1961. MÁRCIUS 20.

Ritmus és gondolat:

Lazar Merkovió: Májusi ünnep
Burkus Valéria: Elkésett levél — szavalta
Szilágyi László
Modern olasz költők versei — Stadler Aurél
fordítása

Kilátó:

Vincenzo Cardarelli: Liguriai est — szavalta
Huszka Ica
Umberto Saba: Egy asszony — szavalta
Barácius Zoltán
Ada Negri: Márciusi nász — szavalta Romhányi
Ibi
Dino Campana: Egy genovai asszonyhoz —
szavalta Kollár Péter
Santa Lucia — nápolyi csónakosdal — szavalta
R. Fazekas Piri

Görbe tükör:

Fülöp György: Április — fölolvasta Vujkov Géza
Elkéstem az iskolából — monológ — előadta
Majoros Katica

Székfoglaló:

Rém Teréz: Kikelet

Ecset és paletta:

Dévics Imre: Bajié-vázlatok
Miloš Bajić vázolatainak kiállítása

Beszélő színpalak:

Lévay Endre: Egy éve, hogy meghalt
Cigányversek és részlet Csehov: Cseresznyés kert
című színjátékából — előadta Ferenczi Ibi
(hangszalagról)
Képes megemlékezés Ferenczi Ibiről
Részlet Rácz György: Csókot kérek című vidám
játékából

Szereposztás:

Dr. Radákovics Gizella — — Sz. Cseh Mária
Piri, a leánya — — — Majoros Katica
Bokor Miklós, színész — — Godányi Zoltán

Rendező: Garay Béla

Súgó: Bácskai Mária

Hullámzó hangjegyek:

Ludmila Fraité: Apri-li-li — előadta a tanítóképző
leánykara, kísérte a melodikazenekar,
vezényelt Varga Péter, zongorán kísért
Pinkava Mária

Megyeri Lajos: Capriccio klarinétra és zongorára

Király Ernő: Szvit klarinétra — előadta Lévai
Mátyás és Segedinčevné Ullreich Irén

Dalmát és magyar népdalok — előadta a Dózsa
György Elemi Iskola harmonikazenekara,
vezényelt Megyeri Mária

Tájékoztató:

Kultúrmaszólak — fölolvasta Gönci Sára

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán.
Megjelent Suboticán, 1961. április 17-én, hétfőn 19 órakor a zenekola
hangversenytermében.

Ritmus és gondolat:

Zákány Antal: Villamosban — szavalta R. Fazekas
Piri

Arcképcsarnok:

Lévay Endre: Három suboticei író az
írószövetségben — fölolvasta Lévay Anna
Márton Domokos: Hubert bácsi — fölolvasta
Czehe Gusztáv

Mondat:

Nem akar a kutyák miatt — bunyevác népmese
Bálint Vujkov gyűjtéséből — fölolvasta
Szilágyi László

Életjel

V. évf. 3. sz.

IRODALMI ÉLŐSZÁG

Alapítványi igazgató: Szabó László; szerkesztő: Szabó László, Lévay Endre, S. Révai Gabriella, Csikós László, Urbán József (titkár); felelős: Urbán József

1962. máj. 19.

Arcképcsarnok:

Lévay Endre: GAAL FERENC ÉLETMOZÉ —
főolvasza Lévay Anna

Urbán József: CSEH KÁROLY, A FORRADALMAR ÉS
AZ ÍRO

László István: CSEH KÁROLY SZUBOTKÁN

Dár Zoltán: SVALB MIKLÓS IRODALMI HAGYATEKA

László István: CSEH KÁROLY EMLÉKZETÉ —
szaválja Szabó Ferenc

Ritmus és gondolat:

Szabó Miklós: ISMÉT ÖNGYELKÖS LEIT EGY MAGZAT
szaválja Juhász Anna

FELESLEGES ÖZLET: EN — szaválja Nagy István
HAT NEM MEGY! — szaválja Dognár Ilonka

Mondat:

Cseh Károly: NE ALUDJ MOST, PÉTYIKÉ —
szaválja Kohanec László

Szabó Miklós: FIÚ A KÖNYHÁBÓL. — regényrészlet —
szaválja Baráncs Zoltán

Útitarisznya:

Urbán József: ÚTRAVALÓ

Az idő futószalagján:

Cseh Károly: NYILT LEVEL 1941 MARCHUSABAN —
szaválja Albert János

Görbetükör:

Szabó Miklós: MARCONI A KULISSZAK MÓGOTT, VAGY
MÉRT NEM TÁLALMANY! — főolvasza Vujtkó Géza

Szabó Miklós: műveiből

ÖRÖKSÉG

ÖRÖKSÉG SZERB DALLAMOKBÓL

CIGANYTÁNC — zongorán előadja Terényi Mária

SZVIT CSEH-MORVA NEPDALOKRA

előadja Peics Bernadetta (hegedű), Pinkava Iván (gór-

donka), Lakatos László (nagybőgő), Peics József (zong-

ora) és Megyeri Lajos (hármósiium)

SZERENÁD — hegedűn előadja Berke Tibor, zongor-

án kíséri S. Révai Gabriella

ROMÁNC A „KRALJEVICS MÁRKÓ”-c. zenedramából

SZOMORUAN SZOL A FALLI HARANGJA

DRAGA GYÖNGYÖM — éneklő Csiffáry Mária, zongor-

án kíséri S. Révai Gabriella

MEDDIG JÁROK

SIKOGAT AZ OSZI SZEL

DALOLNEK EN... — éneklő Csiffáry Minka, zongorán

kíséri S. Révai Gabriella

Tájékoztató:

Kiállítás: **Cseh Károly, Cseh Károly** és **Szabó Miklós**
műveiből, kézírataiból és kepeiből

Közelít: LÉVAY ENDRE

Műsoralkotó: TÓTH JANKA

**Megjelenik Szubotkán, 1962. március 19-én, hétfőn
19,30 órakor a Zenekola hangversenytermében.**

Művelődési és Sportbizottság

Kilátó:	Antifasiszta német költők — fordította Stadler Aurél Hermann Hesse: Ködben — szavalta Juhász Anna Bertold Brecht: Mit kapott a katonafeleség? — szavalta Karna Margit Lion Feuchtwanger: A halottak éneke — szavalta Albert János Richard Dehmel: A munkás — szavalta Barácius Zoltán
Vándortáska:	Gordos Tibor: A halhatatlan szerelem háza és Júlia sírja — fölolvasta Kollár Péter
Görbe tükör:	D. Juhász Zsuzsa: Variáció egy régi témára — fölolvasta Vujkov Géza Selejtezés — monológ — előadta Tóth Janka
Székfoglaló:	Harnyas Sándor: Késő tavasz
Ecset és paletta:	Dévícs Imre beszélgetése Szilágyi Gáborral Szilágyi Gábor téli vázlatainak kiállítása
Beszélő színpalak:	Részlet Matija Poljaković: Menyhért a mennyországban című szatirájából — fordította és rendezte Koncz István

Szereposztás:

Menyhért — — — — — Koncz István
Mátyás — — — — — Molnár Mihály

Részlet Marcel Aymé: Nem az én fejem című szatirikus vígjátékából

Szereposztás:

Valorin — — — — — Szilágyi László
Juliette — — — — — Karna Margit
Maillard — — — — — Fejes György
Bertolier — — — — — Szabó István
Roberte — — — — — Tóth Eva

Rendező: Pataki László,
Súgó: Eibensüzt Rózsi

Hullámozó hangjegyek:

Mozart: D-dúr menüett — hegedűn játszotta
Pekár Tibor, zongorán kísérte Komáromi Ilona

Vladigerov: Humoreszk — zongorán előadta
Czinczek Aranka

Nosedá Károly: Szívem

Hubay Jenő: Minek turbékoltok — énekelte
Csiffáry Mária, zongorán kísérte Molnárné Lutz Irén

Milan Asić: Gyermekekéséből — zongorára és
fúvos zenekarra — előadta az ifjúsági
kamarazenekar, vezényelt Kovács Imre

Tájékoztató:

Kultúrmaozsolák — összeállította Marjai Magda —
fölolvasta Gönci Sára

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Szekeres László.
Megjelent Suboticán, 1961. május 23-án, kedden 19,30 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

S Z E R E L E M

dalban — zenében — táncban — versben — prózában

Közreműködött: Albert János, Barácius Zoltán, Fazekas Piri, Fejes György, Heck Paula, Huszka Ica, az Iparosdalárda, Petz Marika, Kunyi Mihály, Kovács Gyula, Majoros Katica, M. Lutz Irén, Nagygellért János, Németh Mária, Ördög Irma, Pataki László, a Peić—Stojanović kettős, Romhányi Ibi, Sánta Pusztai Lajos, Sz. Cseh Mária, Szalma Rózsi, Szárics Piroska, Szilágyi László, Tóth Éva, Varga Péter, Verseghi József, V. Franzer Anasztázia és Vujkov Géza

Műsoron: Operettdallamok, slágerek, sanzonok, magyar nóták, vidám monológok, versek, táncok, szindarabrészesetek, ének- és zongoraszármok.

Az énekszámokat kiválasztotta, betanította és zongorán kísérte V. Dorman Mancsi
A táncokat betanította és rendező: Kunyi Mihály

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1961. június 5-én, hétfőn 19.30 órakor a színház nagytermében.

Rendkívüli (33.) szám

1961. VI. 12.

S Z E R E L E M

dalban — zenében — táncban — versben — prózában

Megjelent Suboticán, 1961. VI. 12-én, hétfőn 19.30 órakor a színház kistermében.

Rendkívüli (34.) szám

1961. VI. 19.

ÁBRAHÁM-EMLEKSZÁM

Megjelent Kanizsán, 1961. június 19-én, hétfőn 20 órakor az Amatőrszínház nagytermében.

Akik a szerelemről daloltak... (Kunyi Mihály, Huszka Ica, Petz Marika, Verseghi József, Heck Paula és V. Franzer Anasztázia)

Az idő futószalagján:	Urbán János: Mindenki békéje
Kilátó:	Lévay Endre: Ezeregyéjszaka
Ritmus és gondolat:	Bencz Mihály: Az emberiség üzenete — szavalta Majoros Katica
	U Saung (Burma): Bojtorján bimbó — szavalta Barácius Zoltán
	C. M. Van Den Heeven (Dél-Afrika): A Zimbabwe-romok — szavalta Albert János
	Andonosi (EAK, Szíria): Új nyár kezdetén — szavalta Tóth Janka
	Abas Mahmud Al Akkap (Egyiptom): A tengerparton — szavalta Fazekas Piri
	Janques Roumain (Haiti): Guinea — szavalta Nagy István
	Rabindranat Thákur Tagore (India): Ő jön — szavalta Romhányi Ibi
	José Marti (Kuba): Bánatos vasárnap — szavalta Huszka Ica
	Nicolas Guillén (Kuba): Ballada két nagyapámról — szavalta Tóth Eva
	Dzsebran Halin Dzsebran (Libanon): Dal — szavalta Dognár Ilona
Görbe tükör:	Krisan Csandar (India): Szelvények — fölolvasta Vujkov Géza
Hullámzó hangjegyek:	Rimskij-Korszakov: Seherezáde — zenekari szvit — hanglemezről Egzotikus dallamok hangszalagról
Regélő tárgyak:	Egzotikus művészeti miniatűrök a subotical Városi Múzeum gyűjteményéből
	Konferált: Lévay Endre
	Megjelent Subotícán, 1961. szeptember 18-án, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

PALICSI RAPSZÓDIA

Az idő futószalagján:	Lovászi Géza: Az ötszáz éves Palics
Tájékoztató:	Stadler Aurél: Palics költészete
Ritmus és gondolat:	Czakó Tibor: Néhány szavam vigasztalásul Csépe Imre: Téli Palics — szavalta Romhányi Ibi
	Dér Zoltán: Az ősz varázsa
	Dóró Sándor: Palicsi éj — szavalta Szabó Ferenc
	Fehér Ferenc: Vers a tóhoz — szavalta Barácius Zoltán
	Foky István: Tóparti vers — szavalta Juhász Anna
	Kosztolányi Dezső: Mi van még itt? — szavalta Tóth Eva
	Laták István: Palics sós partján — szavalta Dognár Ilona
	Stadler Aurél: Palicsfürdői rapszódia — szavalta Huszka Ica
	Zákány Antal: Ülünk a tavon — szavalta Fazekas Piri
Arcképcsarnok:	Létmányi István: Egy elátkozott bácskai festő Dévavári Zoltán: Farkas Béla végrendelete

- Mondat:** Sulhóf József: Őszi köd hull a tóra — regényrészlet
- Vándortáska:** Mui János: Nagy szerelmem, a tó — fölolvasta Vujkov Géza
- Hullámzó hangjegyek:** Részletek Medres János Palicsi nyár című operettjéből — zongorán előadta K. Csinesák Adél és S. Révai Gabriella
 Palicsi tó, En és a tó, Egy férfihang — énekelte Urmös Erzsébet
 Palicsi szerenád — énekelte Sánta Pusztá Lajos
 Bermel Miklós: Egy palicsi éj — dal V. Lippai Etelka Legénybúcsú című zenés vígjátékából — énekelte Takács György, zongorán kísérte S. Révai Gabriella
 Kovács József: Palicsi fák alatt — énekelte Sánta Pusztá Lajos, zongorán kísérte S. Révai Gabriella
- Ecset és paletta:** Farkas Béla reprodukció kiállítása halálának huszadik évfordulója alkalmából — Városi Kiállítási Csarnok
 Vass Kálmán: Az ezerarcú Palics — a zeneiskola előcsarnokában

Konferált: Stadler Aurél

Megjelent Suboticán, 1961. október 16-án, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Fiatalok ajkán hangzottak föl Njegoš strófái

Az idő futószalagján:	Braun István: Híd a Drinától a Tűzföldig
Arcképcsarnok:	Lévay Endre: Magányos mester
Mondat:	Ivo Andrić: Részletek az „Ex ponto”-ból — fordította Acs Károly és Dér Zoltán — fölolvasta Szilágyi László
Tájékoztató:	Stadler Aurél: Az őszi költészete — fölolvasta Kohanecz László
Ritmus és gondolat:	Ivo Andrić: Amiről álmodom és ami történik velem — Szenteleky Kornél fordítása — szavalta Majoros Katica Ady Endre: Párizsban járt az őszi — szavalta Tóth Eva Tóth Arpád: Őszi kérdés — szavalta Huszka Ica Kosztolányi Dezső: Őszi koncert — szavalta Barácius Zoltán József Attila: Ősz — szavalta Sz. Cseh Mária Radnóti Miklós: Nyugtalan őszi — szavalta Romhányi Ibi
Útitarisznya:	Havas Károly: Képek és söröspoharak — fölolvasta Fejes György
Görbe tükör:	Kvazimodo Braun István: Hülye fráter Kopeckzy László: Modern kritika a modern zenéről
Ecset és paletta:	Hangya András: Az arcképfestés mestere Dévavári Zoltán: Festőink doyenje Oláh Sándor retrospektív kiállítása születésének 75. évfordulója alkalmából — Városi Kiállítási Csarnok Egető Gabriella: A modern zene klasszikusa — megemlékezés Bartók Béláról születésének 80. évfordulója alkalmából Bartók Béla: Este a székelyeknél — klarinéton előadta Đuro Molnar, zongorán kísérte S. Révai Gabriella Bartók Béla: Négy magyar népdal
Hullámszó hangjegyek:	Csajkovszkij: Őszi dal Schumann: A vadász lesen — zongorán előadta Molnárné Lutz Irén Brahms: Szerelmi hűség, A vadász — énekelte Rébel Jozefina, zongorán kísérte S. Révai Gabriella

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dér Zoltán
 Megjelent Suboticán, 1961. november 6-án, hétfőn 19,30 órakor a zenekola hangversenytermében.

Szarics Piroška

Megyeri Lajos

Szalma Rózsi

Terényi Mária

VÁROSI KIÁLLÍTÁSI TÉRÉM - GRADSKA IZLOŽBENA SALA

1951. XI. 8. - XI. 15.

1. BALKONON	- NA BALKONU	OLAJ
2. VÁROSLIGET	- DUDOVA ŠUMA	OLAJ
3. GIMNÁZIUM	- GIMNAZIJA	OLAJ
4. PIONIROK	- PIONIRI	OLAJ
5. CVECE	- VIRAG	OLAJ
6. JAZMIN *	- JASMIN	OLAJ
7. ČNARCKÉP	- AUTOPORTRET	OLAJ
8. VASALO NŐ	- PEGLAČICA	SZÉNRAJZ
9. PESTŐ	- SLIKAR	OLAJ
10. UDVAR	- DVORIŠTE	OLAJ
11. MODELLEK	- MODELJ	OLAJ
12. TAKARITONÓ	- SPREMAČICA	SZÉNRAJZ
13. OLVASÓ NŐ	- ŽENA SA KNJIGOM	OLAJ
14. UDVAR II	- DVORIŠTE II	SZÉNRAJZ
15. O. E. ARCKÉPE	- PORTRET E. O.	OLAJ
16. ARANYESÓ	- ZLATNA KIŠA	OLAJ
17. V. E. ARCKÉPE	- PORTRET E. V.	OLAJ
18. PALICS	- PALIČ	SZÉNRAJZ
19. O. E. ARCKÉPE II	- PORTRET E. O. II	OLAJ
20. MERENGÉS	- SANJARENJE	OLAJ
21. B. I. ARCKÉPE	- PORTRET I. B.	OLAJ
22. HORGASZÓ LEÁNY	- DEVOJKA NA OŠA	OLAJ
23. F. ZS. ARCKÉPE	- PORTRET Ž. F.	OLAJ
24. TÁNC ELŐTT	- PRE IGRANKE	OLAJ
25. AKT	- AKT	OLAJ
26. EDESANYÁM	- MOJA MAMI	OLAJ
27. B. A. ARCKÉPE	- PORTRET A. B.	SZÉNRAJZ
28. MŰTEREM	- IZ ATELJEFA	OLAJ
29. O. E. ARCKÉPE	- PORTRET E. O.	PASZTELL
30. O. E. ARCKÉPE	- PORTRET E. O. III	OLAJ
31. KOVACSOK	- KOVAČI	OLAJ
32. CSENDELET	- MRTVA PRIRODA	SZÉNRAJZ
33. ARCKÉP	- PORTRET	PASZTELL
34. ČNARCKÉP	- AUTOPORTRET	PASZTELL
35. TÁJKÉP	- PEJSAŽ	OLAJ
36. PARKRÉSZLET	- PARK	SZÉNRAJZ
37. ČNARCKÉP	- AUTOPORTRET	SZÉNRAJZ
38. EDEBAPÁM	- MOJ OTAC	PASZTELL
39. TÓPARTON	- NA OBALI JEZERA	OLAJ

OLÁH SÁNDOR
RETROSPEKTÍV
KIÁLLÍTÁSA
RETROSPEPTIVNA
IZLOŽBA

A KIÁLLÍTÁS ANYAGÁT ÖSSZEGYŰJTETTE DR.

Az idő futószalagján:	Urbán János: Népi ünnepek — ünnepi munkásszokások
Ritmus és gondolat:	Fehér Ferenc: Szegények vasárnap délutánja — szavalta Huszka Ica József Attila: Névnapi dicséret — szavalta Nagy István Juhász Gyula: Tápai lagzi — szavalta Juhász Anna Kassák Lajos: Bányászok a hajnalban — szavalta Albert János Laták István: Április 15 — szavalta Romhányi Ibi Urbán János: Csordult kedvek ünnepén — szavalta Tóth Éva Zákány Antal: Május jön — szavalta Fazekas Piri
Mondat:	Brindza Károly: Munkásbálak Burkus Valéria: Fosztóka Csépe Imre: Aratóünnep Kúti Gyula: Alapkövetétel Majtényi Mihály: Májusfa (munkásünnep) — fölolvasta Szilágyi László Balint Vujkov: A banyakemence ünnepe — fölolvasta Vujkov Géza
Kilátó:	Kovács György: Torozók — részlet — fölolvasta Barácius Zoltán Ortutay Gyula: Májusfa (népi szokás) — fölolvasta Kohanecz László
Hullámzó hangjegyek:	Mendelssohn: Fonódal, Rondo capriccioso — zongorán előadta Segedinčevné Ullreich Irén Három szegény szabólegény, A karádi faluvégen, Ha a munkás harcra kél, Virágos kenderem, Kőműves Kelemenné, Harsogva szálljon a dalunk — előadta az IKME énekkara

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Urbán János.

Megjelent Suboticán, 1961. december 18-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Arcképcsarnok:	Garay Béla: A Gomokötő utcából indult el — megemlékezés Lábass Juciról — fölolvasta Sz. Cseh Mária Márton Domokos: A halk szavú politikus — megemlékezés Dettre Jánosról — fölolvasta Albert János
Ritmus és gondolat:	Babits Mihály: Halovány téli rajz — szavalta Dognár Ilona Kosztolányi Dezső: Téli alkony — szavalta Tóth Janka Radnóti Miklós: Mint a halál — szavalta Karna Margit
Kilátó:	Guy de Maupassant: Havas éj — fordította Kosztolányi Dezső — szavalta Tóth Éva Puskin: Téli utazás — fordította Szabó Lőrinc — szavalta Majoros Katka
Tájékoztató:	Stadler Aurél: Jégvirágok — a tél költészete — fölolvasta Nagy István

Mondat:	Dette János: Töredék Gulliver új könyvéből — fölolvasta Kohanecz László
Görbe tükör:	Vukovics Géza: Tél gondok — fölolvasta Vujkov Géza
Beszélő színpalak:	Részlet Kopeczky László: Száz hiba egy sorba című kabaréjából

Szereposztás:

Lekvár Sándor — — — — — Fejes György
 Szamosházi, rendező — — — Szabó István
 Konferanszié — — — — — Szilágyi László

Rendező: Lányi István
 Sűgó: Eibensűtz Rózi

Részlet Pavel Kohout: Ilyen nagy szerelem című kétrészes színjátékából

Szereposztás:

Lida — — — — — Romhányi Ibi
 Péter — — — — — Szilágyi László

Rendező: Virágh Mihály
 Sűgó: Bácskai Mária

Hullámzó hangjegyek:

Bach—Liszt: Orgonafantázia és fuga — zongorán előadta Molcer Mátyás
 Részletek Kálmán Imre: Csárdáskirálynő és Marica grófnő című operettjéből — előadta Szalma Rózi, zongorán kísért Szárics Piroska
 Levélárnia Jacobi Viktor: Sybill című operettjéből — előadta Huszka Ica és Kohanecz László, zongorán kísért Vadné Dorman Manci
 Magyar népdalok — előadta a zeneiskola harmonikazenekara, vezényelt Megyeri Lajos

Konferált: Dévavári Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1962. január 15-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

V. évf. 2. (40.) szám

1962. II. 19.

Arcképcsarnok:

Kosztolányi Dezső: Csáth Géza — fölolvasta Szilágyi László
 Illés Endre: Csáth Géza tragédiája — fölolvasta Barácius Zoltán
 Dér Zoltán: Egy művész haláltusája — Csáth Géza utolsó napjai

Ritmus és gondolat:

Kosztolányi Dezső: Részlet a „Bús férfi panaszaiból”-ból — szavalta Tóth Eva
 Irás régi könyvben — szavalta Dognár Ilonka
 Csáth Géza: Az utcán — szavalta Tóth Eva

Mondat:

Csáth Géza: Szókratész — novella — fölolvasta Sz. Cseh Mária

Ecset és paletta:

Dévícs Imre: A művésztelepek tíz éve
 Beszélgetés Acs Józseffel

Beszélő színpalak:

Részletek Csáth Géza: A csók című melodrámájából

Szereposztás:

Margit, bíróné — — — — — Romhányi Ibi
 Iván, őrnagy — — — — — Szilágyi László
 János, szolga — — — — — Czehe Gusztáv

Rendező: Virágh Mihály
 Sűgó: Eibensűtz Rózi

Hullámzó hangjegyek:

Csáth Géza: Puccini — részlet — fölolvasta
Huszka Ica
A bűn leánya — Kosztolányi Dezső verse
Add ide lányom az ajkadat — Caesare Campos
verse — énekelte V. Franzer Anasztázia,
zongorán kísérte Vadné Dorman Manci
Gavotte — két hegedűre és gordonkára — előadta
Stanko Vasiljević, Péjics Bernadetta és
Pinkava Iván
Mascagni: Aria és kettős a Parasztbecsület című
operából
Ivan Zajc: Kettős a Zrinyi Miklós című operából
— előadta Szalma Rózi és Szudárevics Kató,
zongorán kísért Szárics Piroska
Verdi: Amelia áriája az Alarcosbál című
operából — énekelte Szudárevics Kató, zongorán
kísért Szárics Piroska
Tájékoztató:
Kiállítás Csáth Géza műveiből, kézírataiból és
képeiből születésének 75. évfordulója
alkalmából
Fényképdokumentáció a művésztelepek életéről

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dévavári Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1962. február 19-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Romhányi Ibi és Szilágyi László
Csáth Géza ismeretlen melodráájából

Arcképcsarnok:

Lévay Endre: Gaál Ferenc életműve — fölolvasta
Lévay Anna

Urbán János: Cseh Károly, a forradalmár és az író

Laták István: Cseh Károly Suboticán

Dér Zoltán: Schwalb Miklós irodalmi hagyatéka

Ritmus és gondolat:

Laták István: Cseh Károly emlékezete — szavalta
Szabó Ferenc

Schwalb Miklós: Ismét öngyilkos lett egy
magzat — szavalta Juhász Anna

Felesleges üzlet: én — szavalta Nagy István

Hát nem megy! — szavalta Dognár Ilonka

Mondat:

Cseh Károly: Ne aludj most, Petyike — fölolvasta
Kohanez László

Schwalb Miklós: Fiú a konyhából — regényrészlet
— fölolvasta Barácius Zoltán

Útitarisznya:

Urbán János: Úturaló

Az idő futószalagján:

Cseh Károly: Nyílt levél 1941 márciusában —
fölolvasta Albert János

Görbe tükör:

Schwalb Miklós: Marconi a kulisszák mögött,
vagy: Ez aztán a találmány! — fölolvasta
Vujkov Géza

Hullámzó hangjegyek:

Gaál Ferenc műveiből: Merengés, Egyveleg szerb
dallamokból, Cigánytánc — zongorán előadta
Terényi Mária

Szvit cseh-morva népdalokra — előadta Péjics
Bernadetta (hegedű), Pinkava Iván (gordonka).

Lakatos László (nagybőgő), Péjics József

(zongora) és Megyeri Lajos (harmónium)

Szerenád — hegedűn előadta Berke Tibor,

zongorán kísért S. Révai Gabriella

Román a Kraljević Marko című zenedrámából

Szomorúan szól a falu harangja

Drága gyöngyöm — énekelte Csiffáry Mária,

zongorán kísért S. Révai Gabriella

Meddig járok... Sikogat az őszi szél,

Dalolnék én... — énekelte Csiffáry Minka,

zongorán kísért S. Révai Gabriella

Tájékoztató:

Kiállítás Gaál Ferenc, Cseh Károly és Schwalb
Miklós műveiből, kézírataiból és képeiből

Konferált: Lévay Endre

Műsorközlő: Tóth Janka

Megjelent Suboticán. 1962. március 19-én, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

Az idő futószalagján:

Szekeres László: Szibillák könyvei

Ritmus és gondolat:

Petőfi Sándor: Az alföld — szavalta Sz. Cseh
Mária

Vajda János: Nádas tavon — szavalta Karna
Margit

Csépe Imre: Bácskai rónán

Móra Ferenc: A Fehértó — fölolvasta Barácius
Zoltán

Útitarisznya:

Kvazimodo Braun István: Rózsa Sándor nyomán
a ludasi lápon — fölolvasta Barácius Zoltán

Márton Domokos: A békazenekar hangol már a
madárszállodában — fölolvasta Huszka Ica

Vándortáska:	Vajda János: Részlet a „Ludas, Vértó, meg Radenovác” című írásból — fölolvasta Romhányi Ibi
Görbe tükör:	Muhi János: Úgy élünk, mint hal a vízben — fölolvasta Majoros Katica Palásti László: Nem vette észre — előadta Dognár Ilonka
Tájékoztató:	Szlivka László: Madárvárta a Ludasi-tó partján
Hullámzó hangjegyek:	Hat vajdasági magyar népdal — énekelte Takács György, zongorán kísérte S. Réval Gabriella Két magyar népdal és két ballada — énekelte és citerán kísérte Némédi Varga Etel és Turi Erzsébet Bartók Béla: Négy magyar népdalfeldolgozás — zongorán előadta Marlen Marković
Kordokumentumok:	Régészeti tárgyak a Ludasi-tó környékéről — kiállítás

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Szekeres László.

Megjelent Suboticán, 1962. április 16-án, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

V. évf. 5. (43.) szám

1962. V. 21.

Az idő futószalagján:	Kiss Erzsébet: Májusi virágok
Ritmus és gondolat:	Acs Károly: Új versek Dér Zoltán: Versek Gulyás József: Gyanús a te arcod — szavalta Romhányi Ibi Pap József: Versek
Mondat:	Csorba István: Tavasz történet Kis Ilona: A porcelán asszony és a bolond — fölolvasta Juhász Anna Sziszella Irén: Színek és hangok — fölolvasta Szilágyi László
Vándortáska:	Gönci Sára: Hőség
Görbe tükör:	Engler Katalin: Újságíró a kőkorszakban — fölolvasta Vujkov Géza
Hullámzó hangjegyek:	Albeniz: Tangó Rachmaninov: Cisz-moll prelúd — zongorán előadta Molcer Mátyás Händel: Szonáta — I. és II. tétel — hegedűn előadta Tikvicki Péter, zongorán Hermece Judit Wagner: Fonódal a Bolygó hollandi című operából — előadta a zeneiskola női kara — szót énekelt Hermann Antónia — betanítottotta és vezényelt Bela Tikvicki — zongorán kísérte Terényi Mária

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Burkus Valéria.

Megjelent Suboticán 1962. május 21-én, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

A szünetben megrendezett könyvvásáron Dér Zoltán dedikálta „Emlékek aknamezőjén” című új verseskötetét.

Ö S Z I V E R Ö F É N Y

Öt év legsikerültebb számai

Részletek a Csáth, Lányi-, Kosztolányi-, Szenteleky- és Ábrahám-émlékszámából

Közreműködött: Barácius Zoltán, Bordás Lajos, Czehe Gusztáv, Sz. Cseh Mária, Fazekas Piri, Fejes György, Garay Béla, Heck Paula, Juhász Anna, Kunyi Mihály, Milkó Cora, Pataki László, Péjics Bernadetta, Péjics József, Petz Marika, Pinkava Iván, Sánta Pusztai Lajos, Szabó István, Szabó János, Segediné Ullreich Irén, Szilágyi László, Tóth Éva, Stanko Vasiljević, Verseghi József, Vujkov Géza

Konferált: Kvazimodo Braun István és Dévavári Zoltán

Rendező: Szilágyi László és Kunyi Mihály

Az énekszámokat kiválasztotta, betanította és zongorán kísérte: Vadné Dorman Mancini

V. évf. 11. (45.) szám

1962. XI. 19.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Kvazimodo Braun István, Dér Zoltán (szerkesztő), Dévics Imre, Égető Gabriella, Lévy Endre, Molcer Mátyás, Szekeres László, Urbán János (felelős szerkesztő), Virágh Mihály

Az idő futószalagján:

Bárkányi Pál: Hat fáklyaláng

Rítmus és gondolat:

Jevgenyij Jevtusenko: Sztálin örökösei — elmondta Braun István

Fayid Jamis: Ezért a szabadságért — szavalta Romhányi Ibi

Mondat:

Branko Copić: A köszívű — fordította és fölolvasta Kvazimodo Braun István

Élő képek:

A gyermek és a futár — kisfilm

Hullámzó hangjegyek:

Miloje Milojević: Ének és tánc — hegedűn előadta Stanko Vasiljević, zongorán kísérte Molcer Mátyás

Lucian Marian Skerjanc: Két nocturne — zongorán előadta Buzogány Katalin

Danilo Svara: Partizán dalkoszorú — előadta a zeneiskola női kara, vezényelt Bela Tikvicki

C. F. Gound: Katonakórus a Faust című operából — énekelte az IKME férfikara, vezényelt Varga Péter

Tájékoztató:

Gönci Sára: Kultúrmaszsolák — az irodalmi és művészeti élet eseményei — hanglemezekkel

Konferált: Dévavári Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1962. november 19-én, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

M. Lutz Irén

Komáromi Ilona

Gönci Sára

Péjics Bernadetta

IRODALMI VETÉLKEDŐ (1)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Csépe Imre, Kopeczky László, Majtényi Mihály, Szenteleky Kornél, Thurzó Lajos és Zákány Antal versei, novellái, monológjai, regény- és színdarabrészletei, valamint J. S. Bach, Bartók Béla, C. Debussy, Z. Fibach és C. Saint-Saëns művei

Közreműködött: Barácius Zoltán, Csépe Imre, Égető Gabriella, Fazekas Piri, Fejes György, Huszka Ica, Karna Margit, Király József, Kopeczky László, Kovács Imre, Kunyi Mihály, Kúti Tibor, Majtényi Mihály, Molcer Mátyás, Nagy József, Remete Károly, Szabó Ferenc, Szilágyi László, Tóth Éva, Stanko Vasiljević, Verseghi József, Vujkov Géza és Zákány Antal

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: Szilágyi László és Kunyi Mihály

Súgó: Eibensűtz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium és tanítóképző növendékei vettek részt.

I. díj 7000, II. díj 5000, III. díj 3000 dináros könyvvásárlási utalvány.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. december 17-én, hétfőn 19.30 órakor.

IRODALMI VETÉLKEDŐ (2)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Fehér Ferenc, Gál László, Mikes Flóris, Milkó Izidor, Sulhóf József és Urbán János versei, humoreszkjei, monológjai, regény-, hangjáték- és színdarabrészletei, valamint Bartók Béla, J. Brahms, C. Gluck és F. P. Schubert művei

Közreműködött: Albert János, Buzogány Katalin, Cseh Mária, Égető Gabriella, Farkas Katalin, Fazekas Piri, Fehér Ferenc, Gál László, Hanák Klári, Kunyi Mihály, Lévai Katalin, Sulhóf József, Szabó János, Szilágyi László, Urbán János, Vujkov Géza, valamint a Novi Sad-i Rádió drámai együttesének tagjai és a suboticei zeneiskola női kamarakórusa

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: Szilágyi László

Súgó: Eibensűtz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium, tanítóképző és műszaki középiskola növendékei vettek részt.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. január 14-én, hétfőn 19.30 órakor.

IRODALMI VETÉLKEDŐ (3)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Ács Károly, Borsodi Lajos, Havas Károly, Herceg János, Kvazimodo Braun István és Laták István versei, humoreszkjei, karcolatai, novellái, regény- és színdarabrészletei, valamint W. A. Mozart, G. B. Pergolesi és F. P. Schubert művei

Közreműködött: Ács Károly, Fazekas Piri, Fejes György, Herceg János, Huszka Ica, Kunyi Mihály, Kvazimodo Braun István, Laták István, Nagyné Dávid Mária, Pataki László, S. Révai Gabriella, Romhányi Ibi, Somogyi Mária, Szabó István, íj. Szabó István, Szilágyi László, Tóth Éva, Varga Lilla és Verseghi József

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: Nagy József és Virágh Mihály

Súgó: Eibensűtz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium, tanítóképző és műszaki középiskola növendékei vettek részt.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. február 24-én, vasárnap 19 órakor.

Életjel

VII. CVL 12. (69.) SZ.

1964. XII. 18.

SZIKLÁBA VÉSETT SZAVAK

Megemlékezés

Petar Petrović Njegošról születésének

150. és Vuk Stefanović Karadžićról halálának 100. évfordulóján

Közreműködők:

Bognár Irén
Burlán Tibor
Dobróka István
Faragó Júlia
Gömöri Antalán
Hiezkó Ida
Horváth Mihály
Jányi Margit
Kormányos Vilmos
Kósa Iutre
Kovács József
Kucsera Géza
Lakatos Márta
Miklós Ilona
Molnár Gabriella
Rónoda Anna
Szvorený Erzsébet
Sebestyén Annamária
Takaes Mónika
Varga Irén
Vas Zoltán
Viktor Rózsa

Összeállította:

Vujković Lippay Etelka és Dér Zoltán

A verseket és a prózai írásokat

Csuka Zoltán és Vasagyi Mária

fordította

A Népkör Irodalmi és Művészeti Klubjának és a Suboticei Tanítóképzőnek
a közreműködésével rendezte:

Kasza Bálint

A tanítóképző szavalókórusát

Csordás Erzsébet

vezényli

Megjelenik Subotícán, 1964. december 18-án,
pénteken 19,30 órakor a Népkör nagytermében.

IRODALMI VETÉLKEDŐ (4)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Börcsök Erzsébet, Lévay Endre, Munk Artur, Sinkó Ervin, Schwalb Miklós és Szirmai Károly versei, humoreszkjei, karcolatai, novellái, jelenetei, regény-, hangjáték- és színdarabrészletei, valamint F. A. Boieldieu, F. P. Schubert és G. Verdi művei

Közreműködött: Albert János, Albertné Mezei Mária, Barácius Zoltán, Börcsök Erzsébet, Derdák Irén, Égető Gabriella, Fazekas Piri, Huszka Ica, Kunyi Mihály, Lévay Endre, Megyeri Lajos, Molcer Mátyás, Nagy József, Nagyné Dávid Mária, Tóth Janka, Ormainé Rébel Jozefina, Sülveges Eta, Szabó Ferenc, ifj. Szabó István, Szabó János, Szilágyi László, Szirmai Károly, Tóth Éva és Vujkov Géza

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: Nagy József és Virágh Mihály

Súgó: Eibensültz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium, tanítóképző és műszaki középiskola növendékei vettek részt.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. március 20-án, szerdán 19 órakor.

IRODALMI VETÉLKEDŐ (5)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Bogdánfi Sándor, Debreczeni József, Kolozsi Tibor, Lőrinc Péter, Németh István, Radó Imre, Saffer Pál és Somogyi Pál versei, humoreszkjei, karcolatai, novellái, jelenetei, regény-, hangjáték- és színdarabrészletei, valamint G. Caccini, G. Giordani és J. Hatze művei

Közreműködött: Albert János, Albertné Mezei Mária, Barácius Zoltán, Bogdánfi Sándor, Czehe Gusztáv, Hicsik Júlia, Huszka Ica, Juhász Anna, Kollár Károly, Kolozsi Tibor, Kunyi Mihály, Lőrinc Péter, Molcer Mátyás, Nagy István, Nagy József, Nagyné Dávid Mária, Tóth Janka, Németh István, Szabó Ferenc, ifj. Szabó István és Szabó János

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: Nagy József

Súgó: Eibensültz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium, tanítóképző és közgazdasági középiskola növendékei, valamint mások vettek részt.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. április 19-én, pénteken 19 órakor.

IRODALMI VETÉLKEDŐ (6)
Ismeri-e irodalmunkat?

Műsoron: Bányai János, Burány Nándor, Deák Ferenc, Dóró Sándor, Gulyás József, Huszár Zoltán, Major Nándor, Torok Csaba és Tóth Ferenc versei, novellái, jelenetei, hangjáték- és színdarabrészletei, valamint L. Boccherini és R. Schumann művei

Közreműködött: Albert János, Albertné Mezei Mária, Dóró Sándor, Fejes György, Gulyás József, Huszka Ica, Király József, Kúti Tibor, Majoros Katica, Nagy István, Nagy József, Nagyné Dávid Mária, Tóth Janka, Pataki László, Remete Károly, Sántha Sándor, Sovény Károly, Szabó Ferenc, ifj. Szabó István, Szilágyi László

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Súgó: Eibensültz Rózsi

A vetélkedőn a suboticei gimnázium, műszaki és közgazdasági középiskola növendékei vettek részt.

Megjelent Suboticán, a Népszínház kamaratermében 1963. május 17-én, pénteken 19 órakor.

Az „Ismeri-e irodalmunkat?“ vetélkedő döntője

Műsoron: Villámtréfák, humoreszkek, padódiák, jelenetek, színdarab- és hangjátékrészek, ének- és zeneszámok

Közreműködött: Albert János, Albertné Mezei Mária, Barácius Zoltán, Bordás Lajos, Cseh Mária, Eibensüzt Rózi, Nagy István, Fazekas Piri, Fejes György, Garay Béla, Hicsik Júlia, Huszka Ica, Juhász Anna, Karna Margit, Kunyi Mihály, Molcer Mátyás, Nagy József, Nagyné Dávid Mária, Tóth Janka, Pataki László, Petz Marika, Remete Károly, Rébel Jozefina, S. Révai Gabriella, Romhányi Ibi, Sánta Pusztai Lajos, Süveges Eta, Szabó Emilia, Szabó Ferenc, Szabó István, ifj. Szabó István, Szalai Ilona, Szilágyi László, Vadné Dorman Mancsi, Verseghi József, V. Franzer Anasztázia és Vujkov Géza

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Konferált: Kvazimodo Braun István

Rendező: ifj. Szabó István

A vetélkedőn Breznyák János, Dormán László, Göncöl Ilona, Jung Károly, Kocsis Anna, Lónárt Klári, Nagy Klári, Pastyik László, Raffay Ibi, Serer Lenke és Török Anna, a suboticei gimnázium, műszaki középiskola és tanítóképző növendékei vettek részt.

A díjak összege 120 000 dinár volt.

Megjelent Suboticán a Népszínház nagytermében 1963. június 4-én, kedden 19 órakor.

Rendkívüli (53.) szám

1963. VI. 7.

Az idő futószalagján:

Urbán János: Az önkormányzat útján

Ritmus és gondolat:

Gál László: Alkotmányunk

Kvazimodo Braun István: Győzni fogunk

Urbán János: Tiszta ormok felé

Mondat:

Csépe Imre: Választás

Lévay Endre: Jöhet az eső

Nemcsak az irodalmi, hanem a szellemi vetélkedőt is mindig zsúfolt ház nézte végig

Vándortáska: Muhi János: Korteszogások
Görbe tükör: Kvazimodo Braun István: A városi ember
Hullámzó hangjegyek: Karel Napravnik: Kolo brigade, Domovini — előadta a subotical zenaiskola énekkara, vezényelt Bela Tikvicki
 Dušan Radić: Pesma i igra — hegedűn előadta
 Turber Károly, zongorán kísérté Egető Gabriella

Elő képek: Kisfilmek
Tájékoztató: Mészáros Zakariás: Interjú a jelöltekkel

Konferált: Nagy József

Megjelent Csantavéren, 1963. június 7-én, pénteken 19,30 órakor a Művelődési Otthonban.

VI. évf. 8—10. (54.) szám

1963. X. 21.

Szerkesztette a szerkesztő bizottság: Braun István, Dé r Z o l t á n (szerkesztő),
 Dévics Imre, Egető Gabriella, Lévay Endre, Mészáros Géza, Molcer Mátyás,
 Szekeres László. U r b á n J á n o s (felelős szerkesztő)

Az idő futószalagján: Petkovics Kálmán: Fölszabadulásunk ünnepén
 Kolozi Tibor: Könyvhónapi köszöntő
Ritmus és gondolat: Gál László: 1944 — szavalta Krémer Sándor
 Laták István: Felszabadultak éneke — szavalta
 Urbán Eva
Mondat: Bállnt Vujkov: A törvény miatt fuccsba ment a
 zsíros vacsora, Nem szereti a szalonnát —
 fordította Dóró Sándor — fölolvasta Némedi
 Kató
 Lazar Merковиć: Öt élet hosszú út — regényrészlet
 — fordította Gönci Sára
Üttárisznya: Lévay Endre: Búcsú egy harcos nevelőtől
Székfoglaló: Fekete Mária: Vallomás — szavalta Farkas Ilona
 Horváth Lajos: Oly jó hentest nem ismertem még,
 aki a szívét mérte ki, ha kérték — szavalta
 Jáni Margit
 Hun László: Három őszi levél — szavalta Török
 Anna
 Simon István: Távlattan — szavalta Pap Sándor
 Tárczay Valéria: Eső — szavalta Bori Júlia
 Vasagyi Mária: Titok — szavalta Huszár Judit
 Vetró Ferenc: Válasz helyett — szavalta Godányi
 László
Beszélő színpalak: Részlet Matija Poljaković: Ráérő emberek című
 komédiájából — fordította Dóró Sándor

Szereposztás:

Ivan — — — — — — — — Nagy József
 Vlado — — — — — — — — Magyarl Ferenc
 Allz — — — — — — — — Bada Irén
 Tomo — — — — — — — — Vujkov Géza

Részlet Weigand József: Kéz a kézben című
 színjátékából

Szereposztás:

Péter — — — — — — — — Magyarl Ferenc
 Mária — — — — — — — — Bada Irén

Rendező: Barácius Zoltán

Hullámzó hangjegyek:

Stadler Aurél: A „Halhatatlan kedves” emléke nyomán — fölolvasta Juhász Anna
 J. Brahms: Scherzo — zongorán előadta Molcer Mátyás
 W. A. Mozart: Adagio — oboán előadta Tóth László, zongorán kísért Molcer Mátyás
 Dušan Radlíc: Dal és játék — hegedűn előadta Varga Lilla, zongorán kísért Molcer Mátyás

Könyvespolc:

Lévay Endre: Matija Poljaković és Bálint Vujkov új műveiről — fölolvasta Lévay Anna
 Dési Abel: Lazar Merkovióé kísértetlen regénye — fölolvasta Gönci Sára

Tájékoztató:

Burkus Valéria: Kultúrmauzsolák — az irodalmi és művészeti élet eseményei

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dévavári Zoltán.

Megjelent Suboticán, 1963. október 21-én, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

A szünetben a Novi Sad-i Fórum és a subotícai Rukovet könyvvásárt rendezett. Lazar Merkovióé, Matija Poljaković és Balint Vujkov pedig dedikálták legújabb műveiket.

VI. évf. 11. (55.) szám**1963. XI. 22.****HÖSI NAPOK NYOMÁBAN**

Az AVNOJ II. ülészakának huszadik évfordulóján

Műsoron: Versek, énekszámok, monológok és jelenetek

Közreműködött: Bada Irén, Barácius Zoltán, Cseh Mária, Dóró Emma, Huszka Ica, Magyar Ferenc, Nagy József, Pataki László, Rácz Géza, Salamon Sándor, Szabó Ferenc, Szabó István és Szilágyi László

A zeneiskola vegyes karát Bela Tikvicki, kamarakórusát Lévay Anna, a tanítóképző vegyes karát Varga Péter, szavalókórusát pedig Némedi Kató vezényelte

Zongorán kísért: Terényi Mária

Az összekötő szöveget írta: Braun István és Lévay Endre, elmondta Pataki László és Szilágyi László

Rendező: Barácius Zoltán és Szilágyi László

Megjelent Suboticán, 1963. november 22-én, pénteken 19 órakor a színház nagytermében.

Rendkívüli (56., 57. és 58.) szám**1963. XII. 9.****A NOVI SAD-I RÁDIÓSZÍNHÁZ**

tízéves fennállása alkalmából bemutatta

Bertolt Brecht: AZ ÁRJA-KASZT MAGÁNÉLETE

Fordította: Németh P. István

Rendező: Gellér Tibor

Zenei tanácsadó: Varga Éva

Díszlettervező: Mileta Leskovac

Djordje Lebović: TEMETNI DÉLUTÁN SZOKÁS

Fordította: Saffer Pál

Rendező: Varga István

Zenei tanácsadó: Varga Éva

Díszlettervező: Mileta Leskovac

Közreműködött: Adám Olga, Boross István, Faragó Árpád, Faragóné Bocskovics Rózsa, Ferenci Jenő, Gerich Endre, Gyapjas János, Horváth József, Jordán Erzsébet, Ladik Katalin, Lőrinc Lajos, Nagygellért János, Nagygellértné Kiss Júlia, Sántha Sándor, Sinkó István, Sovény Károly, Szkopál Béla, Tusnek Ottilia és Vajda Tibor

Megjelent Suboticán, 1963. december 9-én, hétfőn 10, 15 és 20 órakor a színház kistermében.

GÜNY ÉS MOSOLY

Megemlékezés Branislav Nušićról születésének századik évfordulóján

Műsoron: Humoreszkek, satirikus írások, monológok, jelenetek, színdarabrészletek, ének- és hegedűszámok**Közreműködött:** Bada Irén, Birkás János, Czehe Gusztáv, Derdák Irén, Dóró Emma, Fejes György, Gyurcsics Erzsébet, Huszka Ica, Karna Margit, Kunyi Mihály, Lévay Endre, Magyar Ferenc, Molcer Mátyás, Nagy István, Nagy József, Nagyné Dávid Mária, Rácz Géza, Romhányi Ibi, Salamon Sándor, Szabó Ferenc, Szabó János, Szilágyi László, Lenislava Vojnić, Silvestra Vojnić, Vujkov Géza és Zabos Béla**Konferált:** Dévavári Zoltán**Rendező:** Nagy István**Ügyelő:** Kunyi Mihály, **súgó:** Elbensűtz Rózsi

Megjelent Suboticán, 1963. december 16-án, hétfőn 19 órakor a Népszínház kamara-termében.

VII. évf. 1. (60.) szám

1964. I. 20.

Az idő futószalagján:

Lévay Endre: Cesarec idézése — fölolvasta

Lévay Anna

Dési Abel: A hetvenéves Krleža — fölolvasta

Gönci Sára

Ritmus és gondolat:

Miroslav Krleža: Vidéki éjszaka — Illyés Gyula fordítása — szavalta Rácz Géza

Petrica Kerempuh balladából: Virágok közt nincs igazság — Csuka Zoltán fordítása — szavalta Magyar Ferenc

Hó — fordította Acs Károly — szavalta Rácz Géza

Rezignáció — Acs Károly fordítása — szavalta Szabó Ferenc

Bárhölgy éjjeli öngyilkossága — fordította Acs Károly — szavalta Bada Irén

Mondat:

August Cesarec: Polip — részlet — fordította

Dér Zoltán — fölolvasta Gönci Sára

Miroslav Krleža: A Bistrica Lesna-i útközet —

részlet — fordította Dudás Kálmán — fölolvasta Huszka Ica

Vándortáska:

Dóró Sándor: A forradalom írója

Dudás Kálmán: Egy polihistor vilásképe — fölolvasta Barácius Zoltán

Beszélő színpalak:

Részlet Miroslav Krleža: Léda című komédiájából

Szereposztás:

Aurél — — — — — Szilágyi László

I. hölgy — — — — — Huszka Ica

II. hölgy — — — — — Dóró Emma

Öregúr — — — — — Szabó János

Rendező: Virágh Mihály**Súgó:** Elbensűtz Rózsi

Részlet Miroslav Krleža: Haláltusa című drámájából

Szereposztás:

Lenbach — — — — — Vujkov Géza

Laura — — — — — Nagyné Dávid Mária

Rendező: Vujkov Géza**Súgó:** Elbensűtz Rózsi

Hullámzó hangjegyek:

D. D. Sosztakovics: Fantasztikus tánc
A. I. Hacsaturján: Kardtánc — zongorán előadta
Molnárné Lutz Irén
Aria A. Thomas: Mignon című operájából
Aria G. F. Händel: Xerxész című oratóriumából —
énekelte Szabó Emília
C. Saint-Saëns: Klarinét- és zongoraszonáta —
klarinéton előadta Sándor Géza
Jónás: A puszta hangja — hegedűn előadta Péjics
Bernadetta, zongorán kísérte Péjics József

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dévavári Zoltán.
Megjelent Suboticán, 1964. január 20-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

VII. évf. 2. (61.) szám

1964. II. 18

ZENEI FEJTÖRŐ (1)

Bolyongás a zene birodalmában

Műsoron: Ének-, hegedű-, zongora-, gordonka- és fuvolaszámok, opera- és operettáriák,
valamint versek

Közreműködött: Alija Asanović, Bada Irén, Bende Ilona, Tereza Buljović, Buzogány
Katalin, Bordás Lajos, Egető Gabriella, Farkas Katalin, Juhász Erzsébet, Ko-
peczky Csaba, Kúti Tibor, Lévay Katalin, Marlen Marković, Molcer Máttyás,
Molnárné Lutz Irén, Rác Géza, Szabó Emília, Berislav Skenderović, Salamon
Sándor, Somogyi Marika, Tóth Ági és Varga Lilla

Játékvezető: Dévavári Zoltán, **rendező:** Molcer Máttyás

A helyes választ könyvvel jutalmaztuk

Megjelent Suboticán, 1964. február 18-án, kedden 19 órakor a zeneiskola hangverseny-
termében.

A zeneiskola meghitt hangversenyterme tiz éven át otthona volt az Eletjelnek

TAVASZKÖSZÖNTŐ

Műsoron: Csépe Imre, Fehér Ferenc, József Attila, Kosztolányi Dezső, Miroslav Krleža, Móra Ferenc, Mórlic Zsigmond, Radnóti Miklós, David Rubinkowicz, Aleksa Šantić, William Shakespeare, Stadler Aurél, Urbán János és Maria Under versei, karcolatai és naplójegyzetei, Balázs Árpád. P. I. Csajkovszkij, Friedl Frigyes, E. H. Grieg, G. Kern, Lányi Ernő, Lavotta Rezső, G. Puccini, R. Schumann és J. Strauss ének- és zongoraszámai, valamint szláv és magyar népdalok

Közreműködött: Bada Irén, Bende Ilona, Bognár Irén, Tereza Buljovčić, Csiffáry Mária, Csiffáry Minka, Égető Gabriella, Gönci Sára, Jäger József, Koncz Mihály, Petar Kopunović, Krémer Sándor, Lingli Ferenc, Magyar Ferenc, Molnárné Lutz Irén, Nagyné Dávid Mária, Rácz Géza, Szabó Emilia, Szalai Klári, Szárics Piroska, Antonija Stipančević, Salamon Sándor, Sánta Pusztai Lajos, Tóth Janka, Vadné Dorman Mancsi, Virágh Zita, Vujkov Géza és Vujkov Marika

A Lányi Ernő ME kórusát Varga Péter, a Bratstvo ME tamburazenekarát pedig Pero Tumbas-Hajo vezényelte.

Az összekötő szöveget írta és elmondta: V. Lippai Etelka

A terem díszítését a Parkosítási Igazgatóság végezte

Megjelent Suboticán, 1964. március 16-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

ZENEI FEJTŐRŐ (2)

Bolyongás a zene birodalmában

Műsoron: Hegedű-, klarinét-, zongora-, harmonika-, ének- és fuvolaszámok, kórusdalok, opera- és operettáriák, valamint versek

Közreműködött: Bende Ilona, Birkás János, Bognár Irén, Bordás Lajos, Budai Anna, Tereza Buljovčić, Csiffáry Mária, Csiffáry Minka, Komáromi Ilona, Krakovszki János, Kriglstein Ida, Lévy Katalin, Miklós Erzsébet, Rákics Éva, Szabó Emilia, Segedinčevná Ulreich Irén, Sánta Pusztai Lajos, Takács Mónika, Terényi Mária, Tóth Ági és Zabos Béla

Rendező: Molnárné Lutz Irén és S. Révai Gabriella, játékvezető: Dévavári Zoltán

A helyes választ könyvvél jutalmaztuk.

Megjelent Suboticán, 1964. április 20-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság: Braun István, DÉR ZOLTÁN (szerkesztő), Dévics Imre, Lévy Endre, Mészáros Géza, Szekeres László, URBÁN JÁNOS (felelős szerkesztő)

MÁJUSI RÜGYEK

Műsoron: Ady Endre, Mira Alečković, Csépe Imre, Fazekas Mihály, Kurt Hängekorb, József Attila, Kaffka Margit, Karinthy Frigyes, Keszthelyi Zoltán, Dragan Lukić, Móra Ferenc, Nadányi Zoltán, Victor Popov, Nakamura Sinkicsi, Rákos Sándor, Stadler Aurél és V. Lippai Etelka versei, humoreszkjei, karcolatai és jelenetei, Bartók Béla, L. v. Beethoven, B. Bjelinski, F. F. Chopin, C. Debussy, J. Haydn, G. F. Händel, Kodály Zoltán, M. Kozina, D. Kabalevskij, G. Krek, Liszt Ferenc, I. Lhotka-Kalinski, Lj. Marinković, L. Portnoff, E. Rakov, B. Smetana, F. P. Schubert és M. Toms zongora-, hegedű-, klarinét- és harmonikaszámai.

Közreműködött: Alakker Attila, Balázs János, Bezzegh Éva, Bognár Irén, Buzogány Katalin, Csányi Mihály, Dudás Lajos, Farkas Edit, Farkas Ilonka, Milka Filipović, Ružica Filipović, Gazafi Anna, Hetényi Klára, Stipan Jaramazović, Kakas Leonka, Krémer Sándor, Krakovszki János, Kristovác Klári, Kural Margit, Lakatos Ilona, Mészáros Elvira, Mészáros Tibor, Nagy Livia, Stevan Nikolić, Josip Ormai, Marija Prčić, Snežana Radosavljević, Rákics Éva, Szabó Mária, Szedlák György, Berislav Skenderović, Jadranka Skenderović, Szöllösi Vágó Klári, Szurok

György, Stantics Erzsébet, Mira Stantič, Sánta Pusztá Lajos, Tóth Janka, Mirjana Vidović, Virágh Zita, Vujkov Ági, Vujkov Géza, Vujkov Józsi, Vujkov Marika és Vukovics Ibolyka

A suboticei tanítóképző női karát Balogh Janka, a zeneiskola és az Ivan Goran Kovačić Elemi Iskola kórusát Lévay Anna, a csantavéri Néphősök Elemi Iskola zenekarát pedig Gogolák Antal vényelte

A ritmikus tornát Todorovičné Rógics Gabriella, a táncokat pedig Varga Irén tanította be
Rendező: Vértes Árpád és V. Lippai Etelka

Zenei munkatárs: Molnárné Lutz Irén

Műsorközlő: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1964. május 18-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

VII. évf. 6—7. (65.) szám

1964. VI. 8.

A HALHATATLAN KEDVES

A zene- és a világirodalom legismertebb nólakjai

Műsoron: Operettdalok, operaáriák, szanzonek, versek, monológok, dráma-, vígjáték- és daljátékrészletek

Közreműködött: Jelka Asič, Bada Irén, Barácius Zoltán, Bognár Irén, Tereza Buljovčič, Cseh Mária, Dóró Emma, Eibensűtz Rózsi, Fejes György, Heck Paula, Huszka Ica, Karna Margit, Kunyi Mihály, Magyar Ferenc, Molnárné Lutz Irén, Nagy István, Nagyné Dávid Mária, Ormainé Rébel Jozefina, Pataki László, Petz Marika, Péter László, Remete Károly, Romhányi Ibi, Ruzman István, Szabó Ferenc, Szabó István, Szabó János, Szárics Piroska, Szudárevics Kató, Salamon Sándor, Sánta Pusztá Lajos, Süveges Eta, Tóth Ági, Tóth Éva, Tóth Janka, Tóth Piroska, Vadné Dorman Mancl, V. Franzer Anasztázia, Verseghe József

Az összekötő szöveget írta: Lévay Endre és Dér Zoltán

Konferált: Dévavári Zoltán, **rendező:** Szilágyi László

PETZ MARIKA búcsúfellepte

Megjelent Suboticán, 1964. június 8-án, hétfőn 19.30 órakor a Népszínház kamaratermében.

VII. évf. 8—9. (66.) szám

1964. IX. 28.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság: Braun István, Dér Zoltán (szerkesztő), Dévics Imre, Lévay Endre, Megyeri Lajos, Mészáros Géza, ifj. Szabó István, Szekeres László, Urbán János (felelős szerkesztő)

Az idő futószalagján:

Lévay Endre: Könyvek az utcán

Ritmus és gondolat:

Burkus Valéria: Három vers — szavalta Gönci Sára

Pap József: Három vers — szavalta Török Anna

Mondat:

Gajdos Tibor: Részlet a „Még visszajövök” című regényből — főolvasza Sztantics Erzsébet

Németh István: Hűtlen este — elbeszélés —

főolvasza ifj. Szabó István

Üttitarsznya:

Petkovics Kálmán: Zöld tenger I. — főolvasza Huszka Ica

Görbe tükör:

Kopeczky László: Műértés a láthatáron, Poéngyilkosság — elmondta Nagy István

Beszélő színpalak:

Részlet Oskar Davičo: Költemény című drámájából — fordította Dudás Kálmán

Szereposztás:

Mičo — — — — — Barácius Zoltán

Ana — — — — — Romhányi Ibi

Rendező: Petar Sarčević

Súgó: Eibensűtz Rózsi

Részlet W. Shakespeare: Sok hűhó semmiért című
vigjátékából — fordította Fodor József

Szereposztás:

Galagonya — — — — — Czehe Gusztáv
Bunkós — — — — — Nagy István
I. ór — — — — — Salamon Sándor
II. ór — — — — — Kunyi Mihály

Rendező: Virágh Mihály

Súgó: Eibensűtz Rózsi

Hullámzó hangjegyek:

F. Keisler: Siciliano, Rigodon — hegedűn előadta
Péjics Bernadetta, zongorán kísért Molcer
Mátyás

B. F. Mendelssohn: B-moll koncertetűd — zongorán
előadta Komáromi Ilona

W. A. Mozart: Menüett — harmonikán előadta
Rákics Éva

A. Stradella: Régi dalok — énekelte Szabó
Emilia, zongorán kísérte Megyeri Lajos

Könyvespolc:

Bogdánfi Sándor: Csendes szóval — Németh
István: Hűtlen este című novellás kötetéről —
főlvasta Salamon Sándor

Bori Imre: Verses fanyar mosoly — Burkus
Valéria: Elkésett nyár című kötetéről —
főlvasta Szabó Mária

Burány Nándor: Több mint riportkönyv —
Petkovics Kálmán: Fekete betűs ünnep című
könyvéről — főlvasta Csányi Mihály

Dési Abel: A humor fiókjai — Kopeczky László:
Humor az alsó fiókból című könyvéről —
főlvasta Bada Irén

Szeli István: A létezés költői válaszai — Pap
József: Rés című verseskötetéről — főlvasta
Barácius Zoltán

Szemerédi Magda: Avangardista stílus vagy
humánus mondanivaló? — Gajdos Tibor: Még
visszajövök című regényéről — főlvasta
Szöllősi Vágó Klári

Az összekötő szöveget írta és elmondta: Dévavári Zoltán.

A szünetben a Novi Sad-i Fórum Könyvkiadó Vállalat könyvvásárt rendezett, és az
ismertetett könyvek szerzői dedikálták műveiket.

Megjelent Suboticán, 1964. szeptember 28-án, hétfőn 19,30 órakor a zeneiskola
hangversenytermében.

VII. évf. 10. (67.) szám

1964. X. 26.

ZENEI FEJTŐRŐ (3)

Bolyongás a zene birodalmában

Műsoron: Hegedű-, klarinét-, zongora-, gordonka-, harmonika-, ének- és fuvolaszámok,
kórusdalok, valamint versek és levéltöredékek

Közreműködött: Alakker Attila, Birkás János, Derdák Irén, Nada Holikov, Losonc Pi-
roska, Miklós Erzsébet, Miklós Ilona, Molcer Mátyás, Molnár Gabriella, Mirko
Molnar, Molnárné Lutz Irén, Rákics Éva, Szabó Emilia, Szalma Zsuzsa, Szvorény
Erzsébet, Takács Gabriella, Terhes Katica, Varga Klára, Zabos Béla, Anica Zivec,
a zeneiskola fúvós- és harmonikakvartettje és kórusa

Rendező: Megyeri Lajos és Megyeri Mária

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Vezényelt: Bela Tikvicki

A helyes választ könyvvel jutalmaztuk.

Megjelent Suboticán, 1964. október 26-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangverseny-
termében.

HUSZADIK ÖSZ

Emlékezés a fölszabadulás évfordulójára

Műsoron: Ács Károly, Balázs Béla, Csépe Imre, Dudás Kálmán, Fehér Ferenc, Gál László, Laták István, Lévy Endre, Majtényi Mihály, Molcer Mátyás, Thurzó Lajos és Weigand József versei, ének- és zeneszámai, monológjai, jelenetel és színdarab-részletei

Közreműködött: Bada Irén, Bognár Irén, Dóró Emma, Fazekas Piri, Godányi László, Kunszabó Eva, Lódi Mihály, Lengyel György, Mészáros Mária, Molcer Mátyás, Szabó Ferenc, Szabó János, ifj. Szabó István, Szakács Ági, Szeitz Mária, Salamon Sándor, Siflis Edit, Vujkov Géza, a suboticei tanítóképző és Djuro Salaj Elemi Iskola szavalókórusa, a zeneiskola énekkara Bela Tikvicki és a tanítóképző ének-együttese Varga Péter vezényletével.

Az összekötő szöveget írta: Lévy Endre

Rendező: Garay Béla, a rendező munkatársa: ifj. Szabó István, **súgó:** Bácskai Mária
Megjelent Suboticán, 1964. november 16-án, hétfőn 19 órakor a Népszínház kamarater-
mében.

SZIKLÁBA VESETT SZAVAK

Megemlékezés Petar Petrović Njegošról születésének 150. és Vuk Stefanović Karadžićről
halálának 100. évfordulóján

Közreműködött: Bognár Irén, Burián Tibor, Dobróka István, Faragó Júlia, Gömöri Katalin, Hiczkó Ida, Horváth Mihály, Jányi Margit, Kormányos Vilmos, Kósa Imre, Kovács József, Kucsera Géza, Lakatos Márta, Miklós Ilona, Molnár Gabriella, Romoda Anna, Szvorény Erzsébet, Sebestyén Annamária, Takács Mónika, Varga Irén, Vas Zoltán és Vikor Rózsa

Összeállította: V. Lippai Etelka és Dér Zoltán

A verseket és a prózai írásokat Csuka Zoltán és Vasagyi Mária fordította.

A Népkör Irodalmi és Művészeti Klubjának és a suboticei tanítóképzőnek a közremű-
ködésével rendezte: Kasza Bálint.

A tanítóképző szavalókórusát Csordás Erzsébet vezényelte.

Megjelent Suboticán, 1964. december 18-án, pénteken 19.30 órakor a Népkör nagyter-
mében.

KI TUDJA JOBBAN?

Szellemi vetélkedő (1)

Műsoron: Szavlatok, monológok, jelenetek, színdarab-részletek, paródiák, karikatúrák,
dalok, slágerek, zene-, tánc- és balettszámok

Főléptek: Apró Ernő, az Árpás nővérek, Bognár Irén, Fehér Marika, Györfi Sándor,
Horváth Károly, Horváth Rozália, Kántor Ilona, Király László, Kovács Marika,
Nikola Lukač, Stanka Margetič, Márkus Mária, Miklós Ilona, Moldvai Sándor,
Móra Lajos, Nyáradi Mária, Szabó Irén, Szabó Mária, Szalai Klári, Szigeti Ferenc,
Sztankó Lajos, Szvorény Erzsébet, Siflis Edit, Sovlyánszki Mária, Takács Mő-
nika, Viola János, a tanítóképző műkedvelő együttese és szimfonikus zenekara
Megyeri Lajos vezényletével, a Mladost balettgyüttese, táncsoportja, gitárkvin-
tettje és népi zenekara Dragan Glišić vezényletével, a Sever szavalókórusa, mű-
kedvelő együttese és gitártriója

Konferált: Dévavári Zoltán

Zongorán kísért: Egető Gabriella

Megjelent Suboticán, 1965. január 9-én, szombaton 19 órakor a Népkör nagytermében.

KI TUDJA JOBBAN?

Szellemi vetélkedő (2)

Műsoron: Szavalatok, monológok, jelenetek, színdarabrészletek, paródiák, karikatúrák, dalok, slágerek, zene-, tánc- és balettszámok

Főléptek: Blinka József, Farkas András, Fekete Elvira, Fodor Erzsébet, Gergely Péter, Hajdú Éva, Helényi Klári, Huszár Magdolna, Knapc Sándor, Krakovszki János, Krémer Sándor, Kunszabó Éva, Lajkó Franciska, Márki László, Máté Sándor, Mészáros Elvira, Mészáros Mária, Molnár Gabriella, Rákics Éva, Réhm Anikó, Réhm Alfréd, Sebestyén Annamária, Sebők László, Szalma Zsuzsanna, Székér Árpád, Takács Veronka, Tandari Ferenc, Vadóc Valéria, Varga Mária, Vinczer Imre, a tanítóképző táncsoportja, II/C osztályának műkedvelő együttese és női kara Balog Janka vezetésével, a Mladost villanygitar-kvintettje, tamburazenekara Lazar Malagurski és szórakoztató nagyzenekara Kovács József vezényletével, a műszaki középiskola gitárkvintettje és dixieland-zenekara, a gimnázium műkedvelő együttese, a közgazdasági középiskola táncsoportja és énekkara Varga Péter vezetésével, az orvosi középiskola gitáregyüttese, a gyermekszínház dixieland-zenekara Krakovszki János vezetésével és a zeneiskola tamburazenekara

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1965. február 21-én, vasárnap 15 órakor a Nép kör nagytermében.

KI TUDJA JOBBAN?

Szellemi vetélkedő (3)

Műsoron: Szavalatok, monológok, jelenetek, színdarabrészletek, paródiák, karikatúrák, dalok, slágerek, zene-, tánc-, kórus- és balettszámok

Főléptek: Alentijev Irén, Apró Eszter, Aranyos Balázs, Dušanka és Darinka Balaban, Balázs Piri Zoltán, Bartus Rudolf, Blinka József, Breznyák János, Vladislav Cindrić, Sava Dudić, Emich Ákos, Fajt Gábor, Faragó Júlia, Göncöl Zsuzsanna, Greguss János, Grünfeld Magda, Hegedűs Mária, Juhász Erzsébet, Király Mária, Kollár Károly, Lichtnekert Ildikó, Nikola Lukač, Vlado Mandić, Zorica Milodanović, Molnár József, Nagy Rózsa, Pósa Ede, Tomislav Prečić, Janja és Anica Radičev, Rákics Éva, Szerencsés Vera, Sziveri István, Sztantics Erzsébet, Nada Svirčev, Zabos Béla, a tanítóképző szavalókórusa és harmonikazenekara Varga Péter vezetésével, III/C és IV/B osztályának műkedvelő együttese és I/C osztályának énekkara, a zeneiskola vonós kamaragyüttese és harmonikazenekara Magyar Lajos vezetésével, a műszaki középiskola népi táncsoportja, a Sever ME és a Djuro Salaj Elemi Iskola műkedvelő együttese

Konferált: Dévavári Zoltán

Az elődöntőben 150 000 dinár értékű díjat osztottunk ki a versenyzők között.

Megjelent Suboticán, 1965. március 14-én, vasárnap 15 órakor a Nép kör nagytermében.

EGY CSÓK ÉS MÁS SEMMI...

Eisemann Mihály, a népszerű operettszerző legszebb melódiai
G. Petz Marika vendégszereplésével

Főléptek: Albert János, Albertné Mezei Mária, Barácius Zoltán, Dóró Emma, Fejes György, Heck Paula, Huszka Ica, Kunyi Mihály, Salamon Sándor, Takács György, Versegli József és V. Franzer Anasztázia

Az est vendége: Eisemann Mihály

Az énekszámokat kiválasztotta, betanította és zongorán kísért: Vadné Dorman Manci

Rendező: ifj. Szabó István. **díszlettervező:** Petrik Pál

Megjelent Suboticán, 1965. április 26-án, hétfőn 19.30 órakor a Népszínház nagytermében.

EGY CSÓK ÉS MÁS SEMMI...

Megjelent Suboticán, 1965. május 19-én, szerdán 19.30 órakor a Népszínház kamaratermében.

Otthon érezte magát Elsemann Mihály az emlékest szereplői körében

VIII. évf. 5. (75.) szám

1965. V. 21.

KI TUDJA JOBBAN?

Szellemi vetélkedő (döntő)

Műsoron: Szavalatok, monológok, jelenetek, színdarabrészletek, paródiák, karikatúrák, dalok, slágerek, zene-, tánc- és kóruszámok

Főléptek: Aranyos Balázs, Dušanka Balaban, Bartus Rudolf, Györfi Sándor, Hajdú Éva, Juhász Erzsébet, Kántor Ilona, Krakovszki János, Márkus Mária, Mészáros Mária, Miklós Ilona, Moldvai Sándor, Molnár Gabriella, Rákics Eva, ifj. Réhm Alfréd, Sebestyén Annamária, Siflis Edit, Szabó Emília, Szalai Klári, Szalma Zsuzsa, Szigeti Ferenc, Szvorény Erzsébet, Tandari Ferenc, Varga Mária, Zabos Béla, a tanítóképző kis- és harmonikazenekara, vegyes énekkara Varga Péter és női kara Balog Janka vezetésével, valamint II/C és IV/C osztályának műkedvelő csoportja, a zeneiskola vonós kamaragyűjtése, szimfonikus és harmonikazenekara Megyeri Lajos vezényletével, a Mladost IKE Fáraók villanygítár-kvartettje, táncgyűjtése, tambura-, népi és szórakoztató nagyzenekara Kovács József vezetésével, a Népkör műkedvelő együttese és a műszaki középiskola népi táncsoportja

Konferált: Dévavári Zoltán

A záróverseny díjai: I. 30 000, II. 25 000, III. 20 000 dinár, IV. 15 000 dinár értékű könyvtár, V. 10 000 dinár értékben hanglemezek.

VIII. évf. 6–7. (76.) szám

1965. VI. 10.

BALLAG MÁR A KISDIÁK...

Búcsúztatjuk az elemistákat

Műsoron: Szavalatok, jelenetek, ének-, zene-, kórus- és táncszámok

Főléptek: Budai Anna, Dudás Lajos, Hegedűs Tibor, Gyuresics Erzsébet, Muszin Imre, Oszmán Margit, Péter László, Geza Sabi, Sánta Pusztai Lajos, Tóth Lidia, Virágh Zita, Vujkov Ági, Vujkov Józsi, Vujkov Marika, a zeneiskola kamarakórusa

Egető Gabriella, a Kizür István Elemi Iskola színjátszó csoportja Olga Grbič, az Ivan Milutinović Elemi Iskola színjátszó csoportja, szavalókórusa és népi együttese Sefcsics Mária vezetésével

Az összekötő szöveget írta: V. Lippai Etelka, elmondta: Budai Ági

Megjelent Suboticán, 1965. június 10-én, csütörtökön 19.30 órakor a zeneiskola hangver-
sentermében.

VIII. évf. 8—9. (77.) szám

1965. IX. 20.

ÉSZ ÉS SZERELEM

Sütő Irén budapesti művésznő önálló előadójestje

Műsoron: Ady Endre, Babits Mihály, Rupert Brooke, Robert Burns, Charles Cros, Claude Debussy, Dudás Kálmán, Garai Gábor, Victor Hugo, Illyés Gyula, Kosztolányi Dezső, Ivan V. Lalić, Harold Monroe, Móra Ferenc, Niccolò Paganini, Alekszandar Sz. Puskin, Radnóti Miklós, Rainer Maria Rilke, Szabó Lőrinc, Franz Schubert, Simonyi Imre, Vas István, Weöres Sándor, Tennessee Williams versei, karcolatai, monológjai, humoros írásai, színdarabrészeletei, zene- és énekszámai

Közreműködött még: Derdák Irén, Losonc Piroska, Megyeri Lajos, Szalma Zsuzsa és Anica Zivec

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1965. szeptember 20-án, hétfőn 19.30 órakor a Népszínház kamara-
termében.

VIII. évf. 10. (78.) szám

1965. X. 29.

HÁROM JUBILEUM

Az idő futószalagján:

Gál László: Jubilánsok — elmondta Petar Kopunović

Arcképcsarnok:

Herceg János: Szirmai Károly köszöntése —
elmondta Virágh Zita

Dér Zoltán: Példaadás és föladatvállalás

Tomán László: Víziók és valóság között —
fölvasta Gyurcsics Erzsébet

Majtényi Mihály: Szubjektív sorok a hatvanéves
íróról — fölvasta Petar Kopunović

Majtényi Mihály: Sulhóf József írói arcéle —
— fölvasta Burkus Valéria

Lévay Endre: Alkotó és úttörő

Ritmus és gondolat:

Stadler Aurél: Mártírmáglyák látnoka

Debreczeni József: Belgrád, Képzlet — szavalta
Horváth Emma

Mondat:

Szirmai Károly: Gyűjtsátok föl az éjszakákat!

Debreczeni József: Csók a függöny előtt —
fölvasta Gönci Sára

Sulhóf József: Banán-bánat

Vándortáska

Sulhóf József: Zászlók az ócskapiacon —
fölvasta Szabó István

Sulhóf József: Egy nagynénit találtak — fölvasta
Kunszabó Éva

Görbe tükrök:

Debreczeni József: Milyen a szerelem — előadta
Nagyné Dávid Mária

Sulhóf József: Hogy van, hogy van? — előadta
Virágh János

Beszélő színpalak:

Részletek Sulhóf József: Tavaszi vihar című
egyfelvonásosából — Margit: Sztantics Erzsébet,
Mester: Bárányi Jenő

Szirmai Károly: Tükrökben — jelenet — Apor:
Dudás Lajos, Klára: Sebestyén Annamária

Szirmai Károly: Számonkérés — jelenet —

Humorista: Vinczer Imre, Fiatalember: Takács
Tibor

Hullámozó hangjegyek:

- R. Schumann: Induló — zongorán előadta Kurai Margit és Kakas Leonka
 I. Zajc: Kelj föl! — énekelte Tomik Margit, zongorán kísért Megyeri Lajos
 J. S. Bach: A-moll hegedűverseny — előadta Varga Enikő, zongorán kísért Szárics Piroska
 Megyeri Lajos: Etüd
 F. Chopin: Desz-dúr keringő — harmonikán előadta Rákics Éva
 F. Mendelssohn: Vízi utazás — énekelte Lenislava és Silvestra Vojnić, zongorán kísért Mira Stantić
 I. Lhotka-Kalinski: Melódiák Krk szigetéről — zongorán előadta Mira Stantić
 Juhász Géza: A csend víziói — fölolvasta Budai Anna
 Juhász Géza: A végtelenen innen — fölolvasta Bús Rózsi

Könyvespolc:

Konferált: Dévavári Zoltán.

A szünetben a Fórum könyvvásárt rendezett, és a szerzők dedikálták legújabb műveiket. Megjelent Suboticán, 1965. október 29-én, pénteken 20 órákor a zeneiskola hangversenytermében.

VIII. évf. 11. (79.) szám

1965. XI. 26.

ZENEI FEJTÖRŐ (4)

Bolyongás a zene birodalmában

A 60 éves Krombholz Károly köszöntése

Műsoron: Opera- és operett-részletek, dalok, kamara- és kórusművek, hegedű-, zongora- és gordonkaszámok, valamint versek és lévíttördékek

Közreműködött: Molnárné Lutz Irén, Mirko Molnar, Segedinčevná Ullreich Irén, Terényi Mária, Csiffáry Mária, Csiffáry Minka, Kalmár László, Németh Mária, Birkás János, Milka Filipović, Gazaffi Anna, Kántor Ilona, Krakovszki László, Kristová Klára, Jadranka Skenderović, Mira Stantić, Silvestra Vojnić, Zabos Béla, Miklós Ilona, Molnár Gabriella és Szvorény Erzsébet

Játékvezető: Dévavári Zoltán

Rendező: S. Révai Gabriella

A zeneiskola kamarakórusát Egető Gabriella vezényelte.

A helyes választ könyvvel jutalmaztuk.

Megjelent Suboticán, 1965. november 26-án, pénteken 19 órákor a zeneiskola hangversenytermében.

VIII. évf. 12. (80.) szám

1965. XII. 20.

AZ ISMERETLEN KOSZTOLÁNYI

Az idő futószalagján:

Stadler Aurél: Halottak, akik élnek

Arcképcsarnok:

Dér Zoltán: Kosztolányi ismeretlen munkái

Ritmus és gondolat:

Stadler Aurél: Akik elmentek... — elmondta Dóró Emma

Kosztolányi Dezső: Vizionlátás — szavalta

Barácius Zoltán, zongorán kísérte Molnárné Lutz Irén

Kosztolányi Dezső: A költő tentásüvege —

szavalta Salamon Sándor

Az utcán — szavalta Tóth Éva

Késő bánat — szavalta Bada Irén

A visszhang románca — szavalta Sz. Cseh Mária

- Kilátó:** Paul Verlaine: Holdfény — fordította Kosztolányi Dezső — szavalta Süveges Eta
 Henrich Heine: Hegyi visszhang — fordította Kosztolányi Dezső — szavalta Barácius Zoltán
 Monológ Kosztolányi Dezső: Mostoha című regényéből — előadta Kunyi Mihály
- Mondat:** Kosztolányi Dezső: A „Vigasz a könnyekben” című műfordítás bírálata — fölolvasta Barácius Zoltán
 Kosztolányi Dezső: Levelek a Fecskelányhoz — fölolvasta ifj. Szabó István
- Vándortáska:** Dér Zoltán: Miért zárták ki Kosztolányit az önképzőkörből?
 Dévavári Zoltán: A Fecskelány
- Beszélő színpalak:** Jelenet Kosztolányi Dezső: Mostoha című színművéből (Bandika: ifj. Réhm Alfréd, Laci: Péter László, Ilonka: Miklós Ilona, Lévy: Dudás Lajos)
 Kosztolányi Dezső: Dialóg — verses jelenet (Jenő: Szabó Ferenc, Ernő: Nagy István)
- Hullámzó hangjegyek:** Csáth Géza—Kosztolányi: Altató — énekelte Csiffáry Minka
 Csáth Géza—Kosztolányi: Takarodó — énekelte Kalmár László
 S. Révai Gabriella—Kosztolányi: A húrba markol a szokott ujj — énekelte Csiffáry Mária
 S. Révai Gabriella—Kosztolányi: Az alkonyathoz — énekelte Németh Mária
- Konferált: Dévavári Zoltán.
- Rendező: ifj. Szabó István és Ormai József Zongorán kísért: S. Révai Gabriella
 Megjelent Suboticán, 1965. december 20-án, hétfőn 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

A magyar vidám színpad két kimagasló alakja, Rátonyi Róbert és Zentai Anna is ellátogatott hozzánk

BESZÉLŐ KÉPEK

Műsoron: Kassák Lajos versei a „Nagymesterek dicsérete“ című ciklusból, Bach-, Bartók-, Britten- és Mozart-művek, szonok, Dragoslav Stojanović-SIP, Szekeres László és Szilágyi Gábor kis- és diafilmjei

Közreműködött: Albert János, Bada Irén, Barácius Zoltán, Dóró Emma, Fazekas Piri, Nagy István, Rákics Éva, Szabó Ede, Szabó Ferenc, Salamon Sándor, Tóth Éva, Vadné Dorman Manci és a zeneiskola vonóskvartettje.

Az est vendégei: Psota Irén, a budapesti Madách Színház és Horváth Tivadar, a budapesti Fővárosi Operett Színház művésze

A bevezető és összekötő szöveget Lévay Endre írta.

A zeneiskola leány kamarakórusát Égető Gabriella vezényelte.

A műsort összeállította és rendezte: Dévics Imre és Dévavári Zoltán

A verseket betanította: Versényi Ida, a Szegedi Nemzeti Színház Jászai Mari-díjas rendezője

A kiállítás anyagát — Pablo Picasso, Georges Braque, Henri Matisse, Franz Marc, Ferdinand Léger, Marc Chagall, Paul Klee és Henri Rousseau műveinek reprodukcióit — a Belgrádi Reprodukciós Galéria kölcsönözte.

Aranzsálla: Bela Duranc

Megjelent Subotícán, 1966. január 29-én, szombaton 17 órakor a Városi Kiállítási Csarnokban.

AKARSZ-E JÁTSZANI?

A klasszikusoktól a modernekig

Műsoron: Babits Mihály, József Attila, Kosztolányi Dezső, Radnóti Miklós és Tóth Arpád versei, J. S. Bach, J. Brahms és Z. Fibich szerzeményei, részletek Heltai Jenő „Néma levante“, Victor Hugo „Királyasszony lovagja“, W. Shakespeare „Hamlet“ és „Romeo és Julia“, T. Wilder „A mi kis városunk“ és T. Williams „Ez a ház bontásra vár“ című színdarabjából.

Közreműködött: Albert János, Bada Irén, Barácius Zoltán, Dóró Emma, Salamon Sándor, Süveges Eta, Romhányi Ibi, Tóth Éva, Megyeri Lajos (zongora), Birkás János (hegedű), Krakovszki János (klarinét), Tomik Margit (ének) és Zabos Béla (hegedű)

A műsort összeállította és rendezte: Szász Károly és Versényi Ida, a Szegedi Nemzeti Színház Jászai Mari-díjas rendezője

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Subotícán, 1966. február 28-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

AKARSZ-E JÁTSZANI?

Megjelent Subotícán, 1966. március 7-én, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Az idő futószalagján:

F. A.: Csendes köszöntő — Lányi Saroltának — fölolvasta Burkus Valéria

Arcképcsarnok:

Tóth Arpád: Lányi Sarolta — fölolvasta V. Lippai Etelka

Kilátó:

Tóth Arpád: Ezüst színek gyengéd tüze — fölolvasta Gönci Sára

Füst Milán: Lányi Sarolta versei — fölolvasta Vujkov Géza

Ritmus és gondolat:

Lányi Sarolta: Új versek — fölolvasta a szerző
 Apám — szavalta Molnár Gabriella
 Kincsesláda — szavalta Horváth Emma
 Üzenetek — szavalta Szvorény Erzsébet
 A szertehullajtott kincs, Szárnyatlanul —
 szavalta Sebestyén Annamária

Gulyás József: Három vers

Zákány Antal: Bibichát — szavalta Takács
 Mónika

Beszéd a jelek értelme is... — szavalta
 Sindris Ilona

Majd azután... — szavalta Sturc Agnes

Mondat:

Csépe Imre: Részlet a „Fordul a szél” című
 regényből

Kolozsi Tibor: Részlet az „Árnyék a Tiszán”
 című regényből

Kosztolányi Dezső: Részlet a „Mostoha” című
 befejezetlen regényből

Lévay Endre: Részlet a „Ballangók” című
 regényből

Urbán János: Részlet az „Átkelés” című novellás
 kötetből

Vándortáska:

Dér Zoltán: Szabadkáról indult el...

Lányi Sarolta: Szabadkai emlékek

Meghalt a „Melódia atyja”

D. L.: Búcsú Eisemann Mihálytól — fölolvasta
 Burkus Valéria

Eisemann Mihály ismeretlen szerzeményei —
 zongorán előadta Vadné Dorman Manci

Részlet Kvazimodo Braun István: Lukács
 evangéliuma című színdarabjából

Beszélő színpalak:**Szereposztás:**

Cecília — — — — — Süveges Eta
 Heszke — — — — — Czehe Gusztáv
 Vaddisz — — — — — Pataki László

Könyvespolc:

Rendező: Pataki László

Súgó: Bácskai Mária,

Juhász Géza: Hét új könyv — fölolvasta Gönci
 Sára

Konferált: Dévavári Zoltán

Az est vendége: Lányi Sarolta

A szünetben a Fórum könyvvásárt rendezett, és a szerzők dedikálták új műveiket.

Megjelent Suboticán, 1966. március 21-én, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola
 hangversenytermében.

IX. évf. 4. (85.) szám

1966. IV. 11.

A NOVI SAD-I RÁDIOSZÍNHÁZ ELŐADÁSA

Műsoron: F. Dürrenmatt: Késő őszi esti órán

Főléptek: Sántha Sándor, Lőrincz Lajos, Faragó Árpád és Boross István

M. Shisgall: Gépírók

Szereplők: Tusnek Ottilia és Nagygellért János

Rendező: Gellér Tibor

Díszlet: Mirko Krstonošić, súgó: Ferenci Ilona, ügyelő: Sovény Károly

Megjelent Suboticán, 1966. április 11-én, hétfőn 19.30 órakor a Népszínház kamarater-
 mében.

HUMOR A HÁTIZSÁKBAN
(Világjáró irodalom)

Műsoron: G. Apollinaire, Th. Gautier, F. Jammes, V. Larbaud, M. Lermontov, S. Mallarmé, J. Masefield, M. Saint-Amant és Sárközi György versei, G. Abecassis, Dulemba-Dworczik, A. Fiedler, Petőfi Sándor, Pintér István és V. Stuche útirajzai, J. S. Bach, F. Chopin és C. Debussy szerzeményei

Közreműködött: Alentijev Irén, Bogyó Erzsébet, Brusznai Erzsébet, Horváth Emma, Horváth Magdolna, Kollár Ilona, Lakatos Márta, Páncsics Mária, Rákics Éva, Sebestyén Annamária, Sovlyánszki Mária, Szalma Zsuzsa, Takács Edit, Takács Tibor, Tóth Anna, Tóth Lídia, Virágh Zita, V. Lippai Etelka és a zeneiskola harmonikanégyese Megyeri Lajos vezényletével

A műsort összeállította és az összekötő szöveget írta: Stadler Aurél

Konferált: Vujkov Géza

A verseket Horváth Emma tanította be.

Megjelent Suboticán, 1966. május 30-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

TÁNC — ÉNEK — VICC — ÉLVEZET

Rátónyi Róbert kétszeres Jászai Mari-díjas, érdemes művész és Zentai Anna Jászai Mari-díjas művésznő, a budapesti Fővárosi Operett Színház tagjainak fölléptével

Műsoron: Kuplék, szonok, magyar nóták, táncok, szellemes konferánsz, monológok, jelenetek, részetek Kálmán Imre, Lehár Ferenc, R. Strauss, Jacoby Viktor, Ábrahám Pál, Szirmai Albert, Eisemann Mihály, Huszka Jenő, Fényes Szabolcs és Vincze Ottó operettjeiből

Zongorán kísért: Hadai Győző budapesti zeneszerző

Közreműködött még: Vadné Dorman Mancsi (zongora), Megyeri Lajos (harmonika), Hartig Bertalan (hegedű) és Kerekes Sándor (dob)

Megjelent Suboticán, 1966. június 18-án, szombaton 17 és 20 órakor a Népszínház nagytermében.

TÁNC — ÉNEK — VICC — ÉLVEZET
Rátónyi Róbert és Zentai Anna fölléptével

Megjelent Kanizsán, 1966. június 19-én, vasárnap 20 órakor az Amatőrszínház nagytermében.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság: Braun István, DÉR ZOLTÁN (szerkesztő), Dévics Imre, Egető Gabriella, Garay Béla, Lévy Endre, Megyeri Lajos, Mészáros Géza, Szekeres László, URBÁN JÁNOS (felelős szerkesztő)

SZEPTEMBER VÉGÉN

Neményi Lili budapesti érdemes művésznő előadójestje

Műsoron: Ady Endre, Babits Mihály, Robert Burns, József Attila, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezső, Petőfi Sándor, Alekszandar Puskin, Walter von der Vogelweide megzenésített versei, George Gershwin, Charles François Gounod, Giacomo Puccini operaáriái, Huszka Jenő, Lehár Ferenc operettmelódiai, Kozma József, Nádor Mihály, Adorján Andor szononjai, Farkas Ferenc, Aram Iljics Hacsaturjan szerzeményei és virágénekek

Zongorán kísért: dr. Arató Pál budapesti zongoraművész

Megjelent Suboticán, 1966. szeptember 23-án, pénteken 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Neményi Lili a művészi dal kedvelőinek körében

IX. évf. 10. (91.) szám

1966. X. 21.

MŰZSÁK A VÁROSBAN

Az idő futószalagján:

Szekeres László: Séta a régi Szabadkán

Arcképcsarnok:

Stadler Aurél: A századvég és a századelő irodalma

Lévay Endre: Két írónemzedék

Blaško H. Vojnić: Városunk szerb és horvát frói

Archivarius: Szabadka múltjának krónikása — megemlékezés Iványi Istvánról

Ritmus és gondolat:

Kosztolányi Dezső: Részlet a „Szegény kisgyermek panaszai”-ból — szavalta Boszandi Eszter

Somlyó Zoltán: Részlet a „Nyitott könyv”-ből — szavalta Horváth Emma

Gyóni Géza: Visszavisz a szomorúságod — szavalta Sovlyánszki Mária

Juhász Gyula: Szabadkai emlék — szavalta Fülöp Anna

Laták István: Oláh Sándor köszöntése — szavalta Sovlyánszki Mária

Mondat:

Balázs Béla: Lehetetlen emberek — regényrészlet — fölolvasta Mészáros Éva

Tamás István: Szabadkai diákok — regényrészlet — fölolvasta Horváth Emma

Útitarisznya:

Muhi János: A szabadkai újságírás hőskora

Piroska, Pióker Gáspár, Rákics Éva, Szalma Zsuzsanna, Dominka Tepavac, Terhes Katica, Anica Živec, a zeneiskola harmonikaduettje, -triója és -kvartettje, kamara- és harmonikazenekara.

A műsort összeállította, a zeneszámokat harmonikára átírta és feldolgozta: Megyeri Lajos

Vezényelt: Megyeri Mária

Játékvezető: Dévavári Zoltán

A helyes választ könyvvel jutalmaztuk.

Megjelent Suboticán, 1966. december 16-án, pénteken 19 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

X. évf. 1. (94.) szám

1967. I. 13.

A NAGY NEVETTETŐ

Megemlékezés Kabos Gyuláról halálának 25. évfordulója alkalmából

Műsoron: Hyppolit, a lakáj — magyar játékfilm — **rendezte:** Székely István — **fősze-replők:** Kabos Gyula, Csontos Gyula, Jávor Pál és Erdélyi Mici

Lifka Sándor három kisfilmje: a szabadkai Bácska Labdarúgóklub 25 éves évfordulója, egy katolikus és egy pravoszláv egyházi ünnep

Nemeskürthy István: A legnagyobb magyar komikus

Bános Tibor: A nagy nevetető

Dévavári Zoltán: Kabos Gyula Szabadkán

Brenner János :A kinematográfia közép-európai népszerűsítője — megemlékezés

Lifka Sándorról

A műsort az Eletjel és a Suboticei Moziállalat közösen rendezte.

Megjelent Suboticán, 1967. január 13-án, pénteken 19.30 órakor a Zvezda moziban.

X. évf. 2. (95.) szám

1967. II. 17.

TISZTA SZÍVVEL

KERES EMIL Kossuth- és többszörös Jászai Mari-díjas budapesti színművész önálló előadóstje

Műsoron: Ady Endre, Anton P. Csehov, Claude Debussy, Emőd Tamás, Lion Feuchtwander, Földeák János, Gárdonyi Géza, Heltai Jenő, Jevgenij Jevtusenko, József Attila, Juhász Gyula, Karinthy Frigyes, John Keats, Henry W. Longfellow, Móra Ferenc, Vitezslav Nezval, Petőfi Sándor, Edgar Allan Poe, Vasko Popa, Radnóti Miklós, Emile Roumel, Robert Schumann és Váci Mihály versei, karcolatái, monológjai, humoreszkjei, színdarabrészletei és zeneszámai

Közreműködött a zeneiskola harmonikakvartettje Megyeri Lajos vezetésével.

Bevetetőt Dévavári Zoltán mondott

Megjelent Suboticán, 1967. február 17-én, pénteken 19.30 órakor a Népszínház kamatermében.

Rendkívüli (96.) szám

1967. III. 3.

EGY EMBER ÉLETE

Horváth Emma önálló előadóstje

Műsoron: Ady Endre, Babits Mihály, J. S. Bach, Bartók Béla, Dsida Jenő, Füst Milán, Heltai Jenő, J. W. Goethe, Harsányi Kálmán, József Attila, Kaffka Margit, Kosztolányi Dezső, Madács Imre, Márai Sándor, Móra Ferenc, P. de Sarasate, Tóth Árpád és Vörösmarty Mihály versei, karcolatái, monológjai, színdarabrészletei és zeneszámai

Közreműködött: P. Tóth Bernadetta (hegedű)

Zongorán és orgonán kísért: Péjics József

Bevezetőt S. Zubek Jolán mondott.

Megjelent Suboticán, 1967. március 3-án, pénteken 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Életjel

IX. évf. 10. (91.) sz.

1966. X. 21.

Műzsák a városban.

Az idő futószalagján: **Sárossy László:** Szó a régi Székelyről

Arcképcsarnok:

Stadler Apolló: A Székelyország a székelyi székelyek
Lévay Endre: A székelyi székelyek
Blaschko H. Vajda: Székelyország a székelyi székelyek
Archivárius: A székelyi székelyek a székelyi székelyek

Ritmus és gondolat:

Kosztolányi Béla: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Somlyó Zoltán: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Gyóni Géza: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Juhász Gyula: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Latak István: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Mondat:

Baldzs Béla: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Tamas István: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Útitársnnya:

Mohó János: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Vándortáska:

Kacsalny Frigyes: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lukács Géza: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lukács László: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Beszélő színpalak:

Garay Béla: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lukács Géza: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lukács László: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Hullámzó hangjegyek:

Pataki Lora: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Gözl Ferenc: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lányi Ernő: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Károli Napravnik: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Krombholcz Károly: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Megyeri Lajos: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Molczar Matyas: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Lányi Ernő - Kiss József: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Csath Géza - Kosztolányi Dezső: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Eset és paletta:

Béla Durancs: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek
Dévavári Zoltán: Ritmus és gondolat a székelyi székelyek

Köszönet: Dévavári Zoltán

Megjelenik a zeneiskola hangversenytermében
1966. október 21-én, pénteken 19.30 órakor.

A Tiszatáj írói dedikálják műveiket

X. évf. 3. (97.) szám

1967. III. 17.

TISZATÁJ-EST

Szegedi írók és költők felolvasóestje

Fölléptek: Andrassy Lajos, Fenákel Judit, Mocsár Gábor, Papp Lajos és Simai Mihály

Közreműködött: Joó Csilla énekművésznő

Zongorán kísért: dr. Zentay Attila

Bevezetőt Sz. Simon István, a Dél-Magyarország szerkesztője mondott.

Az estet az Eletjel és a Rukovet szerkesztősége közösen szervezte.

Megjelent Suboticán, 1967. március 17-én, pénteken 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Rendkívüli (98.) szám

1967. IV. 10.

KÖLTÖNK ÉS KORA

Ungvári Tamás budapesti irodalomtörténész előadása

A verseket Bessenyei György, Gábor Miklós, Major Tamás, Ruttkai Éva, Sennyei Vera és Sinkovits Imre szavalta hanglemezzel

Bevezetőt Dévavári Zoltán mondott

Megjelent Suboticán, 1967. április 10-én, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

X. évf. 4. (99.) szám

1967. IV. 24.

SZERELMI MŰZEUM

A szerelmi élet görbe tükre két részben

A szabadtéri színészképző stúdió hallgatóinak előadása

Műsoron: Boccaccio, Burns, Casanova, Cocteau, Courtline, Csehov, Hegedűs Géza, Heltai Jenő, Kästner, Kosztolányi Dezső, Molière, Molnár Ferenc, Shakespeare és Shaw művei

Fölléptek: Albertné Mezei Mária, Apró Ernő, Árok Ferenc, Bata Ferenc, Derdák Irén, Kasza Éva, Katona Ibi, Kelemen László, Koza Aranka, Medve Sándor, Oszmán Margit, Ripcő László, Sebestyén Tibor és Sztantics Erzsébet

Rendező tanár: Szász Károly, a Szegedi Nemzeti Színház rendezője

Megjelent Suboticán, 1967. április 24-én, hétfőn 20 órakor a Népszínház kamaratermében.

MULANDÓSÁG ÉS ÖRÖKLÉT

Csuka Zoltán és Gusztáv Krklec szerzői estje

Az est vendégei: Csuka Zoltán budapesti író és költő és Gustav Krklec zágrábi költő**Műsoron:** Versek, prózai írások, J. S. Bach, E. Granados, P. Konjović és W. A. Mozart művei

A verseket Horváth Emma és Jelica Vojnović mondta el

Közreműködött: Komáromi Ilona (zongora), Varga Enikő (hegedű) és Lenisava Vojnić (ének)**Konferált:** Dévavári Zoltán

Az Életjel első kétnyelvű száma

Megjelent Subotícán, 1967. május 8-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

NYÁRESTI KÖRHINTA

Enekes vidám műsor

Töröcsik Mari Jászai Mari- és Balázs Béla-díjas budapesti filmszínésznő fölléptével**Műsoron:** Monológok, jelenetek, egyfelvonásosok, humoreszkek és énekszámok**Közreműködtek a színészképző stúdió hallgatói:** Albertné Mezei Mária, Apró Ernő, Árok Ferenc, Bata Ferenc, Derdák Irén, Kasza Éva, Katona Ibi, Kelemen László, Koza Aranka, Medve Sándor, Oszmán Margit, Ripcő László, Sebestyén Tibor és Sztantics Erzsébet**Rendezte:** Versényi Ida, Szász Károly és Virágh Mihály**Zongorán kísért:** Hercenberger Sándor**Bevezetőt mondott:** Dévavári Zoltán

Megjelent Subotícán, 1967. június 13-án, kedden 16 és 20 órakor a Népszínház nagytermében.

A kanizsai írótábor tagjai az Életjel pódiumán

A JUBILÁLÓ ÍRÓTÁBOR

Az irodalmi est vendégei: France Filipič szlovén költő, Giacomo Scotti rijekai olasz költő, Jan Stacho pozsonyi költő, Ács Károly, Bogdánfi Sándor, Fehér Ferenc és Majtényi Mihály vajdasági írók és költők

Bevezetőt Draško Redžep irodalomkritikus mondott.

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1967. szeptember 8-án, pénteken 19.30 órakor a Népkörben.

VAJDASÁG BÁRDJA

Zászlóhajtás Veljko Petrović emléke előtt

Stadler Aurél: Veljko Petrović köszöntése

Majtényi Mihály: A legnagyobb szerb elbeszélők egyike — fölolvasta Salamon Sándor

Lőkös István: A Duna menti népek sorsának kifejezője — fölolvasta Kasza Éva

Dragoslav Adamović: Irodalmunk bárdja — fölolvasta Barácius Zoltán

Veljko Petrović: Négy vers (Miért? Mily kedves a kezed, A mese meghal, Visszatérés) — Senteleky Kornél fordítása — szavalta Horváth Emma

Veljko Petrović: Csángó Erzsí — elbeszélés — fölolvasta Horváth Emma

BARD VOJVODINE

Sećanje na Veljka Petrovića

Zivan Milisavac: Vojvodina se opršta od svoga barda — читала je Jelica Vojnović

József Sulhóf: Az ég legyen Veljko bácsival — читала je Eržika Kovačević

Dr Boško Novaković: Književni lik Veljka Petrovića — čitao je Svetislav Djordjević

Veljko Petrović: Četiri pesme (O zašto, Mila je tvoja ruka, Priča umire, Povratak) — recitovala je Danica Lazarević

Veljko Petrović: Miška Eregbiroš — pripovetka — čitao je Mića Pinterović

Konferált: Dévavári Zoltán

Megjelent Suboticán, 1967. október 16-án, hétfőn 19.30 órakor a zeneiskola hangversenytermében.

Ungvári Tamás

Keres Emil

AZ ÉLETJEL 104 SZÁMA

Nem kis feladatot vállalt az irodalmi élőlítség szerkesztősége, amikor azt a célt tűzte maga elé, hogy minden esztendő szellemi, művészeti rendezvényeinek évadjában legalább tíz irodalmi, zenei, művészeti estével ajándékozza meg közönségét.

Ez volt a terv az indulás napjaiban, 1958 őszén, amikor az esztendő még hátralevő három hónapjában háromszor találkozott hallgatóival.

De már a következő esztendőben, 1959-ben 11 előadást tartott. 1960-ban ugyancsak 11 rendezvénnyel gazdagította az irodalombárárok estéit. 1961-ben már 13 szám jelent meg, 1962-ben 8, 1963-ban 13, ezek közül egy vidéken. 1964-ben 10 sikeres estet rendezett az élőlítség szerkesztősége, 1965-ben ugyancsak 11 szám jelent meg, de 1966-ban már megint 13, és az idén a jubileumi estig az ÉLETJEL szerkesztői és munkatársai tizenegyszer léptek a közönség elé.

Ezek a számok egy mozgalmas szellemi élet eredményeit tükrözik éppen a legnehezebb poszton, a közvetítés útján, hogy megkönnyítsék és megrövidítsék az alkotó és az olvasó, a néző, a hallgató között olykor oly mérhetetlennek látszó utat.

UTÓSZÓ

AZ ÉLETJEL pódiumán nem egy olyan kultúrtörténeti értékű írás — naplójegyzet, reminiscencia — hangzott el, amely nyomtatásban nem jelent meg. Az ezekből és a dokumentációs anyagból tervezett szemelvényeket helyszűke miatt nem tehattük közzé.

A KRITIKAKBÓL azt tettük közzé, ami az előújság irodalmi életet teremtő kultúrtörténeti visszhangját tükrözi. Epp ezeknek a követelményeknek megfelelően a bírálatokat az informatív részek kihagyásával helyenként rövidítettük.

TÍZ ESZTENDŐ alatt több mint ezer előadó lépett fel az ÉLETJEL irodalmi tribünjén. Írók, színészek, zeneművészek, képzőművészek, tanárok, diákok álltak az irodalom, a művészet népszerűsítésének szolgálatában. A taps után most mély, meleg köszönet fejezze ki azt a hálát, amellyel előadóinknak és közreműködőinknek tartozunk.

LELKES közönségünk nélkül előújságunk nem tehetne volna meg tízéves útját, és nem érkezhett volna el az évforduló mai eredményeihez. Munkánk jelentős részét közönségünk — az ifjúság és a felnőttek szép sora — az érés útjára, és az igényesebb szint eléréséhez segítette.

E KÖTET munkánk számadásával városunk évtizedekbe gyökerező kultúrpolitikáját is tükrözi. Az eddig megtett útra visszapillantó írások gyűjteményét a szabadkai községi szkupstina nemes megértésével és a munkásegyletem buzdító segítségével jelentethettük meg és adjuk át az olvasónak.

T A R T A L O M

	Oldal
Gál László: Százezer szép szó	5
Lévay Endre: Tíz esztendő	7
Az ÉLETJEL visszhangja	31
Októberi elismerés	59
Búcsú a színpad művésznőjétől	60
Búcsú a paletta mesterétől	62
Az ÉLETJEL estéi	65
Az ÉLETJEL 104 száma	137
Utószó	138